

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI**

**ULUSLARARASI BELGELERDE VE TÜRK
HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ**

TURAN KULOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. İbrahim DÜLGER**

Konya-2010

Turan KULOĞLU

Uluslararası Belgelerde ve Türk
Hukukunda İnsan Ticareti

Tezli Yüksek
Lisans Tezi

2010

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Bilimsel Etik Sayfası	i
Ozet	ii
Summary.....	iv
Kısaltmalar ve Simgeler Sayfası	vi
Tablolar Listesi	viii
Şekiller Listesi	ix
Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLAR ARASI HUKUKTA İNSAN TİCARETİ VE ANALİZİ

I. İNSAN TİCARETİ KAVRAMI.....	4
II. İNSAN TİCARETİ KAVRAMI İLE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMININ MUKAYESESİ	4
A. Genel Olarak.....	4
B. Benzer Yönleri.....	8
C. Farklı Yönleri.....	9
III. İNSAN TİCARETİ VE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI ARASINDAKİ FARKLILIKLAR	10
IV. İNSAN TİCARETİNİN NEDENLERİ.....	12
A. Fakirlik.....	12
B. Devlet Görevlileri Arasında Yozlaşma	14
C. Cinsel Ayrımcılık.....	14
D. Kadınlara Yönelik Şiddet	15
E. Suçun Tanımlanmasındaki ve Algılanmasındaki Farklılıklar	16
F. Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar	16
G. Göç Politikaları.....	17
H. Savaş ve Doğal Afetler	17
İ. Kurbanların Olayın Sonucunun Farkında Olmamaları	18
J. Yüksek Oranda Kar Düşük Risk	18
K. Dünya Pazarında Oluşan Talep	19
V. İNSAN TİCARETİNİN TİPİK ORTAYA ÇIKIŞ ŞEKİLLERİ.....	20
A. Fuhuş Maksatlı İnsan Ticareti.....	20
B. Çocuk İstismarı Olarak İnsan Ticareti.....	22
C. İş Gücü Sömürüsü Olarak İnsan Ticareti.....	24
D. Organ ve Doku Kaçakçılığı Bakımından İnsan Ticareti.....	26
VI. İNSAN TİCARETİ İÇERİSİNDEKİ AKTÖRLER.....	31
A. Kurbanlar.....	31
B. İnsan Tacirleri.....	33
C. Resmi Görevliler.....	38

D.	İnsan Ticareti Hizmetlerinden Yararlananlar	39
VII.	İNSAN TİCARETİ OLGUSUNDA ÜLKELERİN ROLÜ.....	40
A.	İnsan Ticaretinde Hedef Ülkeler.....	40
B.	İnsan Ticaretinde Kaynak Ülkeler.....	44
C.	İnsan Ticaretinde Transit Ülkeler.....	48
VIII.	İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN SONUÇLARI.....	50
A.	Kişisel Sonuçlar	50
B.	Sosyal, Siyasi ve Ekonomik Sonuçlar.....	51
	İNSAN TİCARETİNİ YASAKLAYAN ULUSLAR ARASI BAZI	
	BELGELER VE PALERMO PROTOKOLÜ	
IX.		53
A.	Genel Olarak.....	53
B.	Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (Palermo Protokolü).....	59

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN HUKUKSAL ANALİZİ

I.	İNSAN TİCARETİ VE TÜRKİYE.....	63
A.	Tanım ve Kapsam.....	63
B.	Türkiye’de İnsan Ticareti Suçunun Boyutları.....	64
II.	TÜRK HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN DÜZENLENİŞ	69
	ŞEKLİ.....	
A.	765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi.....	69
B.	5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Eylemin Düzenleniş Şekli	72
C.	İnsan Ticareti İle Bağlantılı Hukukumuzda Yer Alan Diğer Düzenlemeler.....	73
a.	1982 Anayasası	73
b.	403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu	75
c.	İnsan Ticareti Mağdurlarının Ücretsiz Tedavisine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı İle Sağlık Bakanlığı Genelgeleri	76
d.	İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunmalarına İlişkin İçişleri Bakanlığının Genelgeleri	77
e.	İnsan Ticareti Mağdurlarına Yönelik Kısa Süreli Vize ve İkamet Uygulamasına İlişkin İçişleri Bakanlığının Genelgeleri.....	78
III.	İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ.....	80
A.	Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. m.79).....	80
B.	İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu (TCK. m.117).....	83
C.	Fuhuş Suçu (TCK. m.227).....	87
IV.	KORUNAN HUKUKİ DEĞER, SUÇUN MADDİ KONUSU, FAİL VE	89
	MAĞDUR.....	
A.	Korunan Hukuki Değer.....	89

B.	Maddi Konu.....	92
C.	Fail.....	94
D.	Mağdur.....	95
V.	SUÇUN UNSURLARI.....	97
A.	Maddi Unsur.....	98
a.	Suç Tipinin Maddi Unsur Yönünden Arz Ettiği Özellikler.....	101
b.	Araç Fiiller.....	102
aa.	Tehdit, Baskı, Cebir veya Şiddet.....	102
bb.	Nüfuzu Kötüye Kullanmak.....	105
cc.	Kandırmak.....	107
dd.	Kişilerin Çaresizliklerinden Yararlanmak.....	109
ee.	Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından Yararlanmak.....	110
c.	Asıl-Amaç Fiiller.....	111
aa.	Ülkeye Sokmak Ya Da Ülke Dışına Çıkarmak.....	111
bb.	Tedarik Etmek.....	112
cc.	Kaçırmak.....	113
dd.	Bir Yerden Başka Bir Yere Götmek.....	114
ee.	Sevk Etmek.....	115
ff.	Barındırmak.....	115
B.	Manevi Unsur.....	116
a.	Zorla Çalıştırmak, Hizmet Ettirmek.....	117
b.	Vücut Organlarının Verilmesini Sağlamak.....	119
c.	Fuhuş Yaptırmak.....	119
C.	Hukuka Aykırılık Unsuru.....	119
a.	Genel Olarak.....	119
b.	Mağdurun Rızası.....	120
VI.	SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ.....	121
A.	Teşebbüs.....	121
B.	İştirak.....	122
C.	İçtima.....	123
VII.	YAPTIRIM VE KOVUŞTURMA.....	123
A.	Yaptırım.....	123
B.	Kovuşturma.....	124
	SONUÇ.....	126
	KAYNAKÇA.....	132

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Turan KULOĞLU
(İmza)

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrenci nin	Adı Soyadı	Turan KULOĞLU	Numarası	074234001012
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı		
	Danışmanı	Doç. Dr. İbrahim DÜLGER		
Tezin Adı		Uluslararası Belgelerde ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti		

ÖZET

Bu çalışmada “**Uluslararası Belgelerde ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti**” konusu geniş bir şekilde analiz edilecektir.

Bu çalışma da izlenecek yol ise; ilk olarak İnsan ticareti olgusu kavram olarak analiz edilecek daha sonra uluslar arası belgelerle açıklanıp irdelenecektir. Bu konuda yapılan çalışmalar ışığında, mevzuatımızda özellikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 80. maddesinde yer bulun insan ticareti suçunun ortaya çıkış şekillerini, 765 sayılı yasa dönemindeki uygulamaları, bu iki yasada suçun düzenleniş itibariyle eksiklikleri ve üstünlükleri, yeni bir suç tipi olması nedeniyle ilk derece mahkeme uygulamaları ile yüksek mahkeme içtihatlarını, insan ticareti suçuyla, Özellikle göçmen kaçakçılığı ve fuhuş için yer temin etmek suçlarının benzer ve farklı yönleri, ortaya konulup irdelenecektir. Tüm bunlar açıklandığında suç yönünden uygulamadan kaynaklanan aksaklıkların ortaya çıkartılması sağlanacak ve ilgili tüm herkese bu çalışma fayda sağlayacaktır.

Bu çalışma analiz edilirken çalışmanın içeriği kapsam olarak 2 (iki) alt bölüme ayrılmıştır. İlk bölümden itibaren üzerinde çalışılan bölüm mutlaka bir sonraki bölüm ile örtüşmekte, kendisinden sonra gelen bölümü ise temelde destekleyerek hazırlık sürecine sokmaktadır. Çalışmamızda incelenecek olan alt bölümlere kısaca bakacak olursak, Bu çalışma “iki” ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümü; “**Uluslar Arası Hukukta İnsan Ticareti ve Analizi**”, ikinci bölümü “**Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçunun Hukuksal Analizi**” olarak açılmış ve detaylı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : İnsan, Ticaret, Anayasa, Uluslar arası Hukuk

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrenci nin	Adı Soyadı	Turan KULOĞLU	Numarası	074234001012
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Public Law Department		
	Danışmanı	Doç. Dr. İbrahim DÜLGER		
Tezin Adı		Human trafficking in international documents and the Turkish Law System		

SUMMARY

In this study, "**International Trafficking in documents and in Turkish Law**" will be analyzed in a wide range of topics.

If the path to be followed in this study, the first cases of human trafficking as a concept to be analyzed can be explained later, will examine international documents. In light of the studies on this issue, our legislation, especially the Turkish Penal Code No. 80 5237 substances in the human trafficking crime, the emergence of forms, 765 the law during practice, these two laws in the crime organizing as shortcomings and advantages, a new type of crime because the first instance court applications and high-court case law, human trafficking crimes, especially migrant trafficking and prostitution To provide space for similar and different aspects of crime, whether put forward will be discussed. All this is explained in terms of crime arising from the application and related disorders will be provided to be out of all this work will be beneficial to everyone.

While this study analyzed the scope of its content as **2 (two)** sub-divided into sections. Always on the run from the first part of the section to coincide with the next section, the basis of their support from the following section is inserted into the preparation process. We briefly review studies to be If we look at the sub-section, this study is "two" main parts. The first part of the study, "**International Law and Analysis of Human Trafficking**", the second section, "**Turkish Law Legal Analysis of the Crime of Trafficking in Human Beings**" as open and analyzed in detail.

Keywords: People, Commercial, Constitutional, International Law

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
AAET	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Anlaşması
ATAD	Avrupa Topluluğu Adalet Divanı
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi
AYF	Avrupa Yatırım Fonu
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
CSCE	Avrupa Güvenlik İşbirliği Konferansı
C.	Cilt
çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
ICMPD	Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
İKGV	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
ISSM	Uluslar arası Cinsel Sağlık Örgütü
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şubesi
m.	madde
NATO	Kuzey Atlantik İttifakı
s.	sayfa

S.	Sayı
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TAIEX	Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü Teknik Yardım ve Enformasyon Alışverişi Birimi
TBBD	Tarih Bilincinde Buluşanlar Derneği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TL	Türk Lirası
TRG	Toplulukların Resmi Gazetesi
TRT	Türkiye Radyo Televizyonu
TVPA	İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Sözleşmesi
UN	Birleşmiş Milletler
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YTL	Yeni Türk Lirası
YGY.	Yargıtay
Zikr.	Zikreden

TABLolar LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Tablo 1	2003–2004 Yılında Türkiye’de İnsan Ticareti Mağduru Olarak Tespit Edilen Yabancıların ve İnsan Tacirlerinin Sayıları	69
Tablo 2	2004 Yılında Tespit Edilen Kurbanların Kimin Tarafından Yakalandığı	70
Tablo 3	İnsan Ticareti Kurbanlarının Bölgelere Göre Dağılımı	72

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa No****Şekil 1** Suçun Unsurları

101

GİRİŞ

Bildiğimiz gibi dünyada hızla değişen ve gelişen siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin birçok alana olumlu etkileri olmakla birlikte, aynı zamanda bu ilişkiler hukuk, siyaset ve güvenlikle ilgili yapıları olumsuz yönde, derinden etkilemiştir. Bu durum, küçük veya büyük ayrımı yapılmaksızın, ülkeleri birbirlerine daha da bağımlı hale getirmiştir. Zira özellikle örgütlü şekilde oluşan ve gelişen yolsuzluk, ateşli silâh ve uyuşturucu madde ticareti ile "göçmen kaçakçılığı" ve "insan ticareti", sadece bir veya birkaç ülkenin sınırlarını değil, neredeyse tüm dünyayı faaliyet alanı içine alan bir olguya dönüşmüştür. Gerçekten, söz konusu suçların, genellikle örgütlü ve profesyonel kişiler tarafından işlenmesi, ulusal bazda alınan önlemlerin etkisiz ve yetersiz kalması gerçeğini ortaya çıkarmış ve bunun sonucunda, bölgesel ve uluslararası işbirliği yapılması ve geliştirilmesi gerekmiştir.

Asya, Ortadoğu ve Avrupa kavşağında bulunan Ülkemiz, Doğudan Batıya yönelen ve bir insanlık trajedisi görünümünde olan "insan ticareti" ile göçmen kaçakçılığı suçlarında, bir transit ülkesi olarak, sık sık bu sorunla karşılaşmaktadır. Gerçekten göçmenler, genellikle suç örgütleri tarafından yapılan planlamalarla, Türkiye'ye ye sahte belgelerle ya da seyahat belgeleri olmaksızın, insan ticareti mağdurları ise,zorla çalıştırılmak,hizmet ettirmek,fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesi sağlamak amacıyla tehdit, baki, şiddet veya cebir uygulamak, kandırmak ya da çaresizliklerinden yararlanarak rızaları elde edilmek suretiyle ülkeye sokulmakta, ucuz iş gücü ve sömürü materyali olmaları nedeniyle Batı Avrupa ülkelerine, ABD ve Kanada'ya bir şekilde ulaşmaya çalışmaktadır. İçinde buldukları sosya ekonomik nedenlerele çaresiz durumdaki bu insanlar, herhangi bir ülkede çok düşük bir ücretle de olsa iş bulma ümidiyle gelmekte ve bu nedenle her türlü sömürüye açık hale gelmektedirler.

Günümüzde "insan hakları", her çağdaş ve demokratik devletin, bu arada Türkiye Cumhuriyeti'nin, bütün insanlar için gerçekleştirmeye çalıştığı temel ve vazgeçilmez değerleri ifade etmektedir. Bu nedenle, "O değerlere" yapılacak olan saldırı, "insanlığa karşı yapılmış" bir saldırıdır ve bunlara karşı işlenecek suçlar ise,

birer "insanlık suçudur." Bu felsefeden hareket eden ülkemiz, tüm uluslararası suç önleme stratejilerine katkıda bulunmayı devlet politikası olarak kabul etmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da, aynı zamanda önemli insan hakları ihlallerine neden olan söz konusu olgularla mücadele için, bölgesel ve uluslararası anlaşma, önlem ve etkinliklere katılmanın yanı sıra, mevzuatını da bu hususta yenilemekte ve geliştirmektedir. Bunların yanında, uygulamada maksimum verimi alabilmek için, bu konuda görevli olan aktörlerin eğitimine de, gerekli katkıyı sağlamaya çalışmaktadır.

Dünyanın en kirli suçlarından biri olan "insan ticareti" ve "göçmen kaçakçılığı" suçlarından aracılar, uyuşturucu ticaretinden elde edilen rakama yakın bir gelir elde etmektedirler¹. Ancak bu suçun asıl kazancı söz konusu aracılar değil, ülkelerine kaçak olarak gelen insanların emeklerini ve iş güçlerini sömüren, onları neredeyse sıfır maliyetle kullanan sanayicilerdir.

Bu nedenle bu suçlarla samimi şekilde mücadele etmenin yolu, sadece transit ülkelerin alacağı ceza hukuku tedbirlerinden değil, hedef ülkelerin bu insanlara yönelik taleplerinin her türlü yasal tedbirlerle önlenmesinden geçeceği mülahaza edilmelidir.

Mevzuatımızda, insan ticareti olarak nitelenen fiillere yönelik, esasen çeşitli müeyyideler öngörülmüş olmakla birlikte, bu suçla daha etkin mücadele etmek için "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi", ile "Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol" imzalanmış ve bu anlaşmalar sırasıyla 4807 ve 4804 sayılı Kanunlarla TBMM tarafından onaylanması uygun bulunmuştur.

Zikredilen anlaşmaların ceza hukuku açısından yerine getirilmesi için ise, 4771 sayılı Kanunla mülga 765 sayılı TCK'ye 201/b maddesi eklenmiş ve "insan ticareti" suçu ayrıntılı şekilde düzenlemiştir. Bununla birlikte, bu düzenlemeye y

¹ Arslan, Çetin, İnsan Ticareti Suçu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.53, sy. 4, 2004 s.27

ürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK 80.maddesinde de daha ayrıntılı şekilde yer verilerek, palermo protokolündeki tanıma ve unsurlara paralel bir düzenleme yapılmıştır. Çalışmamızda genellikle birbirine karıştırılan "insan ticareti" ile "göçmen kaçakçılığı" suçlarından, "insan ticareti suçu" incelenecektir. "İnsan ticareti suçu" incelenirken ise, öncelikle, "insan ticareti kavramı", bunun "göçmen kaçakçılığı kavramı ile mukayesesi, insan ticaretinin oluşum nedenleri ve boyutu, uluslararası bazı belgelerde, anayasamızda ve diğer mevzuatımızda insan ticaretine ilişkin düzenlemelere genel hatlarıyla değinilecek, bilahare "insan ticareti suçu (mülga TCK md.201b, yürürlük TCK md.80) incelenecektir.

Bu araştırmanın amacı, insan ticareti suçunu tüm boyutlarıyla ortaya koyduktan sonra, Türkiye açısından analizini yapmaktır. İnsan ticaretinin genel nedenleri ışığında Türkiye açısından suçun sebeplerini, Türkiye Devleti topraklarında meydana gelen insan ticaretinin boyutlarını, suç istatistiklerini, kurbanların profillerini, Türkiye'ye etkilerini, uluslararası kamuoyunun konuya yaklaşımını, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmaları, ülkemizdeki mevcut yasal mevzuatı, uluslararası ve ulusal boyutta devam eden çalışmaları analiz etmek, bu suç ile mücadelede atılması gereken adımları ve alınması gereken önlemleri belirtmek, insan ticaretini, akademik bir anlayış ve bütünlük içinde ele alarak değerlendirmektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUKTA İNSAN TİCARETİ VE ANALİZİ

I. İNSAN TİCARETİ KAVRAMI

İnsanticareti, kavram olarak bir insanın ticarete konu bir mal, bir eşya gibi alınıp satılması, devredilmesi, üzerinde her türlü tasarrufi işlemlerin yapılması anlamına gelse de, insanın ticarete konu edilmesi bu eylemin doğası gereği, ticaret konusu eşya ya da maldan farklı özellikler gösterir.

Kavram, mukayeseli hukukta “insan ticareti” veya insan kaçakçılığı” olarak anılmaktadır. Bu suçluluk biçiminde insanın tabir doğru ise, bir “mal” ya da “meta” olarak görüldüğü dikkat çekmektedir. Nitekim tacirler kişileri, güvenliklerine ve insan olmalarına aldırmaksızın alınıp satılabilen basit bir meta olarak görmektedirler.²

Türk doktrininde de kavramı insan yağması, insan sömürüsü gibi kavramlarla nitelendiren müellifler bulunmaktadır.Koca'ya göre, Özellikle suç tipinde eylemin maddi menfaat sağlamak maksadıyla yapılmasına bir unsur olarak yer verilmemiş olması ve fail eylem nedeniyle dolaylı da olsa bir menfaat elde etmiş olsa bile, eylemin cezalandırılmasının asıl nedeni, insanın alçaltılması, kişiliğinin yok sayılması ve onun adeta bir eşya gibi yağmanın konusu haline getirilmesidir.³ Bizce eylemin insanın onuruna, yaşamına ve güvenliğine yoğun bir saldırı teşkil etmesi nedeniyle insan kaçakçılığı ya da insan sömürüsü veya yağması yerine insan ticareti deyimini daha yerinde olmaktadır. "İnsan Ticareti Suçunu" incelemeden önce, "insan ticareti ile "göçmen kaçakçılığı" kavramının ortak ve farklı yönlerinin neler olduğu, insan ticaretinin oluşum nedenleri ve boyutu ile uluslararası bazı belgelerde,

² Kocasakal, Ümit, İnsan ticareti suçu, Galatasaray Üniversitesi Dergisi, 2003, 1-2, s.40

³ Koca, Mahmut, İnsan Yağması(sömürüsü) Suçu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.52,2003,sy.2,s.142

Anayasamızda ve diğer mevzuatımızda bu kavrama ilişkin düzenlemelerin neler olduğu üzerinde durulmasında fayda vardır.⁴

II. İNSAN TİCARETİ KAVRAMI İLE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMININ MUKAYESESİ

A. Genel Olarak

Mevzuatımızda, 4804 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol"ün yürürlüğe girmesine değin, "insan ticareti" (ing.human Trafficking; Trafficking in Human beings; Trafficking in pers ons) kavramı ile ilgili doğrudan tanım mevcut değildi. Bununla birlikte, amacı, başta insan bedeni ve onuru olmak üzere, insanın sırf insan olması nedeniyle sahip olduğu haklarını, doğrudan veya dolaylı olarak korumaya yönelik değişik türden, birçok hukuk normunda, bu konuda hüküm mevcuttu. Keza uluslararası hukukta da, son zamanlara kadar bu konuda tam olarak kabul görmüş bir tanım mevcut değildi.⁵

Tanım olarak insan ticareti, insan tacirlerinin kazanç ve menfaat elde etmek amacıyla ya, cebir şiddet ve tehdit kullanarak, ya da kişilerin sosyo ekonomik sebeplerle içinde buldukları çaresiz durumlarından yararlanarak, tıpkı ticarete konu bir emtia gibi alınıp satılmaları, nakledilmeleri ya da barındırılmaları anlamına gelmektedir.

4804 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunarak, Anayasamızın 90/son maddesi gereğince kanun gücüne sahip olarak iç hukukumuza dâhil olan ve bu nedenle de doğrudan bağlayıcı bir etkiye sahip olan "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol" ün

⁴ Sever, Hanifi / Arslan, Salih, İnsan Borsası, Adalet Yayınevi, Ankara 2008, s.41.

⁵ Akıncı, Şahin, Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (Organ-Doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukuki Sonuçlar, Yetkin Yayınevi, Ankara 1996, s.49.

3. maddesinde, insan ticareti Şu Şekilde tanımlanmakta ve açıklanmaktadır.⁶ Bu Protokol'ün amaçları bakımından:⁷

- "İnsan ticareti", kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınması şeklinde tanımlanmıştır.
- Magdurun, bu tanımda yer verilen "kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama" yöntemlerinden herhangi biriyle ticarete konu edilmesi halinde, rızasının yok farzedileceği kabul edilmiştir.⁸
- Yine bu tanımda yer alan yöntemlerden hiçbirisi kullanılsa bile, istismar amaçlı temin edilen, bir yerden bir yere taşınan, devredilen, barındırılan veya teslim alınan kişinin 18 yaşından küçük olması, insan ticareti suçunun oluşmasına vücut verecektir.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" ile bu sözleşmeye ek yukarıda zikredilen sözleşmenin/protokolün gereklerinin yerine getirilmesi için ilk olarak, 4771 sayılı Kanunla değişik, mülga 765 sayılı TCK'ya

⁶ Interpol, "Children and Human Trafficking", <http://www.interpol.int/public/thb/women/default.asp> (Erişim Tarihi : 22.05.2010), s.1-2.

⁷ Tezcan, Durmuş/ Erdem, M.Ruha/, Önok, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, s.59.

⁸ Metin için bkz, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4804.html>, 01.05.2010

201/b maddesi olarak eklenen daha sonra 5237 sayılı TCK md. 80 de benzer yönüyle yer verilen insan ticareti suçunun tanımı yapılmıştır.

Bu tanım bakımından insan ticareti suçuna, “Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek, sevk etmek veya barındırmak” şeklinde yer verilmiştir.⁹

Bu tanımda belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan eylemler var olduğu takdirde, mağdurun rızasının yok sayılacağı, yine Onsekiz yaşını doldurmamış çocukların yukarıda tanımda yer verilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirisine başvurulmuş olmasa bile failin cezalandırılacağına yer verilmiştir.¹⁰

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilip, 1 Haziran 2005 Tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda da benzer bir tanımlamaya yer verilmiştir. Bu tanıma göre ise;

Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tâbi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimselerin eylemlerinin insan ticareti suçuna vücut verceği,

⁹ Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Turhan kitabevi, Ankara 2006, s.66.

¹⁰ Alacakaptan, Uğur, Suçun Unsurları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970, s.53. Ayrıca Bkz: Mülga 765 sayılı TCK m.201/b

maddenin ikinci fıkrasında, bu tanımda belirtilen amaçlarla girişilen fiillerin var olması halinde mağdurun rızasının geçersiz sayılacağı kabul edilmiştir.¹¹

5560 Sayılı Kanunun 3. maddesi ile 5237 sayılı Kanunun 80 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“ Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimse.” şeklinde düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere, her iki maddenin genel hatlarıyla benzer olduğu ifade tarzında bazı farklılıklar olmakla birlikte, maddelerdeki düzenlemelerle, protokolün 3. maddesinde öngörülen hususları bütünüyle ihtiva edecek şekilde bir suç ihdas edilmiştir. Belirtelim ki, protokolde/sözleşmede yer alan "kişilerin istismar amaçlı temini" ibaresine yer verilmemesi, suçun manevi unsurunu tayinde tereddüt yaratabilecek mahiyette bir eksiklik ise de, protokolde/sözleşmede suç olarak ihdası öngörülen fiillerin kapsamı açısından bir noksanlık veya zafiyet doğurmamak tadır.¹² Mülga 765 sayılı kanunun 201/b maddesinde yer alan “benzeri uygulamalar” ibaresi 5237 sayılı kanunun 80. maddesinde değişiklik yapan 5560 sayılı kanunla madde metninden çıkartılmış ve aynı değişiklikle “kişilerin fuhşunun istismar edilmesi”

¹¹ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> (Erişim Tarihi : 22.05.2010)

¹² Keza sözleşmede yer alan, "başkalarının fuhşunun istismar edilmesi", "cinsel istismarın başka biçimleri" ve "kulluk" ifadelerine de TCK'nin 201/b maddesinde yer verilmemiştir. Ancak bu bir eksiklik değildir. Zira maddede yer alan "zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak," ibareleri, zikredilen kavramları da içinde barındırabilecek bir niteliğe sahiptir. Gerçekten "kulluk", "kölelik"e aynı anlama geldiği gibi (bkz. Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük (2 Cilt), 9. Baskı, Ankara 1998. s.1398, 1402; Doğan, D.Mehmet, Büyük Türkçe Sözlük, 7.Baskı, Ankara 1990, s.685, 687); "başkalarının fuhşunun istismar edilmesi" veya "cinsel istismarın başka biçimleri", "zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak" şeklinde genellenen davranış biçimlerinin içindeki, sayısız eylemlerden sadece ikisidir.

ibaresi eklenmek suretiyle madde 80, önceki haline göre biraz daha protokolün 3. maddesindeki tanıma yaklaşmıştır.

B. Benzer Yönleri

- Gerek "göçmen kaçakçılığı, gerekse "insan ticaretine" ilişkin fiiller, "kamu düzenini" bozduğu gibi, insan bedeni ve onurunu zedeler.¹³

Ancak, insan ticareti fiillerinde, suç mağdurunun onuru ve beden bütünlüğü, göçmen kaçakçılığı fiilinin mağduruna göre, çok daha ağır ve yoğun bir zarara uğrar.

- Her iki grup fiilin mağdurları genellikle yabancılardır.
- Her iki grup suçta mağdurun bir yerden bir yere nakli, sevki vb. ortak unsurlar vardır.
- Her iki grup fiilden insan ticareti eylemi, hem sınıraşan şekilde hem de ülke içinde işlenmesi mümkünken, göçmen kaçakçılığı eylemi ise, sadece sınıraşan karektere sahip olmakla birlikte, kaçak olarak ülkeye sokulan göçmenin ülke içinde kalmasına imkan sağlanması da bu suçun oluşmasına vücut verir, ve genellikle organize suç örgütleri aracılığı ile işlenirler.
- Her iki grup fiilin faillerinin temel amacı, mağdur üzerinden yasal olmayan maddi çıkar veya fayda elde etmek yani mağduru bir şekilde sömürmektir. Bu sömürü göçmen kaçakçılığında, mağdurun mal varlığının fail tarafından verilen/verileceği vaat edilen hizmet karşılığı elinden alınması şekline gerçekleştiği halde, insan ticaretinde, zorla çalıştırılmak, esarete veya benzer uygulamalara tabi kılınmak veya beden organlarının verilmesi temin edilmek suretiyle, istismar edilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

C. Farklı Yönleri

¹³ Arslan, Çetin, Göçmen Kaçakçılığı Suçları, Yargıtay Dergisi, Cilt 29, Sayı 3, Temmuz 2003, s.285–286.

"Göçmen kaçakçılığında kaçırılan kişilere karşı maddi veya manevi bir zor kullanılması söz konusu değildir. Zira "göçmen kaçakçılığı"nda potansiyel yasadışı göçmen, kaçakçıyla kendisi temasa geçer ve kaçakçı da ödemeyi aldıktan sonra, göçmenin dilediği bir ülkeye yasadışı yollarla girmesini veya bir ülkeden çıkmasını sağlar. "İnsan Ticareti"nde ise, mağdur zor kullanılarak veya hile ile veya benzeri yollarla iradesi bir şekilde fesada uğratarak ele geçirilir ve bu nedenle maruz kaldığı fiilleri kabul ederken serbest iradesini kullanamaz, yani bu konuda bilinçli olarak rıza gösteremez.¹⁴

"İnsan Ticareti"nde tacir, başlangıçtan itibaren sömürdüğü kurbanla arasındaki ilişkinin sürekli olmasını ister ve mağdurla ilişkilerini bu şekilde geliştirir. Bu ilişki çeşitli biçimlerde ortaya çıkar ki, bunlar; zor kullanma, cinsel kölelik ya da işgücü köleliği, haysiyetin çiğnenmesi ve insanın elinden özgürlüğünün alınması gibi unsurları içerir. Oysa "göçmen Kaçakçılığı"nda, tacirlerle kurban arasındaki sömürü ilişkisi, göçmenin girmek istediği ülkeye yasadışı yolla girdiği veya çıkmak istediği ülkeden çıktığı anda sona ermiştir.¹⁵

III. İNSAN TİCARETİ VE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Globalleşmenin karanlık tarafı olarak kabul edilen insan kaçakçılığı ve insan ticareti, birbirlerinden farklı anlamlar içeren suçlardır.

¹⁴ Her iki fiilin yapısında doğal olarak mevcut olan bu husus, insan ticareti suçunda unsur olarak mevcut olmamakla birlikte, göçmen kaçakçılığı suçunda açıkça yer almıştır. Bu realite nedeniyle, gerek "Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi", gerekse bu sözleşmelere ek olan "Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol" ile "Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokollerinde suçun örgütlü şeklinin "ağırlaştırıcı neden" olması öngörülmüştür, İCMPD, Draft Training Manual, s.42-43.

¹⁵ Alpkaya, Gökçen, Eski Yugoslavya İçin Uluslararası Ceza Mahkemesi, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.62.

Bu iki suç arasındaki farkı tam anlamı ile ortaya koymadan yapılacak mücadele eksik olacaktır ve yanlış sonuçlar doğuracaktır. İnsan ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasındaki farklılıkları şu şekilde ortaya koymak mümkün olabilir.¹⁶

1. İnsan ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasındaki ana ayırt edici unsur gönüllülük esasıdır. Göçmen kaçakçılığında kişi gönüllü olarak bir yerden başka bir yere gitme iradesi ortaya koyar. Suç örgütü, kendisine gelen bu talebi yerine getirir. Yani yasa dışı göçmenler, bu faaliyetin gönüllü objeleridir.

Ancak, gönüllü bile olsa, bireyin kendisini kaçakçının iradesini bırakmasıyla birlikte, kendi kaderinin kontrolünü kaybettiği için savunmasız bir hale düştüğü ve uygun olmayan davranışların hedefi haline gelebileceği ifade edilmektedir. Göçmen kaçakçılığı bu nedenle bir adım sonra insan ticaretine dönüşebilir.

İnsan ticaretinde ise, suç grupları kendi amaçlarına hizmet edecek kişileri kendileri tespit eder. Bu kişileri ya kandırır, ya kaçıır, ya da satın alırlar. Bu kişilerin yapacakları işle ilgili istekleri ve bilgileri yoktur. Suçun ana belirleyicileri zor kullanma, baskı, kandırma, çaresizliklerinden yararlanma ve suiistimal olarak ifade edilebilir.¹⁷

Göçmen kaçakçılığında organizatör ile kişi arasındaki ilişki sınırın diğer yanına geçildikten sonra biter. Kişinin iş bulup bulamayacağı, nerede ne iş yapacağı çoğunlukla suç örgütünü ilgilendirmez. Suç gurubunun ana isteklendirme aracı olan yolculuk parası, kaçak göçmenden alındıktan sonra karşılıklı sorumluluğun bittiği söylenebilir. Ancak insan ticaretinde durum daha farklıdır. Suç gurubunun ana amacı kişiyi bir yerden başka bir yere götürmekten ziyade, götürdükten sonra onun hizmetinden ya da vücudundan yararlanmak olduğu, için, kişinin suç örgütüyle ilişkisi sınırları geçtikten sonra da devam eder. İnsan ticareti kurbanları, bu suç esnasında, çoğunlukla insan hakları ihlallerine uğramaktadır. İnsan ticareti, insanlık dışı davranışların yoğun olduğu, bir suçtur. Baskı, zor kullanma, kandırma, işkence,

¹⁶ Soysal, Mümtaz, 100 Soruda Anayasanın Anlamı, İstanbul 1997, s.72.

¹⁷ Arık, Kemal Fikret, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Üzerine Bir İnceleme, AÜSBF Yayınları, No:187-190, Ankara 1965, s.76.

dayak, kurbanları ağır borç yükü altına sokma bu suç tipinde sıklıkla kullanılan davranışlardandır. Göçmen kaçakçılığının en kötü yönü ise, kişilerin olumsuz koşullarda, insanlığa yakışmayacak araçlarla taşınmasıdır.¹⁸

Bu kişiler, bazen kamyon arkasında, bazen konteynırlarda ve bazen gemi depolarında taşınmaktadır ki bu durum bazen ölümlere varan kötü sonuçlar doğurmaktadır.

İnsan ticareti suçunun oluşması için, insanların bir ülkeden başka bir ülkeye götürülmeleri gerekmemektedir. Kişinin, kendi ailesinden ve sosyal gurubundan izole edilmesi, onun için tanıdık olmayan başka bir ortama götürülmesi ve burada o kişinin isteği olmaksızın, vücudunun ya da hizmetlerinin kötüye kullanılması, aynı ülke içerisinde dahi olsa bu suçun oluşması için yeterlidir. Ancak göçmen kaçakçılığında, bir kişinin bir ülkeden başka bir ülkeye, gerekli olan seyahat belgeleri ya da vize olmaksızın götürülmesi gerekmektedir. Suçun ana unsuru, sınırın geçilmesi ve bu işin bir para karşılığı yapılmasıdır. Şayet, insan ticareti içerisinde, bir kişinin başka bir ülkeye götürülmesi söz konusu ise, bu suçun göçmen kaçakçılığı suçunu, bu anlamı ile kapsadığı söylenebilir. İnsan ticareti, bu yönü ile göçmen kaçakçılığının bir ileri halidir.¹⁹

İnsan ticareti failleri, kendine kurban olarak genellikle kadın ve çocukları seçer. Çünkü bu kişiler zayıf, korumasız ve suiistimale açık kişilerdir. Göçmen kaçakçılığı ise, erkeklerin daha fazla görüldüğü bir suç çeşididir. Kadın ve çocuklardan fazla erkek, bu suça bulaşmakta, kendi geleceklerini başka yerlerde kazanma amacıyla, göçmen kaçakçılarından yardım görmektedirler.²⁰

Diğer önemli fark göçmen kaçakçılığı bir göç problemi olarak değerlendirilebilirken, “insan ticareti” bir ahlak sorunu, bir suç sorunu, göç sorunu,

¹⁸ Yenidünya, Ahmet Caner, İnsan Ticareti Suçu, Turhan kitabevi, Ankara 2007, s.89.

¹⁹ Economic Commission for Europe, 2000, s.12.

²⁰ Arslan Çetin, Temel, İlker, Aydın, Yusuf, Şen, Y. Furkan, Doğan Koray, Bacaksız, Pınar, Türkiye’de İnsan Ticareti ile Mücadelede, Yasa Uygulama İle ilgili, Stratejik Bir Yaklaşım, IOM, Ankara 2006, s.60.

insan hakları sorunu, kamu düzeni sorunu ve iş gücü sorunu olarak algılanmaktadır ve algılanmalıdır.²¹

IV. İNSAN TİCARETİNİN NEDENLERİ

İnsan ticareti suçunun kaynağındaki ana nedenler ile klasik göç nedenleri benzerlik göstermektedir. İnsanlar, hayat kalitelerini artırmak için bazı çıkış yolları aramakta ve bunun tek yolunu, başka bir yere gitmekte bulmaktadırlar.²²

İnsan ticaretinin oluşmasını sağlayan nedenleri, şu şekilde sıralamak mümkün olabilir.²³

A. Fakirlik

Tüm insan hareketlerinin olduğu gibi, insan ticaretinin temelinde fakirlik yatmaktadır. Fakirlikle, kaynak ülkeler ve insan ticareti arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Kişiler, buldukları ülkelerdeki ekonomik zorluklarla mücadele etmekte zorlanınca, çareyi başka bir yere giderek, yeni bir hayat kurmada aramaktadırlar. Bu durum, çoğunlukla, insanları insan tacirlerinin kucağına düşürmektedir.²⁴

Günümüzde, dünya üzerindeki zengin ile fakir arasındaki uçurum o kadar artmıştır ki, ABD'nin en zengin 25 milyon kişinin gelirin, dünyadaki 2 milyar insanın gelirinden daha fazla olduğu, ifade edilmektedir. Yine dünyanın en zengin üç kişinin mal varlığı, dünyanın en az gelişmiş ülkelerinin toplam mal varlığından daha fazladır. Sierra Leone'nin şu anki yaşam standardı bundan tam 600 sene önceki batının yaşam standardı ile aynıdır. Bu ülkedeki ortalama hayat süresi 37 senedir. Her on çocuktan üçü, beşinci yaşına gelmeden ölmektedir. Sierra Leone'li çocukların, ifade edilen ölüm oranı, 1826 yılında İngiltere'de meydana gelen ölüm sayısından daha fazladır. İki yüzyıl önce, dünyanın en zengin ülkesi olan

²¹ Kele ve Reagan, 2000, s.4.

²² Gözler, Kemal, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa 2002, s.90.

²³ Arslan, Çetin, Göçmen Kaçakçılığı Suçları (TCK md.201/a), YD, Sa.3, Ankara 2003, s.81.

²⁴ Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin yayınevi, Ankara 2005, s.11.

İngiltere'nin milli geliri, dünyanın en fakir bölgesi olan Afrika'nın, toplam milli gelirinden üç kat daha fazla iken, bugün dünyanın en zengin ülkesi olan İsviçre'nin milli geliri, dünyanın en fakir bölgesi olan Güney Asya'nın, toplam milli gelirinden 80 kat daha fazladır. Dünyadaki gelir dengesizliğini ve fakirliği ortaya koymak için, Avrupa'da yaşayan inekler örnek olarak verilebilir. Avrupa'daki inekler devletten günlük direkt yardım ya da vergi indirimi olarak 2.20 \$ alırlarken, dünyada 2,3 milyar insan günlük 2 \$'dan az bir gelir ile yaşamak zorundadırlar. 2.3 milyar insan, dünyada yaşayan toplam nüfusun yarısından fazlasını ifade etmektedir. Dünyada 1,3 milyar mutlak fakir insan vardır ve bu insanların %70'i kadın ve çocuktur.²⁵ Dünyada çalışan kişilerin neredeyse yarısına tekabül eden 1,4 Milyar insan, günlük 2 \$'dan az bir gelire yaşamak zorundadır. Bu kişilerin 550 Milyonu ise, günlük 1 \$'dan az bir kazançla sahiptirler.²⁶ OECD ülkelerinde ortalama ömür 77, gelişmekte olan ülkelerde 63, az gelişmiş ülkelerde ise 50 senedir. OECD ülkelerinde doğan bin bebeğin sekizi, gelişmekte olan ülkelerde 69'u ve az gelişmiş ülkelerde ise 112'si ölmektedir.

Ortaya konan bu rakamların rahatlıkla ifade ettiği gibi, dünyada büyük çoğunluk, fakirlik içerisinde, asgari hayat standartlarından uzak bir şekilde yaşamak zorundadır. Gerek gelişen iletişim araçları aracılığı ile ve gerekse daha önceden göçmen konumunda olan insanların anlatımlarıyla, zenginlikten ve rahat hayattan haberdar olan fakir insanlar, daha iyi koşulları zengin ülkelerde aramakta ve çoğunlukla da suiistimal çarkının içerisine düşmektedirler. Fakir insanların gelişmiş ülkelerde zengin olma hayalleri, kişilerin kurban olmaları ve insan tacirlerinin zenginliklerine zenginlik katmaları sonucuyla noktalanmaktadır.²⁷

B. Devlet Görevlileri Arasında Yozlaşma

Bu suçun arkasındaki bir diğer sebep, yozlaşmış devlet görevlileridir. İnsan tacirleri bu suçu işlerlerken, bir takım devlet görevlilerinden yardım almaktadırlar. Gümrük görevlileri ya da polis güçleri gibi devlet görevlilerinin çeşitli menfaatler karşılığında, suçun işlenmesine göz yummaları ya da bizzat suç gruplarının içerisinde

²⁵ European Women's Lobby, 2001, s.36.

²⁶ ILO, 2004, s.41.

²⁷ Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler,, Seçkin yayın evi, Ankara 2007, s.19

yer almaları nedeni ile suç örgütleri, rahat hareket edebilmektedirler. Tayland'da insan ticaretinin bu denli yaygın olmasının arkasında görevlilerin olduğu ve bu görevlilerin aldıkları düşük ücretin bu işi tetiklediği ifade edilmektedir. Yine eski Doğu Bloku Ülkelerindeki yaygın rüşvet, insan ticareti yapan kişilerin işini fazlasıyla kolaylaştırmaktadır. Bu ülkelerde, görevlilerle yapılan bir araştırmaya göre, katılımcıların % 95'i yaptıkları kanunsuzluğa göz yummalarını sağlamak için aldıkları rüşvetten amirlerine pay verdiklerini söylemektedirler. Çin'de insan ticareti yapan örgütlerin masraflarının büyük bir çoğunluğunu rüşvet için ödedikleri para oluşturmaktadır.²⁸

C. Cinsel Ayrımcılık

İnsan tacirlerinin kolaylıkla kurban bulabildikleri ülkelerde, kadınlar, politik, ekonomik ve sosyal ayrımcılığa uğramaktadırlar. Kadınlar iş kaybından daha fazla etkilenmektedir. Doğu Avrupa ülkelerinde, 1990'lar boyunca oluşan iş kaybından etkilenen 26 milyon kişinin, 14 milyonu kadındır.²⁹ 1997 yılında, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Romanya, Slovakya, Yugoslavya Federal Cumhuriyetindeki işsiz kadın sayısı, erkek işsizlerden daha fazladır. 1998 yılında Beyaz Rusya'da, işten atılan kadın sayısı genel rakamın % 79,4 ünü oluşturmaktadır. Kadınlar iş bulmada zorlanmakta ve iş eğitimlerinden daha az yararlanabilmektedirler. Doğu Bloku Ülkelerinin yıkılmasından sonra, kadın ve erkekler arasında ücret dengesizliği artmıştır. Kadınların iş bulabilenleri, erkeklere nazaran daha az maaş alabilmektedirler. Bunun öncelikli sebebi, kadınların tekstil, aydınlatma sektörü gibi daha az ücret veren alanlarda iş bulabilmeleridir. Aynı sektörde çalışsalar dahi kadınlar erkeklerin aldıkları paranın % 15–40 eksikliğini almaktadırlar. Sistem değişikliğinden sonra, genel olarak azalan ücretlerden kadınlar daha çok etkilenmişlerdir. Komünizmden sonra kadınlar daha önce aldıkları ücretin Bulgaristan'da % 69'unu, Rusya'da % 70'ini, Romanya'da % 76'sını, Ukrayna'da %

²⁸ Correll, Shelley J. "Gender and the career choice process: the role of biased self- assessments." *American Journal of Sociology*, 2001. s.36.

²⁹ Artuk, M. Emin / Gökçen, Ahmet / Yenidünya, A. Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Turhan kitabevi, Ankara 2006, s.10.

78'ini alabilmişlerdir. Yine Doğu Avrupa'da kadınlar Batı Avrupa'daki hemcinslerinden en az iki kat daha fazla çalışmaktadırlar. Yine bu ülkelerde kadınların özel ya da genel, ekonomik ya da politik karar verme mekanizmalarına katılımı çok kısıtlıdır. Gerek evlerinde ve gerekse ülke genelinde karar veremeyen, fikir beyan edemeyen kadınların bu durumu kendilerine uygulanan ayrımcılığı daha da artıracak bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin değişimin başladığı dönemden günümüze eski Doğu Bloku Ülkelerinde kadınların politikaya katılım oranları % 30'dan % 4-14'lere gerilemiştir.

Kadınların içerisinde buldukları olumsuz şartlar, insan tacirlerinin suiistimal edecekleri kurban bulmalarına olumlu katkı yapmaktadır. Daha kötüsü olmaz diyerek yola çıkan birçok kadının, hayal bile edemeyecekleri olumsuzlukları yaşamalarının ardında, ülkelerinde süregelen cinsel ayrımcılık yatmaktadır.³⁰

D. Kadınlara Yönelik Şiddet

İnsan ticareti suçunun yaygın olduğu, bölgelerde, kadına yönelik ayrımcılığın yanında, durumu daha da kötüleştiren bir diğer sebep de, kadınların maruz kaldıkları şiddettir.³¹ Moldova ve Ukrayna'da (Minnesota Advocates for Human Rights, 2000b) yapılan araştırmalarda kadınların göç etmek istemelerinin arkasındaki en önemli sebebin kendilerine uygulanan şiddet olduğu, ortaya konulmuştur. Şiddet bu ülkeler için sıradan ve normal olaylardan olduğu için, devlet görevlileri bu konuda yapmaları gerekeni yapma noktasında isteksiz davranmakta, bu da durumu daha da güçleştirmektedir. İnsanların bu suça toleranslı yaklaşımları, şiddete uğrayan insanların bu durumu başkaları ile paylaşmamasına, yetkililere başvuruda bulunmamalarına neden olmaktadır. Yukarıda bahsedilen araştırmalara göre, şiddete uğrayan insanların % 30'u, bu durumu birileri ile paylaşmaktadırlar. Yine aynı araştırmalara göre şiddete uğrayan kadınların sadece % 9'u doktora gitmektedirler.

E. Suçun Tanımlanmasındaki ve Algılanmasındaki Farklılıklar

³⁰ Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin yayınevi, Ankara 2007, s.30.

³¹ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, Cener, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2002, s.117.

Farklı tanımlamalar ve algılamalar bu suçun oluşmasında ve yaygınlaşmasındaki en önemli sebeplerden birisidir. Bu suçun çoğu ülkede bir göç yan da fuhuş problemi olarak algılanması, mücadeleyi eksik bırakmakta, fuhuş harici boyutlarının göz ardı edilmesine neden olmakta ve gerçek suçluların hak ettikleri cezayı almalarını engellemekte ve bir kısır döngü şeklinde suçun devamını sağlamaktadır.

F. Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar

İnsan ticareti suçunun kurbanlarından olan çocukların, bu suç içerisinde sıklıkla suiistimal edilmelerinin ardındaki temel neden, fuhuş piyasasındaki müşterilerin AIDS ve başka cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korkmalarıdır. Kişiler, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanmamak için, daha fazla para ödemeyi göze almakta ve çocukları tercih etmektedirler. Hatta bazı kültürlerde, çocuklarla yapılan cinsel ilişkilerin, cinsel yolla bulaşan hastalıkları tedavi ettiğine bile inanılmaktadır. Çocuk seksine olan talebin artması suç organizatörlerinin daha fazla para kazanmak için daha fazla çocuğu bu batağa çekmeleri sonucunu doğurmaktadır.³²

G. Göç Politikaları

Ekonomik krizlerin baş gösterdiği, işsizliğin arttığı, savaşların veya doğal felaketlerin olduğu bölgelerdeki insanlar, hayatta kalmalarının yolunu göç etmekte görmektedirler. Ancak hedef ülkelerin, gerek ekonomik ve gerekse sosyal bir takım kaygılarla, göçmen kabul politikalarını ve çalışma yasalarını değiştirerek, göçmen kabulünü zorlaştırmaları, yasal çalışma imkânlarını azaltmaları, kişilerin çareyi başka yerde aramalarına ve neticesinde insan tacirlerinin ağına düşmelerine neden olmaktadır. Esasında sıkı sınır kontrolleri veya daha zor göç kabul politikaları, insanların göç etme isteklerini ortadan kaldırmamakta, sadece göç etme niyetinde

³² <http://www.unaids.org> (Erişim Tarihi: 22.08.2010)

olan kişilerin, suç organizasyonlarının ağına düşmelerini kolaylaştırmaktadır.³³ Daha sıkı denetlenen sınırlarla, oluşturulmaya çalışılan “Avrupa kalesi” içerisinde Shengen anlaşması gereği daha kolay dolaşılabilmesi, iç sınırların kontrol edilmemesi, yukarıda sayılan olumsuz etkilerin yanında bölgenin cazibesini artırmaktadır.

H. Savaş ve Doğal Afetler

2. Dünya Savaşından sonra, etnik çatışmalar artmıştır. Bu çatışmalarda esas unsur, bir gurubun diğer gurubu ortadan kaldırma isteğidir. Bunu, ya buldukları insanları öldürerek veya düşman grupların hayat alanlarını, zenginliklerini, mal varlıklarını ortadan kaldırarak yapmaya çalışmaktadırlar.³⁴ Bu durumda, insanların bu bölgelerde yaşamaları imkânsız hale gelmekte ve kişilerin yaşamak maksadıyla başka yerlere gitmeleri sonucunu doğurmaktadır. Çatışmalar ve savaşlar sonucunda oluşan bu hareketli gruplar, insan tacirleri için daha kolay av haline gelmektedirler. Savaş ve çatışma nedeniyle, göç etmek zorunda kalan göçmenlerin oluşturdukları mülteci kampları, insan tacirlerinin sıklıkla kullandıkları ve kendilerine kurban buldukları uygun alanlar haline gelmektedir.³⁵

Özellikle kadın ve çocukların savaşlardan ve çatışmalardan daha fazla etkilendikleri bilinmektedir. Ailelerini kaybeden, bir anlamda koruyucusuz kalan kadın ve çocuklar, insan tacirlerinin kirli ticaretlerinin kurbanı olmaktadır.³⁶ Bu durumun yaygın olarak görüldüğü çatışma bölgelerine örnek olarak Kosova, Bosna ve Ruganda verilebilir.³⁷

Doğal afetler de, gerçekleştiği bölgelerde yaşayan insanlar için hayatı imkânsız kılan olaylardır. Kişiler, hayat imkânı bulamadıkları bölgeleri terk etmek zorunda kalmaktadırlar. En son Güneydoğu Asya’da meydana gelen deprem

³³ Çiçekli, 2005, s.48.

³⁴ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, Cener, Gerekçeli Ceza Kanunları, Güven Kitabevi, İstanbul 2003, s.119.

³⁵ Göksu, Turgut, Göç ve Türkiyen’in Güvenliği, Ankara 2003, s.268.

³⁶ Clark, 2004, s.10.

³⁷ Dönmezer, Sulhi, Erman Sahir, Nazari ve Tatbiki, Ceza Hukuku, Cilt I;II;III, 1983, s.48.

ve peşinden oluşan dev dalgaların, hayatı ne kadar ve nasıl imkânsız hale getirdiği herkesçe görülmüştür.³⁸

Bu felaket neticesinde yüz binlerce çocuk anası ve babasından birisini ya da her ikisini birden kaybetmiştir. Bu durumdan en fazla faydalanmaya çalışan kişiler yine insan tacirleri olmuştur. UNICEF'in bu duruma dikkat çeken ve çocukların evlat edinilme bahanesiyle satılacağı uyarısında bulunması, potansiyelin ve tehlikenin ne kadar büyük olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir.³⁹

I. Kurbanların Olayın Sonucunun Farkında Olmamaları

Hayat kalitelerini ve standartlarını artırmak amacındaki insanlar, karar verdikleri ve gerçekleştirmeye çalıştıkları bu işin sonucunda, kendilerini bekleyen tehlikelerden çoğunlukla haberdar değildirler. Kendilerine suç örgütlerince vaat edilen iyi gelir ve hayat imkânına ulaşma isteği ile çok düşünmeden bu işe kalkışan kişiler, neticede çok acılar çekmekte ve insanlık onuruna yakışmayacak durumlara düşmektedirler.

J. Yüksek Oranda Kar Düşük Risk

Senelik 7–10 milyar dolarlık bir piyasa oluşturan insan ticareti suçu, dünyada silah ve uyuşturucudan sonra en fazla gelir getiren suç çeşididir.⁴⁰ Fuhuş yaptırmak amacıyla, kaçırılıp ya da kandırılarak insan tacirleri hesabına çalışan her bir kadın, hesabına çalıştıkları kişilere, çalıştığı dönem boyunca çok büyük paralar kazandırmaktadır.⁴¹ Bu karlılığın yanı sıra, çoğu ülkedeki yasal yetersizlik ve konunun tehlikeli boyutunun yeterince anlaşılması nedeniyle, insan tacirlerinin hak ettikleri cezaları almaması, bu suç gurubunun yaygınlaşmasına neden olmaktadır. En karlı üçüncü suç çeşidi olan insan ticareti karşılığında kişilerin

³⁸ Aybay, Rona, Amerikan, İngiliz ve Türk Hukuk Sistemlerinde Yurtdışına Çıkma ve Yurda Girme Özgürlüğü, Ortadoğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi Yayınları, No.26, Ankara 1975, s.126.

³⁹ Hürriyet, 2/2/2005

⁴⁰ U.S Department of State, 2004, s.6.

⁴¹ Centel, Nur, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001, s.48.

aldıkları cezalar, çoğu ülkelerde adi suçlara verilen cezalarından bile düşük kalmaktadır.⁴²

Yasal boşlukların yanı sıra, kurbanların buldukları ülkeye yasa dışı girmiş olmaları ve fuhuş veya kaçak çalışma gibi yasal olmayan konumlarından dolayı suçlu muamelesi görececeklerini bildikleri için, yetkililere müracaat etmemeleri, suçluların yakalanması ve cezalandırılması önündeki diğer büyük engeldir. Bu durum suça olan ilgiye artırmakta ve suçluların yakalanma riskini azaltmaktadır.⁴³

K. Dünya Pazarında Oluşan Talep

Seks işçilerine ve suiistimal edilebilir iş gücüne yönelik artan talep, diğer bir suç nedenidir. Ekonomik anlamda rekabet koşullarının çok daha zor olduğu, Küreselleşmenin konuşulduğu bir ortamda, ucuz iş gücü şirketler için bir avantajdır. Ayrıca, birçok ülkede var olan iş imkânları ile iş gücü arasındaki dengesizlik, dışarıdan özellikle hizmet sektöründe ve pis işlerde çalışacak insan ihtiyacı doğurmuştur.⁴⁴ Batı ülkelerinde, gerek yabancılar ve gerekse vatandaşlar arasında, gittikçe artan, fuhuş sektöründe göçmen seks işçisi talebi, bu suçu artıran nedenlerdendir.⁴⁵ Örneğin, Güney Kore’de bulunan Amerikan üsleri çevrelerinin insan ticareti merkezi haline geldiği, bu üslerde görev yapan askerlerin fuhşa olan talepleri neticesinde, hem ülke içerisinden, hem de ülke dışarisinden kurbanların getirilerek bu üs çevresinde satıldığı ifade edilmektedir.

Hindistan ve Çin’de kadın-erkek oranlarında dengesizlik vardır. Hindistan’da bazı bölgelerde kız çocuk istenmemekte, doğacak çocuğun kız olacağı anlaşıldığında, kürtajla bu çocuklar alınmaktadır. Bu ülkede, 1000 erkeğe karşılık 933 kız çocuk doğmaktadır. Bazı bölgelerde bu oran 1000 erkeğe karşılık 825 kıza kadar düşmektedir. Bu şekilde oluşan, cinsiyetler arasındaki dengesizlik, daha sonra erkeklerin kendilerine eş bulamamasına, eş olabilecek kadın aramasına ve insan tacirlerine başvurmalarına neden olmaktadır. Bu durum da talebi ve beraberinde suç

⁴² Demir, 2003, s.11.

⁴³ IBSM, 2003, s.9.

⁴⁴ IBSM, 2003, s.7.

⁴⁵ U.S Department of State, 2004, s.21.

artıran bir unsurdur.⁴⁶ Vietnam'dan kaçırılan genç kızların, Çin pazarında “eş” olarak değeri 250– 800 \$ arasında değişmektedir.

Tüm bölgelere ya da tüm durumlara uygun bir nedenler listesi hazırlamak kolay değildir. Çünkü bu suç zamana, mekâna ve şartlara bağlı olarak farklı değişkenlere sahip bir suçtur. İnsan ticareti kendi içerisinde farklılıklar arz etmekte, çeşitlere ayrılmaktadır. Her alt kategorinin kendine has nedenleri olabilir.

V. İNSAN TİCARETİNİN TİPİK ORTAYA ÇIKIŞ ŞEKİLLERİ

İnsan ticaretinin temel ögesi, kişinin bir şekilde sömürülmesi olmakla beraber, amaç ve kurbanlarının kimliklerine göre suç farklılaşmakta ve çeşitlenmektedir. Bu bölümde, insan ticaretinin çeşitleri ele alınarak, temel farklılıklar ortaya konmaya çalışılacaktır.⁴⁷

A. Fuhuş Maksatlı İnsan Ticareti

İnsan ticaretinin en yaygın çeşididir. Genel olarak, kadınların cinsel amaçla sömürülmesi olarak algılsa da, İnsan ticareti sadece bu amaçla yapılmaz. Kendilerini zor duruma düşürecek, farklı birçok amaç için kadınlar, bu sektörün içerisine çekilebilirler. Tarım alanında ya da sezonluk işlerde çalıştırılmak, dilendirmek, hizmetçilik yaptırmak, sanayi işçiliği veya otellerde zorla çalıştırılmak, hamile bırakılmak için kaçırılan ya da kandırılan kadınların varlığı bilinmektedir. Kötü koşullu, pis işleri yapmaları için zorlanan kadınlara, yaptıkları bu işlere karşılık ya hiç para ödenmemekte ya da çok az bir para verilmektedir. Bu kadınların, kendilerine ödenen paranın yirmi katını, kendilerini satan kişilere kazandırdıkları bilinmektedir. Bir kadın, kendisini satan aracısına 50.000 ile 100.000 \$ arasında bir para kazandırırken, kadın bu paranın çok az bir kısmına sahip olabilmektedir.

Uluslararası Göç Merkezi (IOM) sadece Avrupa'ya senede 500.000 kadının cinsel sömürü maksadıyla satıldığını ifade etmektedir. Avrupa fuhuş sektöründe çalışan kadınların % 20'si Ukrayna'dan, % 7'si Litvanya'dan, % 9'u Polonya'dan

⁴⁶ U.S Department of State, 2004, s.21.

⁴⁷ Ceylan, Ümit, Organize Suçluluk ve Çıkar amaçlı Örgüt Suçu, Turhan Kitabevi, Ankara 2003, s.53.

gelmektedir. Avrupa'ya sadece Rusya'dan gelen kadın sayısı, senelik 50.000 olarak ifade edilmektedir. Fuhuş pazarındaki müşterilerin, kendi etnik yapılarından farklı etnik gruplardan kadınlara olan talepleri nedeniyle, dünyanın her bölgesinde her milletten kurbanı bu piyasada görmek mümkündür. Örneğin, Güneydoğu Avrupa'dan gelen kurbanlar Güneydoğu Asya'da, Afrika'dan gelen kurbanlar Avrupa'da ve Doğu Avrupa'dan gelen kurbanlar ise Merkez Amerika'nın seks piyasasında çalışırken bulunabilir. Dünya genelinde, hangi müşteri neyi talep ediyorsa, insan ticareti organizasyonları bu talebi karşılamaktadırlar. G. Kore'de, fuhuş sektöründe 6.000 Rus çalışırken, Berlin'de 2.000 Taylandlı kadın fuhuş yapmaktadır.⁴⁸

İnsan tacirleri, kadınları kontrol altında tutmak amacıyla, yüksek borç yükü altına sokmaktadırlar. Bu borç, kira, sağlık gideri, yiyecek gibi kişinin doğal ihtiyaçları için harcanan paraların borca eklenmesiyle hiç bitmemekte, kurbanın insan tacirlerinin eline düşmesiyle beraber, sonsuz bir borç çarkı işlemeye başlamaktadır.⁴⁹

Farklı bir kontrol altında tutma yöntemi olarak, kadınların ellerindeki seyahat belgeleri alınmaktadır.⁵⁰ İnsan tacirleri bu şekilde kadınların ellerinden kaçmalarını engellerken, bir yandan da bu yöntemi, yasalar ile sorun yaşamamak için bir sigorta olarak görmektedirler. Kadınlar, fiziki ve psikolojik bariyerlerle insanlardan uzaklaştırılmakta, sadece satıcılarının amacına uygun hareket etmeleri sağlanmaktadır. Bu yöntemlerle çevrelerinden koparılan kadınlar, şiddete, baskıya, suiistimale daha açık hale gelmektedir.

B. Çocuk İstismarı Olarak İnsan Ticareti

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Konvansiyonunun birinci maddesine göre 18 yaşından daha küçük her birey çocuk kabul edilmiştir.⁵¹ 18 yaşından küçük bu

⁴⁸ Varynen, 2002, s.11-12.

⁴⁹ USCRI, 2000, s.59.

⁵⁰ Çakmut (Yenerer), Özlem, Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi, Legal Yayınları, İstanbul 2003, s.68.

⁵¹ UN, 1989, s.1.

kişilerin alınıp satılması, vücutlarından ve hizmetlerinden kendi rızalarına bakılmaksızın yararlanılması, çocuk ticareti suçunu oluşturur.⁵²

Çok çeşitli amaçlarla, suiistimal edilmek için kaçırılan ya da bizzat aileleri tarafından satılan çocuklar, insan ticareti suçunun en acımasız biçiminin objeleri olmaktadır. Özellikle fakir ülkelerde, çocuklarının gelecekleri için endişelenen aileler ya da bekâr anneler, çocuklarının iyi durumdaki kişilere evlatlık verileceği vaadiyle kandırılmakta ve çocuklarını suç organizasyonlarına satmaktadırlar. Aileler, bu ticaretten 1000 \$ para kazanırlarken, suç grupları, ülkesine göre değişmekle beraber, 50.000–100.000 \$ arasında bir gelir elde etmektedirler.⁵³ Fakirlik nedeniyle çocuklarını satanların yanında bazı aileler, çocuklarının daha iyi bir hayata sahip olacaklarını düşündüklerinden, uzaklara gitmelerine ve çalışmalarına müsaade etmektedirler.

Bazı insan ticareti grupları, fuhuş sektöründe çalıştırmak amacıyla bu işe bulaştırdıkları kadınları, zaman zaman zorla hamile kalmaları yönünde zorlamakta ve doğan çocukları evlatlık olarak satmaktadırlar. Ailelerinin satmasıyla ya da kaçırılarak elde edilen ve evlatlık olarak verilen bu çocukların bir kısmı, çocuk pornografisi ya da organ temin etmek amacıyla kullanılmaktadırlar.⁵⁴

Çocuk pornografisi yüksek gelir getiren bir sektör haline gelmiştir. Teknoloji ile birlikte daha da yaygınlaşan bu sektörün en önemli araçlarından biri internettir. FBI' göre, 100.000 den fazla internet sitesi, bu anlamda müşterilerine hizmet vermektedir.

Çocuklar, tıpkı kadınlar gibi öncelikle cinsel amaçlarla kullanılsa da, seks sektöründen farklı olarak, kirli işlerde kullanılmak, çatışmalarda asker olarak savaştırılmak, madenlerde çalıştırılmak,⁵⁵ dilendirilmek maksadıyla ya da seyyar satıcılık yaptırılmak için bu suça bulaştırıldıkları ve kullanıldıkları da bilinmektedir. 1990–1997 yılları arasında, 1000 sağır ve dilsiz çocuğun, Meksika'dan ABD'ye

⁵² Arslan, Göçmen...2003, s.53.

⁵³ ISSM, 2004, s.5.

⁵⁴ IBSM, 2004, s.5.

⁵⁵ US Department of State, 2004, s.6.

dilendirilmek amacıyla getirildikleri tespit edilmiştir.⁵⁶ Aralarında 4 yaşında olanların bile bulunduğu, çok küçük yaştaki çocukların Pakistan ve Bangladeş gibi ülkelerden, deve jokeyliği yapmak amacıyla, Birleşik Arap Emirliklerine getirildikleri bilinmektedir.⁵⁷ Suçun nedenleri arasında gösterdiğimiz, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak için, fuhuş sektöründe çocuklara yönelik artan talep, insan tacirlerinin daha fazla çocuğu istismar etmelerine ve doğal olarak daha fazla insanlık dramına neden olmaktadır. Her sene 1 milyon çocuğun dünya genelinde seks ticaretinde alınıp satıldığı ifade edilmektedir.⁵⁸ Sadece Tayland'da, 800.000 çocuk fahişe olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam Endonezya'da 400.000, Hindistan ve Filipinlerin her birinde 100.000, Brezilya'da ise 500.000–2.000.000 olarak ifade edilmektedir.⁵⁹ Kosova savaşından sonra çeteler, ailelerinden 1000 \$'a aldıkları çocukları, İtalya ve Yunanistan'da iki katı fiyata satabilmişlerdir. Yine bu ülkelerde, daha önce hiç cinsel deneyim yaşamamış çocuklar, piyasada 10.000 \$'a satılmaktadır.

Gün geçtikçe, daha küçük yaştaki çocukların bu sektördeki sayıları artmaktadır.⁶⁰ Örneğin 1980'lerde, Hindistan'da çocuk fahişelerin yaşları 14–16 arasında iken, günümüzde 10–14 e kadar gerilemiştir. Hatta Sri Lanka'da genel evlerde 6 yaşında çocuklara rastlanılmaktadır.⁶¹ Tayland'da, ilkökul çağındaki çocuklara fuhuş yaptırıldığı bilinmektedir.⁶²

Çocuk kurbanların, insan ticareti suçu içerisinde sayıca artmasını sağlayan bir diğer sebep de, çocukların doğdukları anda kayıt ettirilmemeleridir. Kayıt edilmemiş çocuklar, insan tacirlerinin kötüye kullanmaları için açık bir hedef oluşturmaktadır.⁶³

UNICEF'in hazırladığı raporda, 2000 yılında 50 milyon bebeğin, doğduktan sonra kaydının yapılmadığına işaret edilmektedir. Bu rakam dünyada doğan çocukların % 41'ine yakın bir rakamdır. Afrika'da, Sahra çölünün güneyindeki

⁵⁶ USCRI, 2000, s.19.

⁵⁷ Kaya, 2003, s.8.

⁵⁸ <http://www.unaids.org> (Erişim Tarihi:17.09.2010)

⁵⁹ Varynen, 2002, s.12.

⁶⁰ Çelikel, Aysel, Yabancılar Hukuku, 7. Baskı, İstanbul, Ocak 1997, s.92

⁶¹ Raujanavong, 2004, s.79.

⁶² Göksu, Turgut, Göç ve Türkiye'nin Güvenliği Ankara 2003, s.273.

⁶³ Arslan, 1983, s.53.

alandaki doğan çocukların % 70'i, Güney Asya'da doğan çocukların % 63, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da doğan çocukların % 30'u, Doğu Asya ve Pasifik ülkeleri için doğan çocukların % 22'si, doğduktan sonra kayıt altına alınmamaktadır. Kayıt edilmemiş çocukların bu durumları, bu kişilerin okula gidememelerine, sağlık güvencesinden yararlanamamalarına, iş sahibi olamamalarına, banka hesabı açtıramamalarına ya da seçimlerde oy kullanamamalarına neden olur. Kısaca bu kişiler hayatın resmi kısmından yararlanamazlar.⁶⁴ Bu durum, bu insanların hem yaşam kalitelerini azaltır, hem de bu çocukların, insan tacirleri için kolay av olmalarına neden olur. İnsan tacirleri, kurban bulma çalışmalarını, bu tarz uygulamaların yaygın olduğu, ailelerin cahil ya da bilgiye ulaşma noktasında çok az kaynaklarının olduğu bölgelerde yoğunlaştırmaktadırlar.⁶⁵ Yine çatışma ve doğal afet bölgeleri suç örgütünün kendisine kolaylıkla kurban bulabildikleri bölgelerdir. Deprem ve tsunami felaketinde ailesinden birisini ya da ikisini kaybetmiş çocuk sayısı sadece Endonezya'da 30.000 den fazladır. Uluslararası suç gruplarının bu çocukları ev hizmetlerinde kullanmak üzere, Körfez Ülkelerinde satma hazırlıklarına başladıkları basında ifade edilmeye başlanılmıştır.

C. İş Gücü Sömürüsü Olarak İnsan Ticareti

Amerikan hükümetine göre, senelik olarak insan ticaretine konu olan kişilerin yarısından fazlası, seks ve seks bağlantılı işlerin içine sokulmaktadır.⁶⁶ Geri kalan kişilerin ise zorla çalıştırıldığı, kölelik yaptırıldığı ya da kölelik benzeri uygulamalara tabi tutuldukları bilinmektedir.⁶⁷ Hiç tanımadıkları bir ülkede, bilmedikleri bir ortamda, ellerindeki pasaport ve kimlik belgeleri alınan insanların, ağır borç yükü altına sokularak ya da tehdit edilerek bir takım işlerin içerisine sokulmaları ve kendilerinden ne istenirse yapmak zorunda bırakılmaları, köleliğin çağdaş yorumu ve uygulaması olarak kabul edilebilir. 1999 yılında ABD'de yasaları 13–24 arasında değişen 1.000 kadar Asyalı bir grup yakalanmış ve 30.000–40.000 dolarlık borç senetleri nedeniyle çalışmak zorunda bırakıldıkları tespit edilmiştir.⁶⁸ Zorla, ağır

⁶⁴ UNICEF, 2002, s.19.

⁶⁵ Clark, 2004, s.7–8.

⁶⁶ US Department of State, 2004, s.81.

⁶⁷ IBSM, 2004, s.6.

⁶⁸ USCRI, 2000, s.73.

işlerde çalıştırılan kişiler, genelde erkeklerdir.⁶⁹ Gerek beden güçlerinin fazla olması ve gerekse ağır koşullarda çalışmaya daha fazla dayanabilmeleri nedeniyle, tercih edilmektedirler.

Madenlerde, fabrikalarda, tarlalarda sadece ve sadece karınları doyurularak çalıştırılan bu kişiler, yaptıkları bu ağır iş nedeniyle genellikle ücret alamamaktadırlar. Birleşmiş Milletler Teşkilatı, dünya tarihinde kara bir leke olarak duran kölelik amacıyla, dört yüzyıl boyunca 11,5 Milyon kişinin, son on sene içerisinde, modern kölelik sayılan insan ticareti için ise, 30 milyon kişinin satıldığını ifade etmektedirler.⁷⁰ Rakamlar olayın korkunçluğunun değişik bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷¹

İnsanların ticari bir meta haline getirildiği bu suç çeşidinde, insanlar farklı amaçlar için satılmakta, bazen bu suiistimal ve satış işlemleri tekrar tekrar yapılmaktadır. İnsanların sömürülmesi işlemi, bir süreklilik dâhilinde, kişiden faydalanılmayacak duruma gelinceye kadar devam etmektedir. Örneğin halı tezgâhlarında satılmak için Nepal'dan kaçırılan kızlar daha sonra Hindistan'da genelevlere satılarak fuhuş yapmaya zorlanmaktadırlar.⁷²

İnsan ticareti suçu Türk mevzuatına girdikten sonra Yüksek Yargıtay verdiği bir kararda; zorla çalıştırılan ya da hizmet ettirilen mağdura yönelik eylemin, insan ticareti suçunu, dolayısıyla işgücü sömürüsü oluşturduğuna hükmetmiştir.⁷³

D. Organ ve Doku Kaçakçılığı Bakımından İnsan Ticareti

Organ ticareti, Birleşmiş Milletler İnsan ticareti protokolü ışığında “bir kişinin organlarını almak amacıyla, tehdit ederek, zor kullanarak, kaçırarak, kandırarak, otoritenin kötüye kullanılması ya da kişinin zayıflığından istifade ederek

⁶⁹ IBSM, 2004, s.6.

⁷⁰ USCRI, 2000, s.59.

⁷¹ Bolat, Gürbüz, İnsan Ticareti Suçlarında Tanım ve Tanımlama Problemleri, Polis Dergisi, Y:11, S.45, Ankara 2005, s.19.

⁷² US Department of State, 2004, s.10.

⁷³ T.C. Yargıtay 8. Ceza Dairesi E. 2007/10501 K. 2008/2801T. 25.3.2008 tarihli kararına göre; Başka yerden getirilen mağdurenin sanıklar tarafından evlerinde zorla barındırılıp ve konsomatris olarak cebir, şiddet ve tehdit kullanarak çalıştırmaları biçimindeki eylemlerinin 5237 sayılı TCK. nun 80. maddesinde tanımlanan İnsan Ticareti suçunu oluşturur.

elde edilmesi, o kişinin taşınması, barındırılması, organının alınması faaliyetlerinin tümü” olarak tanımlanabilir.⁷⁴

Organ nakli, diğer insan ticareti çeşitlerinde olduğu gibi, arz-talep yönlü bir suç çeşididir.⁷⁵ Son yıllarda tıp alanında meydana gelen gelişmeler, birçok organın rahatlıkla naklinin yapılmasını mümkün kılmıştır. Kadavralardan olduğu kadar, canlı kişilerden alınan organların da nakli yapılabilmektedir. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar, canlı kişilerden alınan organların, kadavralardan alınan organlara oranla, daha iyi sonuçlar verdiğini ve nakil yapılan hastaların, daha uzun süre sağlıklı yaşadıklarını ortaya koymuştur.⁷⁶ Canlı bir kimseden alınan organların %95’i böbrektir⁷⁷ ve canlı bir kimseden böbrek nakli yapılan hastaların % 92’si bir yıl, % 81’i dört yıl ve % 40-50’si ise on yıl sağlıklı biri gibi yaşayabilmektedirler.⁷⁸

Gelişen tıp sayesinde, organ nakli ile hastaların sağlıklarına kavuşma imkânı olmasına rağmen, dünya genelinde, nakledilecek organ eksikliği söz konusudur. Avrupa’da, organ nakli için bekleyen hasta sayısı 100.000 olarak ifade edilmektedir. Sadece İngiltere’de, böbrek bekleyen kişi sayısı 5000’dir.⁷⁹ ABD’de, 50.000–80.000 kadar hasta, organ nakli için beklemekte ve bunlardan % 15’i ihtiyaçları olan organı bulamadıkları için ölmektedir.⁸⁰ 2002 yılı içerisinde ABD’de organ beklerken ölen hasta sayısı 6.000’dir. ABD’de böbrek hastası olan şahıslar, kendilerine organ nakli yapılanaya kadar, ortalama 2 ila 6 yıl diyaliz makinesine bağlı yaşamak durumundadır.⁸¹ Organ ticareti de, bu piyasada oluşan organ eksikliğinin bir sonucudur. Arz ve talep arasındaki dengesizliğin, suç örgütlerince suiistimalinin bir neticesidir.⁸² Organ ticareti, tıp alanındaki olumlu gelişmelerin ve organ eksikliğinin doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir.⁸³

⁷⁴ Pearson, 2004, s.9.

⁷⁵ Demirbaş, Timur, Ceza Hukuku Temel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2002, s.101

⁷⁶ IBSM, 2004, s.43.

⁷⁷ Abadan, 2003, s.59.

⁷⁸ Rothman, 2002, s.72.

⁷⁹ Abadan, 2003, s.20.

⁸⁰ Rothman, 2002, s.36.

⁸¹ Biran, 2002, s.10.

⁸² Kahn, 2001, s.59.

⁸³ Todd, 2001, s.83.

Uzun seneler organ beklemek istemeyen ve gerekli olan parayı ödeyebilecek kişiler, kendilerine uygun bir organ veya doku bulabilmek için suç örgütlerinden yararlanmakta ve suçun talep kısmını oluşturmaktadırlar.⁸⁴

Ülkemiz ile ilgili olarak Afyonkarahisar'da yaşanan örnekler vererek organ ticaretinin durumunu gözler önüne sermek yerinde olacaktır; bu işlem yapılırken basında çıkmış bazı haber sayfalarına atıflarda bulunulacaktır.

“Afyonkarahisar'da Kışlacık köyündeki böbrek skandalı Türkiye için ne ilk ne de son olacağı benziyor. Yılda bir kaç kez gündeme gelen organ ticareti aslında Türkiye'nin hemen hemen birçok ilinde yaşanıyor. Afyonkarahisar Kışlacık Köyü'nde böbreklerini organ mafyasına kaptıran köylüler, ilk ifadelerinde anlattıklarıyla Türkiye'nin gündemine bomba gibi düştü. Kredi kartı ve kumar borcu nedeniyle böbreğini satışa çıkararak köylülerin bugünde başka köylerdeki kişilere de aracılık yaptığı ortaya çıktı. İl merkezine 2 kilometre uzaklıktaki, yaklaşık bin nüfuslu köyde vatandaşların yaşananların tedirginliğini üzerlerinden atamadığı gözleniyor.”⁸⁵

“Antalya'da organ ticareti yapan çetenin Afyonkarahisar ayağı çökertildi. Afyonkarahisar'da organ ticaretine bulaştığı ileri sürülen 15 kişi, polis ve jandarma ekiplerinin ortaklaşa yaptığı operasyonla gözaltına alındı. İl Emniyet Müdürlüğü'nde ifadeleri alınan şahıslar, Antalya İl Emniyet Müdürlüğü ekiplerince Antalya'ya götürüldü”⁸⁶

“Antalya polislerinin 6 ilde düzenlediği operasyonda organ ticareti yaptıkları öne sürülen 10 kişi ile kendi organlarını sattıkları ya da başkalarından satın aldıkları iddia edilen yaklaşık 30 kişi gözaltına alındı. AA muhabirinin aldığı bilgiye göre, Antalya Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü Mali Suçlar Büro Amirliği ekiplerinin koordinesinde, Antalya, İstanbul, Tekirdağ, Çanakkale, Afyonkarahisar ve Eskişehir'de organ ticareti yapanlara yönelik operasyon

⁸⁴ Arsalan, Çetin, İnsan Ticareti Suçu, AÜHFD, C. 53, S. 4, Ankara 2004, s.79.

⁸⁵ <http://www.gucluhaber.com/gundem/65-gundem-haberleri/17477-turkiye-organ-ticareti-cenneti-haberi.html> (Erişim Tarihi:22.05.2010)

⁸⁶ http://www.afyonhaber.com/index.php?sayfa_id=1&haber_id=8881&h_k_id=5 (Erişim tarihi: 22.05.2010)

düzenlendi. Operasyonda, organ ihtiyacı olanlarla, çeşitli nedenlerle organını satmak isteyenleri buluşturdıkları ve komisyon aldıkları öne sürülen M.G' nin liderliğini yaptığı çetenin 10 üyesi yakalandı.”⁸⁷

Arz yönünde bulunan kişiler ise dünyanın fakir bölgelerinde bulunan, hayatları devam ettirebilmek için organlarını satmaktan başka çıkar yol bulamayan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Oluşan bu arz-talep ilişkisi, insan ticareti örgütlerinin aracılığı ile tamamlanmakta ve organ ticareti suçu oluşmaktadır. Ayrıca insanların gönüllü olarak organlarını satmak istemedikleri durumlarda yani arz yönlü bir eksiklik olması halinde bu suç örgütleri, kaçırdıkları kişilerin organlarını organ sahibinin rızasına bakmaksızın almakta ve bunu bu organı piyasada satarak önemli gelir elde etmektedirler.⁸⁸ Çin’de insan tacirleri hapisanede öldürttükleri mahkûmların organlarını alarak, “mal” eksikliklerini gidermekte ve ticaretlerine devam etmektedirler. Yine Çin’de insan tacirleri ile işbirliği yapan devlet görevlileri idamlık mahkûmların organlarını idamdan sonra satmakta ve bu piyasaya sunmaktadır. Dünya üzerinde, organ ve doku bekleyen çok sayıda hasta olmasına ve bazı suç gruplarının, ihtiyaç sahiplerine organ bulmasına rağmen, organ bekleyen herkesin, bu ticareten kolaylıkla yararlanabileceğini söylemek çok zordur. Çünkü organ ve doku ticareti piyasasında, alış-veriş yapabilmek için ciddi miktarlarda para ödemek gerekmektedir.⁸⁹

Organ ticaretinin maddi boyutu, organ ve doku ticaretini arttıran bir neden olarak da kabul edilebilir.⁹⁰ Çünkü suç örgütleri, organ ticaretinden büyük gelirler elde etmektedirler ve kazançlarını arttırmak için organ ticaretini sürdüreceklerdir. Organlarını satan kimseler, organlarına karşılık sadece 3.000 \$ tutarında bir para alırlarken, hastalar ise duruma göre 200.000 \$ a kadar fiyatlarla bu organları satın almaktadırlar. Suç örgütlerinin, Hindistan ve Irak’ta böbrek için belirlediği ücret, sadece 800–1.000 \$ kadardır. Bu fiyatlara alınan böbrekler, hastalara yaklaşık

⁸⁷ http://www.haberantalya.com/haber_detay.asp?haberID=8803 (Erişim Tarihi : 22.05.2010)

⁸⁸ IBSM, 2004, s.4.

⁸⁹ Abadan, 2003, s.78.

⁹⁰ Demirbaş, Timur/Özbek, Veli Özer/ Eker, Behiye, İçtihatlı Ceza Kanunları, Seçkin Yayınevi, Ankara 2002, s.36.

150.000 \$'a kadar fiyatlarla satılabilmektedir. Güney Afrika'da ise, böbrek fiyatları 100.000 \$'ı bulabilmektedir.

Diğer insan ticareti suç çeşitlerinde olduğu gibi, bu suç tipinde de, suç örgütlerinin elde ettikleri gelirin cazibesini düşürecek yasal düzenlemelerin yapılmaması, yasal düzenleme yapılsa bile, ekonomik anlamda yaşam sıkıntısı çeken fakir insanlara, vaat edilen paraların reddedilemez ölçülerde olması, bu suçun yaygınlaşması ve engellenememesinin nedenlerindedir.⁹¹

Dünya genelinde, yasal anlamda boşluk bulunan ülkelerin, organ nakillerinin yapıldığı üsler haline geldiği bilinmektedir. Hastalar ve vericiler, ya bu bölgelere götürülerek nakil gerçekleştirilmekte, ya da bu ülkelerde vericilerden alınan organlar, hastanın bulunduğu ülkelere götürülerek hasta için kullanılmaktadır.⁹² Organ ticareti suçu içerisinde organlar, arz-talep ilişkisi içerisinde, güneyden kuzeye, doğudan batıya, siyah ya da kahverengi derili kişilerden beyaz derili kişilere, kadınlardan erkeklere, ya da daha fakir erkeklerden daha zengin erkeklere verilmektedir. Körfez ülkeleri, Japonya, İtalya, İsrail, Kanada, ABD, organ ticareti içerisindeki alıcı ülkeler arasında gösterilebilirken, Hindistan, Pakistan, Moldova, Romanya, Meksika, Güney Afrika, Peru ise kaynak ülkeler arasında sayılabilir.⁹³

Kaçırılarak ya da kandırılarak organları zorla alınan kişilerin yanında, organlarını gönüllü olarak satan kişiler için de magduriyet söz konusudur. Para karşılığı organlarını satan kişilerin, kendilerine önerilen paraları tam olarak alamadıkları, alsalar bile kısa süre içerisinde maddi sıkıntıları içerisinde tekrar düştükleri bilinmektedir. Organlarını satan kişiler üzerinde yapılmış bir araştırma, organlarını satan kişilerin % 79'unun, kısa süre içerisinde, tıbbi açıdan takip kontrollerini bile yaptıramayacak fakirlik içerisinde düştüklerini ortaya koymuştur. Aynı araştırmaya katılan kişilerin % 81'i, ikinci bir sansları olsa organlarını asla vermeyeceklerini söylemişlerdir.⁹⁴ Hindistan'da yapılan başka bir araştırma ise, para karşılığında organını satan kişilerin çoğunluğunun kadın olduğunu, borçlarını

⁹¹ Osaka, 2004, s.19.

⁹² Rothman, 2002, s.21.

⁹³ Pearson, 2004, s.11.

⁹⁴ Pearson, 2004, s.18.

ödemek için organlarını sattıklarını, bu kişilerin, organları karşılığında aldıkları parayı, altı ay içerisinde tükettiklerini ve % 79'unun organını sattığı için pişman olduğunu ortaya koymuştur.⁹⁵ Bir yandan, organ ticareti işinden suç örgütleri zengin olurken, diğer yandan, birçok kişinin bu işten zarar gördükleri bilinmektedir.⁹⁶

Alınan önlemler ne boyutta olursa olsun, polisiye yöntemlerle bu sorun ortadan kaldırılamamaktadır. Bu gerçeklik ışığında, devletlerin organ ticareti işinde taraf olmalarını, gizli pazarlarda yapılan bu ticaretin devlet eliyle yapılmasını ve kişilerin mağduriyetlerine son verecek bir hakem olarak, devletin bu işte gözükmesi gerektiğini iddia edenlerde bulunmaktadır.⁹⁷ Bazı doktor ve sağlık kuruluşlarının da taraf olduğu bu düşünceye göre, devletler, para karşılığı organ bağışını yasaklayarak, hasta olan ve organ nakli gerçekleştirilebilirse sağlıklarına kavuşabilecek kişilerin, sağlıklı yaşama haklarının önünde engel oluşturmamalıdır. Bu düşünce sahiplerine göre, devletlerin bizzat kendisi, organ bağışlayarak para kazanmak isteyen kişilere para ödemelidir. Devletlerin ortaya koyacağı ve sıkı kurallara bağlı yasal organ ticareti anlayışı ile gizli olarak, yasa dışı yollardan yürüyen bu ticaretin önüne geçilebilir. Bu fikri savunanlara göre, uygulamanın bu şekilde olması durumunda, mağduriyetler azalacak ve hem organı veren, hem de organı alan kişi için, sağlıklı ortam oluşturularak, organ nakline bir standart kazandırılacaktır.⁹⁸

VI İNSAN TİCARETİ İÇERİSİNDEKİ AKTÖRLER

İnsan ticareti döngüsü içerisinde birden fazla aktörden bahsetmek mümkündür. Bunlardan birincisi suçun mağduru ve en çok zarar göreni olarak tanımlayacağımız kurbanlardır. İkinci aktör suçtan faydalanan, bu işten kar eden suç organizatörleridir. Diğer katılımcı grup ise suçla mücadele etmeye çalışan devlet görevlileri ya da resmi görevlilerdir.⁹⁹

A. Kurbanlar

⁹⁵ Abakan, 2003, s.78.

⁹⁶ Arslan, 2006, s.18.

⁹⁷ IBSM, 2004, s.4.

⁹⁸ Abakan, 2003, s.11.

⁹⁹ Bozkurt, Gülnihal, Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.38, S.1-4, 1981, s.65.

Kurbanlar, kaçırılarak, kandırılarak, çaresizliklerinde yaralanılarak ya da satın alınarak bu işin içerisine çekilmiş kişilerdir. Bu döngünün içerisine girdikleri zaman, olayın ne olduğundan hiçbir zaman haberdar değildirlir. Ticaret içerisinde mağdur edilen, insan hakları ihlaline uğrayan ve neticesinde suçlulardan bile daha fazla cezalandırılan kişilerdir. Kurbanlar genelde genç kişilerdir. Gerek fuhuş ve gerekse zorla çalıştırma işi kişilerin genç olmalarını gerektirdiğinden, kurbanlar özellikle genç insanlar arasından seçilmektedir. Hollanda kayıtlarına göre 1995–1996 yılları arasında, insan ticareti kurbanlarının yaşlarının 21'in altında olduğu gözükmektedir.¹⁰⁰

Polonyalı ve Çek polislerin tahminine göre, ülkelerinde insan tacirlerinin elindeki kadınların % 17'si, çocuk sayılabilecek yaştadır.¹⁰¹

Yaşları genç olan kurbanlar, yaşadıkları ülkelerde sosyo-ekonomik güçlükler yaşamaktadır ve özellikle kadınlar için, bazı olanaklardan faydalanma imkânı kısıtlıdır.¹⁰²

Uzmanlar, insan ticaretinin fuhuş amacıyla yapılan çeşidi içerisinde rastlanılan Kurbanları dört guruba ayırmışlardır.¹⁰³

1. Bunlardan birincisi, başka bir işte çalıştırılma vaadiyle kandırılarak ya da kaçırılarak fuhuş yapmaya zorlanmış kişilerdir. Bu insanların % 70'i kırsal kesimden gelirler.
2. İkinci grup kişiler ise yarı kandırılmış kabul edilebilirler. Bu kişilere fuhuş yapacakları söylenmemekle beraber, dans edecekleri ya da striptiz yapacakları söylenmiştir. Bu kişilere ayrıca alacakları para abartılarak söylenerek işin cazibesi artırılmıştır. Bu kişiler, çok çabuk ve çok iyi para kazanacaklarını ve kısa sürede evlerine geri döneceklerini düşünmektedirler. Interpol yetkililerine göre, insan ticareti döngüsüne giren kadınların % 75'i, fuhuş yapacaklarından haberdar değildir. İşin gerçek yönünü gördüklerinde

¹⁰⁰ Salt ve Hogart, 2000, s.102.

¹⁰¹ Osce, 1999, s.13.

¹⁰² Osce, 1999, s.16.

¹⁰³ Dönmezer, 1983, s.67.

kaçmamaları için, ellerinden pasaportları alınır ya da imzaladıkları ağır borç senetleri kendilerine karşı kullanılır.

3. Üçüncü grupta bulunan kişiler, fuhuş yapacaklarını bilmelerine rağmen, başka çıkar yol bulamadıkları için bu işin içerisinde bulunmayı kabul eden kişilerdir. Bu grup kurbanlar, sonuçlarını bile bile kendilerini, insan tacirlerinin kontrolüne bırakırlar.
4. Son grupta bulunan kişiler ise, nerede ve nasıl çalışacaklarını bilmektedirler. Bu kişiler, kendi vücutları ve kazançları üzerinde tamamen olmasa da kısmen kontrol sahibi kişilerdir.

Kurbanlar, suç oluşmadan önce, suç esnasında ve sonrasında mağdurlardır ve insan hakları ihlallerine uğrarlar. Kurbanlar, suçtan önce yaşadıkları ülkede, ekonomik sıkıntılar ya da çatışmalar nedeniyle, hayatlarına devam etme imkânı bulamamış kişilerdir. Cinsel, etnik ayrımcılığa tabi tutulmuş ya da şiddete maruz kalmışlardır. Yaşamak zorunda kaldıkları hayattan memnun olmadıklarından, buldukları yeri terk ederek başka bir yerde hayat aramak niyetiyle yola çıkarlar.¹⁰⁴

Daha iyi hayat kurma hayali ile yola çıkan kişilerin, insan tacirlerinin eline düştükleri ikinci aşamada, yaşadıkları sıkıntılar artmakta, uğradıkları insan hakları ihlalleri çeşitlenmektedir. Kişiler kendi vücutları da dâhil olmak üzere sahip oldukları hiçbir şey üzerinde kontrol hakkına sahip değildirler. Mecbur bırakıldıkları işleri yapmak için tehdit, baskı, zor kullanma, ağır borç yükü gibi insanlık onuruna yakışmayacak hareketlere maruz bırakılırlar. Bu dönemde yine mağdurlardır.¹⁰⁵

Bu dönemden sonraki dönem kişinin bu suç örgütlerinden bir şekilde kurtuldukları ya da devlet görevlilerince yakalandıkları dönemdir. Bu aşama, kurbanların yaşadıkları olumsuzlukların sonunun geldiği, bittiği değil başka bir formda devam ettiği bir dönemdir. Kurbanlar buldukları ülkedeki yasa dışı konumları ya da çalışmak zorunda bırakıldıkları fuhuş gibi illegal işlerden dolayı

¹⁰⁴ Değirmenci, Olgun, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda, İnsan Ticareti Suçu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Kasım/Aralık 2006, s.67.

¹⁰⁵ Dönmezer, 1983, s.110.

suçlu muamelesi görürler. Resmi görevliler bu kişileri tutuklamakta, sorgulamakta ve kontrolsüz bir şekilde sınır dışı etmektedirler. Kurbanlar çoğunlukla devletlerin eliyle yine ve yeniden kurban olmak üzere suç örgütlerinin kucağına itilmektedir. Kaçakçıların gözünde kurbanlar yüksek gelir getiren, tekrar tekrar kullanılabilen, tekrar tekrar satılabilen ve gerektiğinde kolaylıkla gözden çıkarılabilen ticari bir “mal”dır.¹⁰⁶

B. İnsan Tacirleri

İnsan ticaretinin, yeni kurban bulma, kurbanları bir yerden başka bir yere nakletme veya onları suiistimal etme safhalarının herhangi birinde rol alan ve görev yapan ya da bu işi yapanlara yardım eden suçlulara, insan taciri denilir. İnsan ticareti, kadın ve erkekler tarafından işlenebilen bir suç çeşididir.

Ana motivasyon unsuru, gelir elde etmek olan bu suç çeşidini, yasa dışı yoldan kolay para kazanmak isteyen herkes işleyebilmektedir. Kişisel bir görünüş ortaya konmak istenirse bu kişilerin 20–50 yaş arası erkek ve kadınlardan oluştuğu söylenebilir. Suçun kurban bulma safhası giderek kadınların kontrolüne geçerken, erkeklerin ise organizasyon içerisinde kurbanların kontrolünü sağlamak ve işin güvenliğini temin etmek için çalıştığını söyleyebiliriz.¹⁰⁷

Bu suçu kar etmek motivasyonu ile işleyen bu gruplar, büyüklükleri ve icra ettikleri suçun çeşidi açısından birbirlerinden farklılıklar gösterebilirler. Dünyada silah ve uyuşturucudan sonra en karlı suç tipi olarak görülen insan ticareti, en hızlı büyüyen suç tipi olarak da karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁸ Nitelik ve nicelik açısından organizasyonları ikiye ayırmak ve bu doğrultuda tanımlamak mümkündür.¹⁰⁹ Bu suç içerisinde bulunan suç grupları “Amatör suç şebekeleri”, “Küçük ölçekli organize suç şebekeleri” ve “Uluslararası İnsan Ticareti Organizasyonları” olarak sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırma işleminde ise iki ana grup altında incelemek daha

¹⁰⁶ O’Neil, 1999, s.1.

¹⁰⁷ Dönmezer, 1983, s.119.

¹⁰⁸ US Department of State, 2004, s.6.

¹⁰⁹ Doğan, Koray, Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Ankara 2005, s.52.

doğru olacaktır; bunlar Nicelikleri Açısından insan Ticareti Organizasyonları ile Nitelikleri Açısından Organize Suç Organizasyonlarıdır.

Nicelikleri Açısından insan Ticareti Organizasyonlarına bakacak olursak; Amatör Suç Şebekeleri, Küçük Ölçekli Organize Suç Şebekeleri, Uluslararası İnsan Ticareti Organizasyonlarıdır.

Nitelikleri Açısından Organize Suç Organizasyonlarına bakacak olursak, Doğal Kaynak Modeli, Ticaret ve Gelişim Modeli, Süpermarket Modeli, Vahşî Müteşebbis Modeli, Modern Teknoloji Destekli Geleneksel Kölelik Modelidir.

İlk olarak nicelikleri açısından insan ticareti organizasyonlarından amatör suç şebekelerini analiz etmek gerekirse, Amatör Suç Şebekeleri, ya aile bireylerinden oluşurlar, ya da yakın etnik temelli kişilerin bir araya gelmeleri neticesinde meydana gelirler. Bu suç organizasyonları, kendi büyüklükleri oranında, kişileri ticaretin kurbanı olarak alıp satmaktadır. Fuhuş sektöründe ya da zorla çalıştırmak amacıyla, ihtiyaçları olan kişileri bulmak için, aile ve grup üyelerinin bağlantılarını ve ilişkilerini kullanmaktadırlar. Bu grupların organize olmuş ve geniş kitlelere ulaşabilecek yapıları olmadığından, daha ziyade sınır bölgelerinde, kaynak ve hedef ülke arasında faaliyet gösterirler. Araştırmalar, insan tacirlerinin elinde bulunan kurbanların % 80'inin, daha önceden tanıdıkları, profesyonel olmayan kişiler tarafından kandırıldıklarını ortaya koymaktadır.¹¹⁰

İkinci olarak nicelikleri açısından insan ticareti organizasyonlarından küçük ölçekli organize suç şebekeleri analiz etmek gerekirse; organize suç örgütlerinin tüm karakteristik özelliklerini gösterirler. Amatör insan ticareti gruplarına göre çok daha karmaşık yapıları vardır. Ancak bu organizasyonlar uluslararası insan ticareti organizasyonlarına göre daha küçüktür ve faaliyet alanı daha dardır. Çok katmanlı bir yapısı olan bu örgütler, ihtiyaçları olan her şeyi kendileri sağlarlar. Kurbanlarını kendileri bulup, gerekli seyahat belgelerini kendileri temin edebilirler. Kurbanlarını

¹¹⁰

La Stoadă, 2005, s.8.

uzun mesafeli olarak nakledebilen bu örgütler, kişilerin ticari anlamda sömürülmesi faaliyetlerini de yine kendileri yürütebilirler.¹¹¹

Kurbanların disiplinini sağlamak ve sonuna kadar kullanmak için, zorlayıcı kontrol mekanizmaları kullanan acımasız profesyonellerdir. Suç örgütü olarak, sömürdükleri kurbanlarını, geleneksel köle ticaretinde olduğu gibi, ticaretini yapacakları bir mal ya da eşya gibi görürler.

Üçüncü ve son olarak nicelikleri açısından insan ticareti organizasyonlarından uluslararası insan ticareti organizasyonları analiz etmek gerekirse; bir anlamda toptancılara ya da mal dağıtıcılara benzetilebilir. Bu örgütler bir yerden aldıkları kurbanları, başka ülkelerde, yerel fuhuş sektörüne hâkim kişilere satarlar. Yapıları gereği, uluslararası yasal değişimler ve mücadele yöntemlerine, anında alternatif hazırlayabilecek yeteneğe sahiptirler. Faaliyet alanlarında adamları vardır ve insan ticareti ile birlikte başka gizli ve konusu suç olan ve kar getiren işleri de yürütürler. Nicelikleri açısından insan ticareti organizasyonlarını analiz ettikten sonra şimdi ise nitelikleri açısından organize suç organizasyonlarına bakacak olursak;

Nitelikleri açısından organize suç organizasyonları; Suç şebekeleri büyüklük ve hizmet ettikleri alanın genişliklerine göre sınıflandırılırken, aynı zamanda bu suçun nasıl yaptıkları ile ilgili bir sınıflandırmaya da tabi tutulabilirler. Bu modellerin şekillenmesini etkileyen en önemli faktör organizasyonun hangi bölgede faaliyet gösterdiği. Suç organizasyonları hangi coğrafyada faaliyet gösteriyorsa o bölgenin tarihi, kültürel ve ekonomik yaklaşımlarından etkilenmektedir. Bu modelleri şu şekilde tasniflemek ve tanımlamak mümkündür.¹¹² Nitelikleri açısından organize suç organizasyonları ise kendi içinde 5 ayrı modelde incelemek doğru olacaktır.

Nitelikleri açısından organize suç organizasyonlarından ilk olarak; “Doğal Kaynak Modeli” incelenecektir. Doğal kaynak modeli, Sovyetler sonrası kurulan ülkelerde, faaliyet gösteren organize suç örgütlerinin suç modeli olarak kabul

¹¹¹ Koca, Mahmut, İnsan Yağması (sömürüsü) Suçu, AÜHFD, C.52, 2003, s.2.

¹¹² Kocasakal, Ümit, İnsan Ticareti Suçu, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S;2, Ocak 2003, s.49.

edilmektedir. Bu örgütler, insan ticaretine uzun soluklu, bütünüleşmiş bir iş olarak değil de, kısa dönemli, kar getiren bir iş olarak bakmaktadırlar.¹¹³

Kurbanlarını, doğal bir kaynak varmış ve hiç bitmeyecekmiş gibi değerlendiren bu gruplar, kurbanlarını kereste ya da gaz, petrol gibi doğal bir kaynaktan elde ediliyormuşçasına rahat kullanmaktadırlar. Elde ettikleri geliri, işlerini geliştirmek için yatırım yapmak yerine, hemen paraya çevirebilecekleri başka ticari malları satın almak için, ya da sadece tüketim maksadıyla harcamak için kullanırlar. Bu suç modelinde, çok ciddi insan hakları ihlalleri oluşmaktadır. Bu modeli benimsemiş suç organizasyonları, alıp sattıkları kadınlardan ya da kurbanlardan, uzun vadeli gelir elde etmeyi düşünmemekte ve bu kişilere karşı çok kötü davranmaktadırlar.¹¹⁴

Nitelikleri açısından organize suç organizasyonlarından ikinci olarak; "Ticaret ve Gelişim Modeli" analiz edilecektir. Ticaret ve gelişim modeli, Çin organize suç örgütlerinin suç modelidir. Çinli örgütler, başlangıcından sonuna kadar, iç içe geçmiş bulunan tüm faaliyetleri bizzat kendileri yürütürler. Kurbanların kandırılmasından, bir bölgeden başka bir bölgeye taşınmasından ve sonunda kullanılmasından sorumludurlar. Amaçları uzun süreli ve devamlı gelir olduğu için, kurbanların, birinci modele kıyasla bu suç modelinde, daha az insan hakları ihlaline uğradıkları söylenilebilir. Elde edilen gelir yine organizasyonun faaliyet alanını ve etkinliğini geliştirmek amacıyla "yatırım" yapmak için kullanılır.¹¹⁵

Nitelikleri açısından organize suç organizasyonlarından üçüncü olarak; "Süpermarket Modeli" irdelenecektir. Süpermarket modeli; özellikle Meksikalı organizatörlerin modeli olarak bilinen bu modelde, maliyeti düşürerek, olabildiğince çok kişinin satılması ve daha çok kar edilmesi amaçlanmaktadır. Suç organizasyonları, aynı anda olabildiğince çok kişiyi, bir yerden başka bir yere nakletmeye ve satılabilmeye çalışmaktadırlar. Böylece suç gruplarının elde ettikleri kar oranı, kişi sayısına bağlı olarak artmaktadır. İnsan hakları ihlallerinin sıklıkla

¹¹³ Doğru, Osman, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları I, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 2003, s.50.

¹¹⁴ Shelley, 2003, s.123.

¹¹⁵ Shelley, 2003, s.124.

görüldüğü bu suç modelinde, suç grupları kişilerin güvenliklerini düşünmeden mümkün olduğunca çok kişinin taşınmasını amaçlamaktadır. Çöl geçişlerinde bile, insanlar için su alınması yerine daha fazla kişi araçlara yüklenilmektedir. Bu ticaretten elde edilen gelir, Meksika’da toprak ve arazi alınarak değerlendirilmektedir.¹¹⁶

Nitelikleri açısından organize suç organizasyonlarından dördüncü olarak; “Vahşî Müteşebbis Modeli” analiz edilecektir. Vahşî müteşebbis modeli, Balkan suç organizatörlerinin, insan ticareti yaparken kullandıkları metotlardan esinlenerek ortaya konmuştur. Balkan ülkelerinde örgütlenen bu suç örgütleri, kurbanlarını, kandırdıkları ya da satın aldıkları ülkelerden, Avrupa’da satış yapacakları pazara kadar kontrol etmektedirler. Bu suç örgütlerinin faaliyet alanı olan bölgeler, uzun süreli çatışmaların ve politik düzensizliklerin bulunduğu yerler olduğu için, örgütler, kandırmak ve suiistimal etmek amacıyla kurban bulmakta çok zorlanmamaktadırlar.¹¹⁷

Batı Avrupa’ya kaçırılan ve satılan kadınlardan elde edilen yüksek gelir, suç örgütlerinin diğer gizli işlerine yatırım yapmak için kullanılmaktadır. Kazanılan para, nakit olarak taşınarak ev sahibi ülkeye dönmektedir. İnsan hakları ihlalinin her türünün sıklıkla uygulandığı bu suç modelinde, kurbanların kendilerine yapılan fiziki işkencenin yanı sıra, suç organizasyonları tarafından, kurbanların ailelerinin tehdit edilmesi gibi, psikolojik işkence metotları da kullanılmaktadır.¹¹⁸

Nitelikleri açısından organize suç organizasyonlarından beşinci ve son olarak; “Modern Teknoloji Destekli Geleneksel Kölelik Modeli” analiz edilecektir. Modern teknoloji destekli geleneksel kölelik modeli, Çoğunlukla Afrika ülkelerinde kullanılan bu suç modelinde, suç organizasyonları, kurbanlarını kandırmak için, geleneksel Afrika büyülerini de kullanmaktadır. Bu suç örgütleri, modern çağın tüm

¹¹⁶ Shelley, 2003, s.125.

¹¹⁷ Koca, Mahmut / Üzülmüş, İlhan, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Korunması Mağdura Tanınan Haklar, Hukuki Perspektif Dergisi, Temmuz 2006, s.7.

¹¹⁸ Shelley, 2003, s.126.

imkânları ile birlikte, kabile kurallarını da sentezleyebildikleri için oldukça etkin faaliyet gösterebilmektedirler.¹¹⁹

Fiziki ve psikolojik baskıların sıklıkla kullanıldığı bu suç modelinin uygulamalarında, insan hakları ihlalleri görülmektedir. Eğitimsiz kurbanlar, tacirlerin ellerine düştükten sonra, fiziki olarak çok tehlikeli işlerde çalışmaya yâda fuhuş yapmaya zorlanırlar. Bu sektörden elde edilen gelirin çok küçük bir kısmı kurban ailelerine verilirken, geri kalan büyük kısmı bu suç örgütlerinin diğer gizli işlerini finanse etmek için kullanılır.¹²⁰

C. Resmi görevliler

Resmi görevliler, insan ticareti döngüsü içerisinde, suçla mücadele eden, suçu engellemeye çalışan kişiler olarak gözükmektedirler. Ancak bazen bu kişiler suçun yaygınlaşma sebebi de olabilirler. Suçun tam anlamı ile tehlikesini görmeyerek, mücadeleyi istenilen seviyede yürütmeyerek ya da suçun oluşmasına göz yumarak, bu suça gizli bir destek verebilecekleri gibi, bazen bizzat kendileri bu suçun evreleri içerisinde yer alarak suçu açıkça desteklerler.¹²¹

D. İnsan Ticareti Hizmetlerinden Yararlananlar (Müşteri Çevresi)

Yukarıda sayılan aktörler gibi doğrudan insan ticareti döngüsü içerisinde bulunmamakla beraber, söz konusu suçun ürettiği hizmetlerden yararlanarak pasif olarak suç içerisinde yer alan ayrı bir gruptan da bahsedilebilir. Bu grup mensupları, cinsel amaçlarla suiistimal edilen kurbanlarla beraber olan, çalınan ya da alınan organlara para ödeyen veya zorla çalıştırılmak amacıyla kullanılan mağdurlara işletmelerinde iş imkânı sağlayan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu grupta

¹¹⁹ Ekin, Nusret, Küreselleşmenin İki Yüzü: "İstenmeyen Kaçak Göçmenler- Davetli Bilgi İşçileri", http://www.sosyalsiyaset.com/documents/nusret_ekin1.htm (Erişim Tarihi : 26.04.2010)

¹²⁰ Shelley, 2003, s.127.

¹²¹ Shelley, 2001, s.30.

bulunanlar, insan ticareti suçunun ürettiği hizmet yâ da mallara talep göstererek, bilerek ya da bilmeyerek suçun devamının sebeplerinden biri olmaktadır.¹²²

VII. İNSAN TİCARETİ OLGUSUNDA ÜLKELERİN ROLÜ

Ülkelerin etkilenme oranlarını tam olarak ortaya koymak, suçun kendi doğası gereği çok mümkün olmasa da, genel hatlarıyla ülkelerin, insan ticareti suçunun neresinde olduğunu söylemek ve oluşan olayların bilineni kadarıyla da olsa genel bir tespitini yapmak mümkündür.¹²³

Kimi ülkeler kaynak ülke, kimi ülkeler transit ülke ve kimi ülkelerde hedef ülke olarak bu suçun etkilerinden kendi paylarına düşeni almaktadırlar. Kaynak ülke, kurbanın vatandaşı olduğu ya da tacirlerin eline düşmeden önce yaşadığı ülkeyi ifade eder. Transit ülke, insan tacirlerinin, hedef ülkeye götürürken kurbanlarını topraklarından geçirdikleri ülkeyi, hedef ülke ise, kurbanların, götürülerek üzerinde satıldığı, kullanıldığı kısaca suiistimal edildiği ülkeyi anlatır.¹²⁴ Ancak bazı ülkeler, bazı nedenlerden dolayı aynı anda hem kaynak, hem transit ve hem de hedef ülke olabilmektedir. Ülkenin sosyo-ekonomik durumunun, insan ticareti içerisinde ülkenin oynadığı rolü belirlemede göz ardı edilemeyecek bir etkisi varken, bazen ülkenin üzerinde bulunduğu coğrafya da rolünü belirleyebilmektedir.

Genel olarak dünyanın güneyinden kuzeyine, doğusundan batısına bir rota çizmek ve ülkeleri güney ve doğuda bulunanları kaynak, batı ve kuzeydeki ülkeleri de hedef ülke olarak tanımlamak mümkündür. Geçiş yollarında bulunan ülkeler ise yukarıda da tanımlanmaya çalışıldığı gibi, transit ülkelerdir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, genel olarak insan ticareti açısından kaynak, hedef ve transit ülkeler anlatılmaya çalışılarak örnekler verilmeye çalışılacaktır.

¹²² Önok, R. Murat, 5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre Uluslar arası Suçlar, Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Y.2, S.5, Nisan 2005.

¹²³ Gökçen, Ahmet, Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü (TCK m. 312/2), Ankara 2001, s.109.

¹²⁴ Kröger ve diğerleri, 2004, s.36.

A. İnsan Ticaretinde Hedef Ülkeler

Hedef olarak kabul edilen ülkeler, kurbanların ya da “mal”ların satıldığı ve suistimal edildikleri, suçun pazarı konumundaki ülkelerdir. Bu ülkelerde oluşan ucuz iş gücü ya da fuhuş sektörü içerisinde oluşan seks işçisi talebi, insan tacirlerince değerlendirilmekte ve buralara mal arzı yapılmaktadır. Bu ülkeler, yukarıda da bahsedildiği gibi, genelde dünyanın kuzey yarım küresinde bulunan ülkelerdir. Zengin ve gelişmiş olan bu ülkeler, insan tacirlerinin arzını yaptıkları malların, talep gördüğü ülkelerdir. Bu ülkelere örnek olarak ABD, AB Ülkeleri, Japonya, Avustralya, Avusturya, Kanada, Danimarka, İsrail gösterilebilir.¹²⁵

Dünya üzerinde, insan tacirlerince satıldığı düşünülen kişi sayısı, senelik 700.000–2.000.000 arasında tahmin edilmektedir. Bu kişilerin 45.000–50.000 kişisinin de A.B.D.’de satıldığı iddia edilmektedir. Bu kişilerin 30.000’i Güneydoğu Asya’dan, 10.000’i Latin Amerika’dan, 4.000 kişisi Doğu Avrupa’dan ve yeni bağımsızlığını kazanmış ülkelere ve 1.000 kişisi de başka bölgelerden gelmektedir. Tayland, Vietnam, Çin, Meksika, Rusya, Ukrayna, Çek Cumhuriyeti, ABD’ye kurban gönderen ana kaynak ülkeler olarak düşünülmektedir. Bu ülkelere ek olarak Filipinler, Güney Kore, Malezya, Lituanya, Macaristan, Polonya, Brezilya ve Honduras’ta insan tacirlerinin kurban bulduğu ve ABD’ye götürdüğü ülkeler olarak söylenebilir.¹²⁶

Kurbanlar, ABD’ye genellikle seks sektöründe kullanılmak için getirilseler de, seyyar satıcılık, dilencilik, kirli ve tehlikeli işler, ev hizmetleri, tarım servislerinde çalıştırmak maksadıyla kullanılan kurbanlar da vardır. ABD’de, fuhuş amacı dışında, zorla çalıştırma maksadıyla yapılan insan ticareti, operasyon yapılp suç ortaya çıkarılana kadar, 4,5–6,5 yıl sürmektedir. Fuhuş maksadıyla yapılan insan ticareti ise, genellikle 2,5 senede ortaya çıkarılmaktadır. ABD’deki kurbanların ortalama yaşı 20 olarak tahmin edilmektedir.

Kurbanlar, ABD’ye yasal yollardan yasal belgelerle, yasal yollardan yasa dışı dokümanlarla sokulmaktadır. Belgesiz olarak, legal giriş kapıları harici

¹²⁵ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010)

¹²⁶ CSCE, 1999, s.5.

bölgelerden kurbanların ABD'ye giriş yaptırılması, insan tacirlerinin bilindik yöntemlerindedir. Hayvanların sırtında ya da yürüyerek gerçekleştirilmeye çalışılan bu girişler, genellikle Meksika-ABD sınırından yapılmaya çalışılmaktadır.

İnsan tacirleri için en kolay yol, turist vizesi, öğrenci vizesi, çalışma vizesi alıp kişiyi ülkeye sokmaktır. Vize tipi ne olursa olsun, insan tacirleri kurbanlarına vize almak için yol-yöntem öğretmekte, vize başvurusundan sonra yapılacak mülakatta, neler söyleyip neler yapacaklarını göstermektedirler. Ayrıca, sahte iş mektupları, sahte işveren kayıtları ve banka hesapları vize almak için kullanılmaktadır.

ABD içerisinde, azımsanmayacak oranda çocuk, fuhuş sektöründe satılmakta veya başka alanlarda zorla çalıştırılmaktadır. Bu çocuklar, uzun saatler boyunca tehlikeli ve pis işler içerisinde yer almaktadırlar. 1997 yılında, aralarında 9–10 yaşlarında küçüklerin bulunduğu yüz kadar Hindistanlı çocuk, restoran ve inşaatlarda çalıştırılmak için ABD'ye getirildikten sonra yakalanmıştır.

ABD, bu suçla mücadele noktasında harcadığı çabanın yanı sıra, dünya ülkelerini de bu suçla mücadele için çaba harcamaya sevk eden bir ülkedir. ABD Dışişleri Bakanlığı, 2000 yılından bu yana, insan ticareti raporu hazırlamakta ve bu raporda ülkeleri durumlarına ve harcadıkları çabaya göre tasniflemektedir. Bu raporda, ülkeler dört guruba ayrılmıştır. İnsan ticareti ile mücadele için gerekli çabayı gösteren ve yasal düzenlemelere sahip olan devletler birinci grupta yer alırlarken, bu ülkelerin haricindeki ülkeler, gösterdikleri çabaya ve yasal düzenlemelerine göre diğer gruplar içerisinde sınıflandırılmışlardır. Çabaları yetersiz görülen ülkeler bu raporla uyarılmakta ve gerekli adımları atmaları istenmektedir.¹²⁷

Klasik göç ülkelerinden kabul edilen Kanada ve Avustralya, insan tacirleri için çekiciliği olan yerlerdir. İnsan ticaretinin dünyadaki en büyük kaynaklarından kabul edilen Güneydoğu Asya Ülkeleri'nden insanlar, yakın olması nedeniyle, Avustralya'ya taşınmakta ve bu pazarda satılmaktadır.¹²⁸

¹²⁷ US Department of State, 2004, s.13.

¹²⁸ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 10.09.2010)

Batı Avrupa ülkeleri de, diğer gelişmiş ülkeler gibi, dünyanın her bölgesinden gelen insan ticareti kurbanları için hedef konumundadır. Asya'da uzun yıllardır var olan bu problem,¹²⁹ Sovyetlerin yıkılması ve Doğu Bloku Ülkelerinin dağılmasıyla, Avrupa'da ve AGİT ülkelerinde, hem sayı olarak, hem de etkilediği alan olarak artan bir yapı göstermektedir.¹³⁰

1993–1994 yıllarında, AB ülkelerinde on ya da on iki farklı ülkeden getirilen kurbanlar, insan tacirlerince satılırken, bugün kırk farklı ülkeden kurbanın insan tacirlerince pazarlandığı bilinmektedir.¹³¹ Avusturya'da, 1990 yılında olan insan ticareti olayının altı katından fazlası, 1994 yılında kaydedilmiştir.¹³² Kaynak ülkelerin yoğun olarak bulunduğu Doğu ve Orta Avrupa'ya çok yakın olması nedeniyle, Batı Avrupa ülkeleri, iyi bir pazardır. Avusturya'da ortaya çıkarılan insan ticareti kurbanlarının % 48'i, Avusturya'ya komşu ülkelerin vatandaşlarıdır.¹³³ Almanya'da fuhuş yapan kadınların % 75'i yabancıdır.¹³⁴

1970'li yıllara kadar, göçmenlerin veya yabancıların tercih ettikleri bir ülke olmamasına karşın,¹³⁵ İtalya, günümüzün en popüler hedef ülkelerinden birisidir ve ayrıca Batı Avrupa Ülkelerine açılan kapı olarak kullanılmaktadır. Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinden, eski Sovyetler Birliği ülkelerinden, Afrika'dan, Latin Amerika'dan, Güneydoğu Asya ülkelerinden, kısaca dünyanın her yerinden kaçırılan ya da kandırılan kurbanlara, İtalya'da rastlamak mümkündür.¹³⁶ Caddelerde fuhuş yapan kadınların %90'ı göçmen kadınlardır.¹³⁷

İtalya'da 8–13 yaşlarında Kamboçyalı kızlara fuhuş yaptırıldığı tespit edilmiştir.¹³⁸ Yine İtalya'da, eski köle pazarlarına benzer ortamlar kurulduğu, yüksek

¹²⁹ Gölcüklü, Feyyaz/Gözübüyük, Şeref, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yetkisi, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.113.

¹³⁰ CSCE, 1999, s.75.

¹³¹ Orfano, 2004, s.10.

¹³² IOM, 1996, s.10.

¹³³ IOM, 1996, s.15.

¹³⁴ Mutlu, 2003, s.203.

¹³⁵ IOM, 1996b, s.4.

¹³⁶ Orfano, 2003, s.128.

¹³⁷ Orfano, 2004, s.11.

¹³⁸ Abakan, 2003, s.19.

yerlere çıkarılan yarı çıplak kadınların ya da kızların açık artırmayla satıldığı bilinmektedir.¹³⁹ Fuhuş amacıyla olduğu kadar, dilendirmek gibi başka maksatlarla da kurbanlar kaçırılmaktadır.¹⁴⁰ Ayrıca kurbanların, uyuşturucu dağıtmak için kullanıldıkları da tespit edilmiş bir gerçektir.¹⁴¹

Diğer Batı Avrupa ülkelerinin aksine, Hollanda, 2001 yılından bu yana, fuhuş herkesin yapabileceği yasal bir meslek olarak kabul etmiş bir ülkedir.¹⁴² Fuhuşun yasal hale getirilmesiyle, üzerindeki devlet denetiminin daha etkin olacağı ve insan ticareti gibi suçların daha az işleneceği düşünülürken, yeni uygulama ile insan tacirlerinin daha rahat hareket ettikleri ve yeni fuhuş çeşitleriyle pazarlarını genişlettikleri görülmüştür.¹⁴³ Fuhuşun yasal bir meslek olarak kabul edilmesinin, insan tacirlerinin elindeki kurbanları değil, bu kararı alan ülkenin vatandaşlarını koruduğu iddia edilmektedir.¹⁴⁴

Hollanda, diğer tüm hedef ülkeler gibi, dünyanın her yerinden gelen insan ticareti kurbanlarının alış-verisinin yapıldığı bir ülkedir. İnsan tacirlerinin, hedeflerine ulaşmak için, her türlü avantajı kendi lehlerine kullanmaya çalıştıkları bilinmektedir. Afrikalı insan tacirlerinin, Hollanda'ya kolay girmek için, tarihi sömürge ilişkisinde olduğu Gana'yı kendileri için hareket noktası seçmeleri bu duruma bir örnek olarak gösterilebilir.¹⁴⁵ Olayların yoğun olduğu bir ülke olmasına rağmen, Hollanda'da gerçekleşen insan ticareti olaylarının sadece % 5'inin, polise aksettirildiği düşünülmektedir.¹⁴⁶

Yabancı kadınların fuhuş sektöründe çalışmalarının yasak olduğu Yunanistan'da,¹⁴⁷ 1980'lerde, daha önceden gelip Yunanistan'da oturma iznine sahip kadınların insan tacirlerince suiistimal edildikleri görülürken, 1990'lı yıllarda,

¹³⁹ Specter, 1998, s.59.

¹⁴⁰ Dia Nicole, 2000, s.5.

¹⁴¹ Dia Nicole, 2000, s.8.

¹⁴² Gülsen, Recep, Hürriyeti Tehdit Suçları (TCK m.179–187), Adalet Yayınevi, Ankara 2002, s.117.

¹⁴³ Orfano, 2003, s.13.

¹⁴⁴ Riga, 2003, s.24.

¹⁴⁵ Hopkins ve Nijbeer, 2003, s.282.

¹⁴⁶ Orfano, 2004, s.14.

¹⁴⁷ Hafizoğulları, Zeki, Türk Ceza Hukuku Sisteminde Zaruret Hali, AÜHFD, C.28, 1971 Hafizoğulları, Zeki, Zina Cürümleri, İstanbul 1983, s.119.

Avrupa'daki diğer ülkelerde olduğu gibi, hem olay sayısında hem de kurbanların getirildikleri ülkelerin sayısında patlama yaşandı.¹⁴⁸ Hedef ve transit ülke olarak bilinen Yunanistan'ın, bazı Arnavutların çok iyi Rumca bilmeleri ve sahte Yunan pasaportları ibraz etmeleri nedeniyle, insan ticareti ile ilgili bir kısım çalışmalarda, aynı zamanda kaynak ülke olarak tanımlandığı da gözükmektedir.¹⁴⁹

Japonya, hedef ülkelere birisidir. Tayland'dan Latin Amerika'ya kadar, birçok ülkeden insanlar Japonya'da satılmaktadır. Tayland ve Brunei' den getirilen kadınlar, Japon fuhuş sektöründe bulunan kadınların % 90'ını oluşturmaktadır.¹⁵⁰

Norveç, hedef ülke olarak kabul edilen ülkelere dendir. Oslo'da, fuhuş sektöründe çalışan kadınların üçte ikisi yabancıdır. Yabancıların çoğunluğu orta ve doğu Avrupa ülke vatandaşlarından oluşsa da, 40 farklı ülkeden gelip bu ülkede fuhuş yapan kadınların varlığı bilinmektedir. Hedef ülke olarak ayrıca Kuveyt, Suudi Arabistan, Mısır, İspanya, İsveç, İsviçre, Tayvan, İngiltere'den bahsetmek mümkündür.¹⁵¹

B. İnsan Ticaretinde Kaynak Ülkeler

Dünyanın güney ve doğusunda bulunan ülkeler, kaynak ülke olarak, bu suç çeşidinde karşımıza çıkmaktadır. Savaşların, çatışmaların, hastalıkların, fakirliğin, kötü yönetimin kısacası istikrarsızlığın bulunduğu bu ülkeler, aynı zamanda insan tacirlerinin kendilerine kolay kurban buldukları ülkelerdir.¹⁵²

Güneydoğu Asya ülkeleri, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, Afrika ülkeleri, Latin Amerika ülkeleri bu kategori içerisinde değerlendirilmektedir. Bangladeş, Bulgaristan, Kamboçya, Çin, Vietnam, Hindistan, Estonya, Gürcistan, Macaristan, Kenya, Lituanya bu ülkelere örnek olarak verilebilir.¹⁵³

¹⁴⁸ Riga, 2003, s.29.

¹⁴⁹ Emme-Poulopoulos, 2001, s.13.

¹⁵⁰ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010)

¹⁵¹ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010)

¹⁵² İçel, Kayıhan, Suçların İctimai, İÜHF yayınları, İstanbul 1972, s.163.

¹⁵³ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010); Luckoo ve Tzvekova, 2002

Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ve eski Sovyetler Birliği ülkeleri, bu pazara kurban sağlayan, en bilindik kaynak ülkelerdir. Çok büyük coşkuyla karşılanan komünizmin yıkılması, daha sonra, oluşan hiperenflasyon, fakirlik, işsizlik, devlet görevlileri arasında yozlaşma nedeniyle, hayal kırıklığı yaratmıştır. 1989 yılında, günlük olarak 4 \$'dan az gelire yaşayan kişi sayısı, bu ülkelerde 14 milyondur. 1990'ların ortalarında ise, bu sayı 147 milyona ulaşmıştır.

Bu ülkelerde, gerçek ile beklentilerinin uyuşmadığını gören kişiler ve özellikle gençler, "bundan daha kötüsü olmaz" mantığı ile kendilerine başka yerlerde hayat imkânı aradılar ve çoğunlukla da insan tacirlerinin ağına düşerek suiistimal edilmişlerdir.¹⁵⁴ Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden ve eski Sovyet ülkelerinden elde edilen kurbanlar, dünyadaki diğer bölgelerden elde edilen kurbanlara oranla, daha eğitilmiş insanlardır. Ülkelerin geleceği adına daha verimli alanlarda kullanılması gereken bu kişilerin, insan ticareti içerisinde yer almaları, kendileri için olduğu kadar, ülkeleri adına da olumsuz bir durum oluşturmaktadır.

Rusya, en bilinen kaynak ülkelerdendir.¹⁵⁵ 2000 yılında, Rusya nüfusunun % 40'ını oluşturan 60 milyon kişinin, fakirlik sınırının altında yaşadığı, araştırmalarla ortaya konmuştur. Sovyetlerin dağılmasından sonra, yaşanan sosyal ve ekonomik çöküntüden büyük oranda etkilenen bu ülkede, 6,5 milyon işsiz kadın vardır. 2.5 milyon çocuk, okul yerine sokaklarda vakit geçirmektedir.¹⁵⁶ Rusya'da nüfusun en zengin % 10'unu oluşturan grup, en altta bulunan % 10'luk grubun elde ettiği gelirin 11 kat fazlasını kazanmaktadır. Bu durum, insan tacirleri için bulunmaz fırsat olarak görülmekte ve en acımasız şekilde bu durumu istismar ederek kendilerine kolaylıkla kurban bulabilmektedir. Rus kadınlar, Avrupa, Balkanlar, Orta Doğu, ABD, Kanada'ya kısaca dünyanın dört bir yanına servis yapılmaktadır.¹⁵⁷

Ukrayna¹⁵⁸ ve Moldova, suiistimal edilmek üzere kurbanların elde edildiği, kaynak ülkelerdendir. Bu ülkelerdeki ekonomik sıkıntılar, kadınlara yönelik fırsat

¹⁵⁴ Lazaruiu ve Alexandru, 2004, s.63.

¹⁵⁵ Luckoo ve Tzvekova, 2002, s.168.

¹⁵⁶ Commission on Security and Cooperation in Europe, 1999, s.2.

¹⁵⁷ Luckoo ve Tzvekova, 2002, s.168.

¹⁵⁸ Levchenko, 1999, s.5, Hughes ve Denisova, 2002, s.4.

eşitsizliği ve geleneksel şiddet ile birleşince, insanların tacirlerin eline düşme ihtimali artmaktadır. Moldova nüfusunun % 90'ı, günlük olarak 2 \$'dan az para kazanmakta ve bu para ile geçinmeye çalışmaktadır.¹⁵⁹

Çalışanların elde ettikleri gelirler, komünizmin hâkim olduğu yıllara göre % 70 düşmüş ve halende düşmektedir. Ukraynalı genç kadınların üçte ikisi yurt dışına gitmek istemekte ve zengin bir batılı ile evlenerek sorunlarının çözüleceğine inanmaktadır. Moldova ve Ukrayna, resmi görevliler arasında yozlaşmanın bulunduğu ülkeler sıralamasında önlere yer almaktadır. Ukrayna içişleri bakanlığı, 1990'lı yıllarda 400.000 kişinin insan tacirlerince ülke dışına götürüldüğünü ifade ederken, bazı sivil toplum örgütlerine göre bu rakam çok daha fazladır.

Moldova'da ise, günlük 50–60 kişi, insan tacirlerince kaçırılmaktadır. Moldova ve Ukrayna, fuhuş amaçlı insan ticareti kadar, organ ticaretinin ve evlatlık verilmek maksadıyla çocukların kaçırılmalarının da yaygın olduğu ülkelerdir.

Senelerdir süren karışıklılık ve çatışma nedeniyle, ülkelerinde hayat imkânı bulamayan, dünyada sığınacak yer arayan en büyük grup, Afganlılardır. Afganlıların bu çaresizlikleri, yine insan tacirlerince kullanılmakta ve yakın pazarlardan başlayarak uzak ülkelere kadar, gerek iş gücü ve gerekse fuhuş amacıyla Afganlı kurbanlar satılmaktadır. Afganistan'da, insan tacirlerince kullanılan ve suiistimal edilen kişiler arasında, 8 yaşında küçük çocuklara bile rastlanılmaktadır.¹⁶⁰

Bangladeş senede 25.000 vatandaşının, Malezya, Tayland ve Körfez Ülkelerine, ucuz iş gücü olarak satıldığı söylenen, başka bir kaynak ülkedir.¹⁶¹ Bangladeşli kızlar, 1000 \$ karşılığında alınarak, genellikle fuhuş sektöründe kullanılmak üzere satılmaktadırlar. Yaşları 4–15 arasında değişen Bangladeşli çocuklar, kirli işlerde çalıştırılmak, organları alınmak ya da deve yarışlarında jokeylik yapmak amacıyla da ticari mal olarak kullanılmaktadır.

¹⁵⁹ İçel, Kayıhan/ Bayraktar, Koksal, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 1989, s.196.

¹⁶⁰ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi: 28.04.2010)

¹⁶¹ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi: 28.04.2010)

Güney Doğu Asya’da bulunan Hindistan, kaynak ülke kimliğinin yanında, hedef ülke olarak da bilinen bir ülkedir. Asya’da kayıp olduğu bilinen 74 milyon kişinin 24 milyonunun Hindistan genel evlerinde bulunduğu tahmin edilmektedir.¹⁶²

Çin, dünyanın en kalabalık nüfusuna sahip olması nedeniyle, birçok sıkıntıyı yaşayan bir ülkedir. Ülkenin kalabalık nüfusu, ekonomik güçlükleri ve kaynak yetersizliğini beraberinde getirmiştir. Bu durumdaki diğer dünya devletlerinde olduğu gibi, Çin’de de insanlar yurt dışında daha iyi bir hayat imkânı arama refleksini göstermektedir. Dünyadaki legal göç yollarının tıkalı olması, bu insanları organize suç örgütlerinden yardım almaya götürmekte ve neticesinde insan ticareti ve suiistimaller oluşmaktadır.

Çinli kadınların, fuhuş maksadıyla ticaretinin yapılmasının yanında, Çinli erkeklerin, genellikle zor ve pis işlerde çalıştırılmak amacıyla, dünyanın dört bir yanına gönderildikleri bilinmektedir. Çin kaynaklı uluslararası insan ticaretinin yanı sıra, Çin sınırları içerisinde de, oldukça fazla sayıda insan ticareti olayının olduğu tahmin edilmektedir. Çin’den elde edilen insanlar, Kamboçya, Japonya, Hong Kong, Singapur, Güney Kore, Tayvan, Tayland gibi ülkelere satılmaktadır. Çin ve Yugoslavya arasında, Miloseviç zamanında kurulmuş iyi ilişkiler yardımı ile Çinli kurbanların, Yugoslavya üzerinden Avrupa devletlerine pazarlandıkları ifade edilmektedir. Ayrıca, Çin ile Vietnam arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmasından sonra, Vietnam’dan zorla kaçırılan kadınların ve kızların Çin pazarında satılarak zorla evlendirildikleri bilinmektedir.¹⁶³ Senede 50.000 kadının, evlilik amacıyla Çin pazarında satıldığı tahmin edilmektedir.¹⁶⁴

Nijerya, kaynak ülke olarak kabul edilen bir diğer ülkedir. Nijerya’dan, öncelikle Gabon ve Kamerun gibi ülkelere götürülen kurbanlar, buradan yukarıda bahsedilen hedef ülkelere nakledilmektedirler.¹⁶⁵ Avrupa insan ticareti pazarında, azımsanmayacak sayıda Nijerya vatandaşının bulunduğu, Nijerya vatandaşı kurbanların elde edilmesinde, geleneksel Afrika büyülerinin ve kabile anlayışının

¹⁶² <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi: 28.04.2010)

¹⁶³ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010).

¹⁶⁴ Luckoo ve Tzvekova, 2002, s.43.

¹⁶⁵ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi: 28.04.2010)

kolaylaştırıcı etkisi olduğu ve bu kolaylaştırıcı unsurların, suç organizasyonları tarafından sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir.¹⁶⁶

Arnavutluk, insan ticareti kurbanlarının çoklukla kandırıldığı ya da kaçırıldığı kaynak ülkedir.¹⁶⁷ Ülkenin içerisinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durumun yanında, kadının bu ülkedeki konumu, bu durumu yaratan ve destekleyen bir etki göstermektedir.¹⁶⁸ Arnavut kurbanlar, insan ticareti döngüsü içerisinde, öncelikle komşu ülkelerde değerlendirilmektedirler. Yunanistan'ın başkenti Atina'da, senede ortalama 300 çocuk yakalanmaktadır ve bu çocukların % 90'ının Arnavut olduğu ifade edilmektedir.¹⁶⁹ Senelik olarak ortalama, çoğunluğu 25'den düşük yaşlarda olan 400.000 kişi, Arnavutluk'tan kaçırılarak satılmaktadır. Ayrıca, insan ticareti işi yürüten Arnavut organize suç örgütleri, dünyadaki en acımasız suç organizasyonları olarak kabul edilmektedir. Bu suç örgütleri, kurbanlarını elde etmek ve onlara istenilenleri yaptırmak için akıl almaz yöntemler kullanmaktadırlar.¹⁷⁰

C. İnsan Ticaretinde Transit Ülkeler

Kaynak ülke ile hedef ülke arasında bulunan ve üzerinden insan ticareti yollarının geçtiği ülkelerdir. Ülkeler, bazen hem hedef hem de transit ülke olabilirler. Yunanistan, Meksika, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Fas, Filipinler, Almanya, Romanya, Sırbistan Karadağ, Tayland, Fransa, Avusturya, Azerbaycan, Kamboçya, Çin, Çek Cumhuriyeti, Mısır, Gabon, Gürcistan, Almanya, Macaristan, Makedonya, Filipinler, Romanya, Slovenya, ispanya¹⁷¹ ve Bosna-Hersek¹⁷² transit olarak kullanılan ülkelerdir.¹⁷³

ABD ile sınırdaş olan Meksika, tüm Latin Amerikan ülkelerinden gelen tacirlerin, ABD'ye girmek için üzerinden geçtikleri, köprü görevi gören, transit bir

¹⁶⁶ Abakan, 2003, s.41.

¹⁶⁷ İlkiz, Fikret, "Gerekçeli Durum Saptaması", <http://eu.ibsresearch.com/newsdisplay.asp?upsaleid=2069>. (Erişim Tarihi: 22.04.2010)

¹⁶⁸ Luckoo ve Tzvekova, 2002, s.1.

¹⁶⁹ Terce deş Holmes, 2003, s.9.

¹⁷⁰ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010)

¹⁷¹ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010); Luckoo ve Tzvekova, 2002

¹⁷² Radovanovic, 2001, s.11.

¹⁷³ Interpol, "Trafficking in Women and Children", <http://www.interpol.int/public/thb/women/default.asp..> (Erişim Tarihi : 20.04.2010)

ülkedir. Meksika sınırı, ABD'den gelen kişilerin ucuz hizmet aldıkları, bir fuhuş pazarı olarak kullanılmaktadır.¹⁷⁴ Ayrıca, Meksika'da yaşayan sağır ve azınlıklar, insan ticareti organizasyonları için ideal avlardır.¹⁷⁵

Altı ülkeden rahatlıkla girilebilen, Batı Avrupa ile Doğu ve Orta Avrupa arasında yer alan, kontrolünün kolaylıkla yapılamadığı uzun sınırlara sahip olan, Avrupa'nın en önemli kentlerine bir saatlik mesafede bulunan Polonya, transit olarak kabul edilen ülkelerden birisidir.¹⁷⁶ Polonya'dan hafta sonlarında bir-iki günlüğüne Almanya'ya götürülüp satılan ve daha sonra tekrar bu ülkeye getirilen, insan ticareti kurbanları bulunmaktadır. İnsan tacirleri, Beyaz Rusya, Romanya, Bulgaristan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Litvanya'dan Polonya'ya getirdikleri kurbanlarını bu ülke üzerinden Almanya ve Hollanda'ya pazarlamaktadırlar.¹⁷⁷

Yunanistan ve İtalya hedef ülke kimliklerinin yanı sıra transit ülke olarak kabul edilen, topraklarını insan tacirlerinin kullandığı ve hedef olarak seçtikleri ülkelere gitmenin yollarını aradıkları ülkelerdir. Kaynak ülkelerden getirilen kurbanlar, İtalya'nın tüm deniz sahillerini, Fransa ve Slovenya sınırını kullanarak bu ülkeye girmekte ve çıkmaktadırlar.¹⁷⁸

VIII. İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN SONUÇLARI

İnsan ticareti, çalışmanın başında da tanımlandığı gibi, zor kullanma, baskı, tehdit gibi unsurlarla bireylerin suiistimal edilmesi ve kişinin rızasına bakılmaksızın, vücudundan veya iş gücünden yararlanılması demektir. Sadece kar motivasyonu ile işlenen insan ticareti suçunun, bireyler ve toplumlar için, maddi boyutun çok ötesinde, bir takım sonuçlar doğurduğundan bahsetmek mümkündür.¹⁷⁹

¹⁷⁴ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010)

¹⁷⁵ Shelley, 2003, s.125.

¹⁷⁶ Okólski, 1999, s.19–20.

¹⁷⁷ <http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010)

¹⁷⁸ IOM, 2002, s.146–147.

¹⁷⁹ Erem, Faruk/Danışman, Ahmet/Artuk, Mehmet Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1997, s.77.

A. Kişisel Sonuçlar

İnsan ticareti suçunun kişisel sonuçlarını, kurban ve suçu organize eden kişiler açısından ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü suç, her iki taraf açısından da farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bir taraf için mağduriyet, suistimal, acı çekmek olarak özetlenebilecek sonuçlar, diğer taraf için zenginlik, lüks, para kazanma olarak biçimlenmektedir.¹⁸⁰

Kurbanlar açısından kişisel sonuçlar, daha evvelde belirtildiği gibi, kişinin insan hakları ihlaline uğraması, işkence görmesi, fiziki ve psikolojik yönlerden hastalanması olarak belirtilebilir.

İnsan ticareti kurbanı olan kişiler, öncelikle, kendi sahip olduğu tüm değerlerle alakalı tasarrufunu yitirmekte, ticari bir mal olarak görülmektedirler. Kendi üzerinde kontrolünü yitiren kişinin, maddi ve manevi hastalıklara maruz kalması kaçınılmazdır.

Kişinin bu olumsuzlukların yanında kendine ve topluma yabancılaşması, ümitsizliğe düşmesi, potansiyel suçlu olarak algılanması ve neticesinde suçlu olması sonucunu doğurabilir. Hayattan beklentisi kalmayan kişinin, insan tacirlerinin elinden kurtulma ümidi de kesilirse, intihar etmesi ve başka kurtuluşlar araması muhtemeldir. İnsan ticareti kurbanlarının, içinde bulunduğu suç organizasyonuna yeni kurbanlar kazandırarak, kendilerini kurtarmaya çalışması beklenebilecek sonuçlardandır. Suç organizasyonu üyeleri için insan ticareti, para kazanmanın kolay yollarından bir olarak görülmektedir. Kişiler, kazandıkları para ile güçlerine güç katmakta, suistimal ettikleri kişilerin sırtından lüks hayatlar sürmektedirler. Bu suçtan elde ettikleri zenginliklerini, yeni kurbanlar kazanmak için ya da işledikleri suçları çeşitlendirmek için kullanabilmektedirler.¹⁸¹

B. Sosyal, Siyasi ve Ekonomik Sonuçlar

¹⁸⁰ Ersoy, Çalışma... 1973, s.89.

¹⁸¹ Ersoy, Ceza... 2002, s.91.

İnsan ticareti suçu neticesinde kişisel anlamda ortaya çıkan sorunların, tüm topluma yayılması ve bir takım toplumsal olumsuzluklar meydana getirmesi kaçınılmazdır. İnsan ticareti suçunun muhtemel toplumsal sonuçları, daha kapsamlı ve karmaşıktır. Oluşabilecek sonuçları, şu şekilde sıralamak mümkündür.¹⁸²

İnsan ticareti, öncelikle üzerinde meydana geldiği ülkenin otoritesini sarsan ve devletin gücünü zayıflatan bir etki göstermektedir.¹⁸³

Ülkeler, kendi sınırlarının başka devletlerin saldırılarından korunmasını sağlama görevinin yanı sıra, vatandaşlarının korkudan uzak olarak, asgari insan haklarına sahip bir biçimde özgürce yaşamasını temin, görevini de yerine getirmek zorundadır.¹⁸⁴ Temel görevlerini yerine getiremeyen ülkelerin, hükümlerinin ve otoritelerinin tartışmaya açılması kaçınılmazdır ve bu sonuç doğal kabul edilmelidir.

İnsan ticaretinin, toplumların sağlığını olumsuz etkileyen ve ciddi tehdit oluşturan sonuçlarından da bahsetmek mümkündür. İnsan ticareti, fiziki ve psikolojik rahatsızlıkları tetikler. Cinsel yolla bulaşan hastalıkları artırır. Sağlıksız ortamlarda yapılan organ nakilleri, yeni bir sağlık tehdidi olarak kendini gösterir. İnsan ticareti, kurbanları arasında korku endişe, stres, uykusuzluk, depresyon meydana getirir.¹⁸⁵

Özellikle çocuklar bu gelişmelerden en çok etkilenen gruptur.¹⁸⁶ Psikolojik olarak etkilenen kişiler, yaşadıkları psikolojik rahatsızlık ve incinme nedeniyle suç işlemeye eğilimli insanlar olabilirler.¹⁸⁷

İnsan ticaretinin toplumların insan kaynakları veya iş gücü piyasasına olumsuz bir takım etkileri vardır. Ucuz iş gücünün bu yöntemle sağlanması, ücretleri baskı altına alarak, olması gerekenden düşük seviyelerde kalmasına neden olur.¹⁸⁸

¹⁸² Evik, Vesile Sonay, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, Beta Yayınevi, İstanbul 2004, s.63

¹⁸³ US Department of State, 2004, s.14.

¹⁸⁴ Clark, 2004, s.2.

¹⁸⁵ Gedik, Doğan, Türk Ceza Hukukunda Müsadere, Adil Yayınevi, Ankara 2001, s.106.

¹⁸⁶ US Department of State, 2004, s.14.

¹⁸⁷ IBSM, 2003, s.10.

¹⁸⁸ US Department of State, 2004, s.14.

İnsan ticaretinin, toplumlar için çok büyük ekonomik maliyeti vardır. Özellikle çocukların bu sektörde kullanılmaları ve günde 18 saat kadar çalıştırılmaları, çocukların eğitim almasına engel bir durum oluşturur. Toplumsal sağlık üzerindeki olumsuz etkisi de düşünülürse, suçun engellenmesi durumunda, sağlık giderlerinin azalacağı ve toplumsal eğitim seviyesinin artacağı kesindir. Bu durum, 10'larca milyar doların tasarruf edilmesi anlamına gelir ve bu para gelecekte toplumun üretimini ve ekonomik gücünü artıracaktır.¹⁸⁹ Ayrıca devletlerin, bu suç çeşidi ile mücadele edebilmek için, her gün daha fazla kaynak ayırma zorunda kalmaları, ekonomik yükü ağırlaştıran farklı bir konudur.

İnsan ticareti, organize suçları artırıcı bir etki göstermektedir. Organize suçlar, devletlerin otoritelerini sarsan, hükümlerliklerini tehdit eden ve gün geçtikçe artış gösteren bir suç çeşididir. Dünya üzerinde organize suçların yıllık cirosunun 1,1 trilyon \$ olduğu bilinmektedir. Bu rakam İngiltere ve Fransa gibi gelişmiş ekonomilerinin senelik GSMH' sına eşittir.¹⁹⁰ İnsan ticareti suçunun, evrakta sahtecilik, uyuşturucu kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, silah kaçakçılığı gibi organize suçlarla ve hatta terörizm ile yakından ilgisi olduğu tespit edilmiştir. Bazen organize suç çeşitlerini finanse etmek için, insan ticareti suçundan elde edilen gelirin kullanıldığı bilinmektedir. Organize suçların artması ise, devletlerin hukuk kurallarını zayıflatır. Ayrıca insan ticaretinin karlı bir iş olması, suçtan elde edilen paranın bir takım yöntemlerle aklanmasını gerektirir.¹⁹¹ Bu durum, ekonomik yapının zarar görmesini ve neticesinde ekonomik istikrarın bozulmasını tetikleyecektir.¹⁹² İnsan ticareti, ağırlıklı olarak fuhuş amaçlı yapıldığından, hedef ülkeler üzerinde ahlaki bir takım tahribatlar yapabilecek, toplumların dinamikleri sarsacak, bir suç türü olarak görülmektedir. Sosyal sıkıntılar yaşayan ve ahlaken çökmüş ülkelerin, gelecek adına beklenti sahibi ve çok ümitli olması beklenemez.¹⁹³

Çok katmanlı ve çok yönlü bir yapıya sahip olan insan ticaretinin yaygınlaşmasının, devlet görevlilerinin yozlaşmaları yönünde, olumsuz etkisinin

¹⁸⁹ US Department of State, 2004, s.16.

¹⁹⁰ Mutlu, 2003, s.403.

¹⁹¹ Spremann, 2001, s.41.

¹⁹² BM ve Romanya Hükümeti, 2001, s.89.

¹⁹³ IBSM, 2003, s.10.

olacağı kesindir. Çağımızda yaygınlaşan organize suç döngüsünün devamı için, vazgeçilmez unsurlarından birisi, rüşvet ve yozlaşma olarak kabul edilmektedir. Resmi görevlilerin içerisinde yer almadığı ya da resmi görevlilerin bilgisinin ve gözetiminin olmadığı her hangi bir organize suç çeşidinin, uzun soluklu ve çok karlı olması beklenemez. Bu açıdan, var olan her türlü organize suç örgütü, içerisinde, bu neviden görevlileri bulundurmamak zorundadır. Bu suçun içerisinde yer alan devlet görevlilerinin sayısının artması neticesinde, insanların devlete ve devletin unsurlarına olan güveni sarkılacaktır ki bu durum, devletlerin gelecekleri açısından çok tehlikeli gelişmelerdendir.¹⁹⁴

IX. İNSAN TİCARETİNİ YASAKLAYAN ULUSLARARASI BAZI BELGELER VE PALERMO PROTOKOLÜ

A. Genel Olarak

İlk olarak 16 Mayıs 2005 Tarihli İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi analiz edecek olursak, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan 16 Mayıs 2005 tarihli sözleşme¹⁹⁵ tavsiye kararlarının sonucunda ulaşılan bir uzlaşmayı ifade etmektedir. Bu sözleşme ülkemiz tarafından 2009 yılında onaylanmış olup, sözleşmenin insan ticareti müşterilerinin cezalandırılmalarına dair düzenlemeleri içermektedir. Sözleşmenin amacı, günümüzde önemli bir sosyal problem olarak ortaya çıkan, insan haklarını ve demokratik toplumun temel değerlerini derinden ihlal eden insan ticaretiyle Avrupa ülkeleri arasında işbirliği oluşturarak her alanda etkin mücadeleyi sağlamaktır.¹⁹⁶ Nitekim Sözleşmenin 1'inci maddesinde amaçlar;

“a) Cinsiyetlerin eşitliğini garanti ederken insan ticaretini engellemek ve mücadele etmek,

b) Etkin soruşturma ve kovuşturma sağlamanın yanı sıra cinsiyetlerin eşitliğini garanti ederek, tanıklara ve mağdurlara yardım ve koruma için

¹⁹⁴ BM ve Romanya Hükümeti, 2001, s.15.

¹⁹⁵ Türkiye'nin 19 Mart 2009 tarihinde imzaladığı sözleşmenin metni için bkz. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Word/197.doc> (Erişim Tarihi: 01.09.2010).

¹⁹⁶ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No- 197), in: <http://conventions.coe.int> (erişim tarihi: 01.09.2010).

kapsamlı bir çerçeve çizmek suretiyle insan ticareti mağdurlarının temel hak ve özgürlüklerini korumak,

c) İnsan ticaretine karşı eylemde uluslararası işbirliğini desteklemektir”. Sözleşme, Palermo Protokolü’nde yer alan tanımı benimsemiştir. Bu açıdan uluslararası alanda “insan ticaretinin anlamı” konusunda yeknesaklık oluşturulmasına özel bir önem verildiğini söylemek yerinde olur. Avrupa Sözleşmesi’nin “tanımlar” başlıklı 4’üncü maddesinde; “Bu Sözleşmenin amaçları bakımından;

- İnsan ticareti, tehdit veya kuvvet kullanmak veya diğer zorlayıcı tedbirlerle, kaçırmak suretiyle, hileyle, aldatmayla, nüfuzu kötüye kullanmayla, kişinin çaresizliğinden yararlanmayla veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı tedarik edilmesi, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar, minimum düzeyde, fuhşun istismarı veya diğer cinsel istismar şekilleri, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, kölelik veya kölelik benzeri uygulamalar, iç hizmetlerde çalıştırma veya organların alınmasını içermelidir.
- İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmez.
- Bu maddenin (a) bendinde öngörülen araçlar kullanılmamış olsa bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması “insan ticareti” olarak kabul edilecektir.
- Çocuk, 18 yaşın altındaki herhangi bir kimsedir” denilmektedir. Avrupa Sözleşmesi taraf devletlere ceza hukuku yönünden mevzuatlarını gözden geçirerek, bazı fiilleri yaptırıma bağlama mükellefiyeti getirmektedir.

Buna göre; üye ülkeler, kasten işlendiğinde, 4’üncü maddede belirtilen eylemleri suç olarak düzenlemek için kanuni veya diğer önlemleri almalıdır (m.18).

Ayrıca her bir taraf devlet 4'üncü maddede belirtilen, istismar konusu hizmetlerin kullanımını, kişinin insan ticareti mağduru olduğunu bilmek koşuluyla, iç hukukuna göre suç olarak düzenlemelidir (m.19).

Sözleşmenin “seyahat veya kimlik dokümanları ile ilgili eylemlerin suç olarak düzenlenmesi” başlıklı 20 nci maddesinde de; “Her bir taraf, aşağıda belirtilen eylemleri kasten ve insan ticaretine imkân tanımak amacıyla işlenmesi halinde suç olarak düzenlemelidir.

- a) Bir seyahat veya kimlik dokümanının sahtesini yapmak,
- b) Böyle bir dokümanı sağlamak veya aracılık etmek,

Konu ile ilgili olarak ikinci kısım olarak düşünülen, 02 Aralık 1949 Tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin Ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesine ve içeriğine bakacak olursak, İnsan ticaretine ilişkin doğrudan düzenleme ihtiva eden ilk belge 1904 tarihli “Beyaz Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Uluslar arası Sözleşme”dir. Bu belgenin asıl hedefi, insan ticareti fiillerinin cezalandırılmasından çok, insan ticareti fiillerine maruz kalan mağdurlarının korunması olduğundan, atıl bir belge olarak kalmış ve bunun neticesinde, insan tacirlerinin cezalandırılması yükümlülüğünü ihtiva eden ve 13 ülke tarafından imzalanan 1910 tarihli, “Beyaz Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Uluslararası Sözleşme” kabul edilmiştir.

Bu sözleşmeyi takiben Milletler Cemiyeti himayesinde, 1921 tarihli “Kadın ve Çocuk Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme” ve 1933 tarihli “Tüm Yaşlarda Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Uluslar arası Sözleşme” imzalanmış ve nihayet “insan ticaretine” ilişkin bu dört sözleşme, BM tarafından, 1949 yılında “İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme” adı altında birleştirilmiştir.

Üçüncü kısımda Kölelik ve Köle Ticaretinin Yasaklanmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesini analiz edilecek olursa; Kölelik ve Köle Ticaretinin Yasaklanmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesine göre; AIHS cebri çalıştırma

ya da angaryanın bir tanımını vermediği halde, bu konudaki bir tarifi 29 Haziran 1930 tarihinde kabul edilen ILO Sözleşmesi'nin (No. 29) 2. maddesinde görmekteyiz. Maddeye göre;

“Cebri çalıştırma” ya da “angarya”, “bir kişinin kendi rızasıyla yapmak istemediği halde, herhangi bir ceza tehdidiyle icbar edildiği her türlü iş ya da hizmeti” ifade eder. Bununla birlikte aynı sözleşme, “cebri çalıştırma” ya da “angarya” kapsamına girmeyen hususları şu şekilde açıklamaktadır:

- “Askeri hizmetler;
- Vatandaşların hukuken bağlayıcı mükellefiyetleri;
- Bir mahkûmiyetin sonucu olarak icbar edilen iş ya da hizmetler;
- Acil durumlarda icbar edilen iş ya da hizmetler;
- Topluluğun üyeleri tarafından yerine getirilen toplulukla ilgili küçük hizmetler.”

Bunların yanında BM düzeyinde, farklı uluslararası belgelerde insan ticaretiyle ilgili hükümlere yer verildiğini görüyoruz. Bunlardan ilki 25 Eylül 1926 tarihinde Cenevre’de imzalanan “Köleliğe Dair Sözleşme”dir. Bu sözleşme, kölelik ve köle ticaretine ilişkin şu tanımı yapmaktadır (m.1):

“Kölelik, üzerinde mülkiyet hakkına bağlı erk ve yetkilerin kısmen ya da toplu halde kullanıldığı bir kişinin statüsü ya da durumunu ifade eder. Köle ticareti, bir kişinin köle yapılma niyetiyle yakalanması, elde edilmesi ya da elden çıkarılmasıyla ilgili tüm fiilleri; satma ya da takas etme düşüncesiyle bir kölenin elde edilmesiyle ilgili tüm fiilleri; satma ya da takas etme düşüncesiyle elde edilmiş bir kölenin satış ya da takas yoluyla elden çıkarılmasıyla ilgili tüm fiilleri ve genel olarak her türlü köle nakil ve ticaretini kapsar”.

7 Eylül 1956 tarihinde yine Cenevre’de imzalanan “Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme”, köleliğe benzer uygulamaları da kapsam içine alarak kölelik/köle ticareti yasağını daha da genişletmiştir. Zikrettiğimiz sözleşme aşağıda işaret edilen kurum ve uygulamaların, 1. maddede verilen kölelik tanımı kapsamına girsin ya da girmesin, görüldüğü her yerde tümüyle ortadan kaldırılmasını öngörmektedir:

- “Borç nedeniyle kölelik ve
- Serflik(kölelik) ile
- Bir kadının, reddetme hakkı bulunmaksızın, bir borcun ödenmesi amacıyla evlendirilmesi veya bir kadını koca ya da ailesi veya kabilesinin başka bir kişiye devretme hakkına sahip olması veya kocasının ölümü üzerine, bir kadının miras olarak başka bir kişiye intikal ettirilebilmesi veya bir çocuk ya da gencin, kendisinden ya da emeğinden yararlanma düşüncesiyle kendi ebeveyni tarafından bir yere teslim edilmesi şeklinde oluşabilecek durumlara araçlık eden her türlü kurum ve uygulama”.

Dördüncü olarak, 02 Eylül 1990 Tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesine atıfta bulunmak istiyorum. 20 Kasım 1989 tarihinde New York’ta kabul edilen ve 2 Eylül 1990’da yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin¹⁹⁷ 1’inci maddesinde 18 yaşın altındaki herkes çocuk olarak tanımlanmış ve 35’inci maddesinde konumuzla ilgili olarak çocuğa yönelik insan ticareti niteliğindeki eylemler düzenlenmiştir. Buna göre taraf devletler; “herhangi bir amaçla veya herhangi bir biçimde, çocukların kaçırmaları, satılmaları veya fuhşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok taraflı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri almak” zorundadır. Keza Sözleşmenin 36 ncı maddesi uyarınca; taraf devletler esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korumak durumundadır.¹⁹⁸

¹⁹⁷ TBMM tarafından 9 Aralık 1994 tarih ve 4058 sayılı Kanunla onaylanmıştır. Kanun 27 Ocak 1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Türkiye, Sözleşme’nin 17, 29 ve 30 ‘uncu maddeleri hükümlerini Anayasa’ya ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tutmuştur.

¹⁹⁸ <http://www.istanbulcocuklari.org.tr/cocukhaklarisozlesmesi.asp> (Erişim Tarihi: 22.05.2010)

En son olarak da Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Ülkelere Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına İlişkin Rec (2001)/16 Sayılı Tavsiye Kararını irdelemek gerekirse; Bakanlar Komitesi tarafından 31 Ekim 2001’de Delegeler Komitesi’nin 771’inci oturumunda kabul edilen tavsiye kararının137 amaçları;

- “a) Çocuğun, cinsel kötüye kullanım, şiddet veya istismardan uzak bir yaşam geçirmesine yardım etmek için çocuğun menfaatlerinin ve fiziksel ve ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişmesini destekleme,
- b) Çocukların kendilerinin deneyimleri ve bakış açılarının göz önüne alınması suretiyle cinsel istismara karşı savaşıma içeren uygulamaları, politikaları ve önlemleri planlamak ve icra etmek,
- c) Ulusal ve uluslararası alanda cinsel istismarın çeşitli türleriyle etkili şekilde mücadeleyi amaçlayan ülkeler arasındaki işbirliğinin artırılması,
- d) Gerçek veya tüzel kişiler, bireyler veya organizasyonlar tarafından ülke içinde veya dışında çocukların rızasının olup olmadığına bakılmaksızın çocuk pornografisi, çocuk fuhuşu ve çocuk ticaretinin ortadan kaldırılması” şeklinde gösterilmiştir.

Tavsiye kararında gösterilen amaçların elde edilmesi bakımından önem arz eden tanımlar 2 nci maddede düzenlenmiştir. Buna göre;

- a) “Çocuk, 18 yaşından küçük herhangi bir kimsedir.
- b) Cinsel istismar, cinsel amaçlı çocuk ticaretinin yanı sıra seks köleliği, fuhuş ve çocuk pornografisini de içeren kapsamlı bir kavramdır
- c) Çocuk fuhuşu, bir ücret veya diğer herhangi bir bedel için çocuğun cinsel eylemleri icra etmesinin teklif edilmesi, elde edilmesi, sağlanması, fuhuş için tedarik edilmesi veya kullanılmasıdır.

d) Çocuk ticareti, cinsel istismar amacıyla çocuğun tedarik edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması, gönderilmesi, alınması veya satılmasıdır”.

Tavsiye kararında diğer önleyici tedbirlerin yanı sıra ceza hukuku tedbirlerine de yer verilmiştir. Gerçekten 28’inci maddede; üye ülkelerden 2 nci maddenin (c), (d) ve (e) bentlerinde tanımlanan eylemleri, bireyler veya organize suç kuruluşları tarafından ülke içinde veya dışında işlenip işlenmediğine bakılmaksızın ceza kanunlarında suç olarak düzenlemeleri istenmiştir. Ayrıca 39’uncu maddede çocuk ticareti sonucu elde edilen gelirlerin müsaderesine ilişkin düzenlemelere yer verilmesi de tavsiye edilmiştir.

B. Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (Palermo Protokolü)

Palermo Protokolü olarak da bilinen Protokol, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne ek olarak hazırlanmıştır. Protokolün 1’inci maddesi Sözleşme’nin uygulama alanını insan ticareti suçlarını da kapsayacak şekilde genişletmektedir.

Sözleşmenin uygulama alanının, insan ticaretini de kapsayacak şekilde genişletilmesinin en önemli sonuçlarından birisi, Sözleşmede yer alan delillerin elde edilmesi, suçluların iadesi ve suç gelirlerinin müsaderesi gibi düzenlemelerin, bu fiiller bakımından da geçerli kılınmasıdır. Protokol insan ticareti suçunu tanımlamış ve buna benzer davranışların Taraf Devletler tarafından suç olarak düzenlenmesi yükümlülüğünü getirmiştir (m.3, 5).

Protokol’ün tanımlara ilişkin 3’üncü maddesinde; “...

(a) “İnsan ticareti”, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla

kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.

(b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmeyecektir.

(c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması “insan ticareti” olarak kabul edilecektir.

(d) Onsekiz yaşının altındaki herkes “çocuk” kabul edilecektir” denilmektedir.

Böylece “farklı araçlarla, kişileri istismar etmek için yerlerinin değiştirilmesi”¹⁹⁹ insan ticareti olarak değerlendirilmiştir. Tanım, kişilerin tedarik edilmesinden, istismarına kadar birbirine bağlı birçok hareketten oluşmakta olup zincir içindeki tüm kişiler suçun şeriki değil, failidirler.²⁰⁰

Protokol’ün 6 ncı maddesi, insan ticareti mağdurlarının korunması için taraf devletlerin almaları gereken önlemleri, 7 nci maddesi ise, mağdurların giriş yapılan devletteki statülerini düzenlemektedir. Bu açıdan taraf devletler mağdurun korunması için 6 ncı madde uyarınca alacakları önlemlere ek olarak, insan ticareti mağdurlarının kendi ülkelerinde geçici veya daimi olarak kalmalarına izin veren yasal veya diğer uygun önlemleri alacak, insancıl ve merhametli yaklaşımlara gereken değeri verecektir (m.7).

¹⁹⁹ Staberock, 2002, s.15.

²⁰⁰ Staberock, 2002, s.15.

İnsan ticareti suçunda mağdurun korunması yönünden önemli bir problem de, kendi ülkesine güvenli bir şekilde ve makul bir zamanda dönmesinin sağlanmasıdır. Protokol'ün 8'inci maddesi taraf devletlerin konuyla ilgili yükümlülüklerini düzenlemiştir.²⁰¹

Protokol'ün 9'uncu maddesi uyarınca taraf devletler, insan ticaretiyle mücadele edebilmek, bu fiilin işlenmesini önlemek ve mağdurlarını korumak amacıyla kapsamlı politikalar geliştirmeli, kültürel, sosyal programlar takip etmeli, ulusal ve uluslararası alanda işbirliğine önem vermeli ve başta yasal düzenlemeler olmakla birlikte gerekli diğer önlemleri almalıdır. Keza 10'uncu madde uyarınca da taraf devletlerin kanun uygulayıcıları, göçmenlikten sorumlu yetkilileri ve diğer ilgili makamları, gerektiğinde, kendi iç hukuklarına uygun olarak, birbirlerine yardımcı olmak düşüncesiyle;

- Başkalarına ait seyahat belgeleriyle veya seyahat belgeleri olmadan, uluslararası bir sınırı geçen veya geçmeye teşebbüs eden kişilerin insan ticareti faili veya mağduru olup olmadıkları,
- İnsan ticareti amacıyla uluslararası bir sınırı geçmek için, kişilerin kullanmış oldukları veya kullanmaya teşebbüs ettikleri seyahat belgelerinin türleri,
- Mağdurların toplanması ve bir yerden bir yere taşınması, bu tür bir ticarete yer almış kişiler ve gruplar arasında kullanılan yollar ve bağlantılar dâhil, insan ticareti amacıyla örgütlü suç grupları tarafından kullanılan araçlar ve yöntemler ve bunları ortaya çıkarmak için alınabilecek önlemler konusunda bilgi değişimi yoluyla, işbirliği yapacaklardır.

Bu kapsamda taraf devletler; insan ticaretinin önlenmesinde rol oynayacak kanun uygulayıcıları, göçmenlikten sorumlu görevlileri ve ilgili diğer yetkilileri eğitecek ve verilen eğitimi güçlendireceklerdir. Söz konusu eğitim, mağdurların

²⁰¹ Hofmann, 2001, s.301.

insan tacirlerinden korunması dâhil, bu tür ticaretin önlenmesinde, insan tacirleri hakkında kanunî takipte bulunulmasında ve mağdurların haklarının korunmasında kullanılan yöntemler hakkında yürütülecektir. Ayrıca eğitim, insan hakları ile çocuk ve kadınlara özgü sorunları göz önüne alma gereğini de hesaba katmalı ve sivil toplum kuruluşlarıyla, diğer ilgili kuruluşlarla ve sivil toplumun diğer unsurlarıyla işbirliğini teşvik etmelidir (m.10/1,2).

Protokol'ün 11'inci maddesi uyarınca, taraf devletler, kişilerin serbest dolaşımına ilişkin uluslararası taahhütlerine hanel gelmemek üzere insan ticaretinin önlenmesi için sınır kontrollerini artıracaklar, karayolu taşıma araçlarıyla bu fiilin işlenmesini önleyici tedbirler alacaklar ve bu suçlara karışan kimselerin ülkeye girişini engelleyecek veya vizesinin iptaline olanak veren düzenlemeleri getireceklerdir.

İnsan ticaretinin sınır aşan özelliği dikkate alınarak ülkelerin seyahat ve kimlik belgelerini, kolayca sahtesinin yapılamayacağı kalite ve şekilde düzenlemeleri ve bu belgelerin güvenliğini temin etmek üzere önlemler almaları da gerekmektedir (m.12). Bu noktada ülkeler arasında işbirliğine de işaret edilmiştir. Nitekim 13'üncü madde uyarınca; bir taraf devlet, başka bir taraf devletin talebi üzerine, kendi adına çıkarılmış olan veya çıkarılmış görünen seyahat veya kimlik belgelerinin insan ticareti için kullanıldığından şüphe duyulması halinde, bunların yasallığını ve geçerliliğini, kendi iç hukukuna uygun olarak makul bir süre içinde doğrulayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN HUKUKSAL ANALİZİ

I. İNSAN TİCARETİ VE TÜRKİYE

Suçun tanımlanması ile başlayacak olan bu bölümde, insan ticareti suçunun boyutları, kurbanların profilleri, Türkiye’de insan ticareti olayları, olaylara karışan kurbanların profilleri, yasal ve idari düzenlemeler gibi Türkiye’de meydana gelen insan ticareti suçlarının ve mücadelenin tüm yönleri ele alınacaktır.

A. Tanım ve Kapsam

Türkiye, dünyadaki insan ticareti suçunun işlendiği birçok ülkenin aksine, insan ticareti suçunun çok az meydana geldiği bir yer olmasına rağmen,²⁰² Palermo sözleşmesinde yapılan tanımlama paralelinde, bu suçu kendi iç hukukunda açık seçik tarif eden bir ülkedir.²⁰³

İlk olarak, 765 sayılı Türk Ceza Kanununda, 201/b madde numarasıyla düzenlenmiş ve tanımlanmış olan insan ticareti suçu, 12 Ekim 2004 tarihinde resmi gazete yayımlanan ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren, 5237 sayılı Yeni Türk Ceza kanununda da yer almıştır. Bu kanunun 80. Maddesinde insan ticareti;

“Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek

²⁰² IBSM, 2004, s.14.

²⁰³ Özen, Muharrem, Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa, Şekçin Yayınevi, Ankara, 1995, s.116.

suretiyle kişileri tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimse” şeklinde tanımlanmıştır.

Yukarıda belirtilen kanun maddesinde de görüleceği üzere, kanun koyucu, insan ticareti ile ilgili tüm unsurları zikretmiş, suç, sadece cinsel maksatla yapılan ticaret olarak kabul etmemiştir. Palermo’da imzalanan Birleşmiş Milletler Protokolüne uygun bir şekilde, cinsel maksatla, organ almak için ya da zorla çalıştırmak amacıyla yapılan tüm insan ticareti faaliyetleri, suç olarak kabul edilerek ceza öngörülmüştür. Etkili bir mücadele sağlamak için, insan ticareti içerisinde yer alan herkes ve her faaliyet, suç kapsamında değerlendirilmiştir.

B. Türkiye’de İnsan Ticareti Suçunun Boyutları

İnsan ticareti suçunun gizli yapısı ve kendi iç dinamikleri gereği, tüm dünya genelinde, suç ile ilgili bilgilerin tam olarak ortaya konamadığı, inanılabilir ve araştırmalara ışık tutabilecek doğrulukta istatistikî çalışma yapılamadığı ifade edilmektedir.²⁰⁴ Suç gizli, kurbanlar sessiz, suç grupları acımasız olduğu için ve bu suç ile mücadele eden ve suçların istatistiklerini tutan yeterli sayıda kurum olmaması nedeniyle suçun gerçek büyüklüğü bilinmemektedir.²⁰⁵ Aynı sıkıntı Türkiye açısından da söz konusudur. Elde edilmiş rakamlar, insan ticareti olayının gerçek boyutlarını tam anlamı ile ortaya koyacak doğruluktan uzak ve eksiktir.

Bunun çeşitli nedenleri vardır. Birincisi, fuhuş sektöründe çalışan kadınların, çeşitli nedenlerle korkmaları ve kendilerini bu batağa çeken suç örgütü üyeleri hakkında şikâyette bulunmamalarıdır.²⁰⁶

Görüşüğümüz EGM Yabancılar Daire Başkanlığı yetkililerine göre, İkinci tespit edilmiş sebep de, organ ticareti suçunda, Türkiye’de herhangi bir bedel ödenmemesi ve izin verilen kuruluşlarda yapılması durumunda cezai takibat yapılamamasıdır. Organ alan ve veren kişiler kendi aralarında, organ naklinin

²⁰⁴ Economic Commission for Europe, 2000, s.20.

²⁰⁵ Hughes ve Denisova, 2002, s.10.

²⁰⁶ Özgenç, İzzet, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul, 2001, s.53.

gönüllülük içerisinde yapıldığını gösteren belge imzalamakta, bu şekilde suçu saklayabilmektedirler

İstanbul Emniyet Müdürlüğünde, insan ticareti ile mücadele eden görevlilerle yapılan Görüşmeler den edinilen bilgiler ışığında tespit edilen diğer bir neden de, özellikle fuhuş sektöründe gönüllü olarak çalışan bazı kadınların, yakalanmaları durumunda, kendilerini kurtarma amacıyla ya da başka niyetlerle, kendilerine zorla fuhuş yaptırıldığını, insan ticareti kurbanı olduklarını beyan etmeleridir. Bu yaklaşım, aslında olmamış olan bir suçun varmış gibi kabul edilmesine ve olayın gerçek boyutlarının tam anlamıyla ortaya konamamasına neden olmaktadır.²⁰⁷

Dördüncü neden olarak da, ortaya çıkarılan insan ticareti suçlarının istatistiklerinin, görevliler tarafından eksik ya da yanlış tutulması söylenebilir. İstanbul Emniyet Müdürlüğünde insan ticareti ile mücadele eden kişilerce, zaman zaman bu bürolardaki iş yükünün artması ve yeterli sayıda elamanın buralarda çalıştırılmaması nedeniyle, kasıtlı olmasa da, istatistikî bilgilerin tam olarak kayıt altına alınmadığı ifade edilmektedir.

Yukarıda bahsedilen olumsuzluklar nedeniyle, Türkiye’de olmuş tüm insan ticareti olaylarını, istatistikî olarak ortaya koymak mümkün olamamaktadır. Ancak elde edilmiş bazı bilgilerden genelleme yapmak ve durumu tespit etmeye çalışmak mümkündür. EGM ve IOM kaynaklarından elde edilen bilgilere göre, 2005 yılı Nisan ayına kadar, Türkiye’de ortaya çıkarılmış insan ticareti olaylarının biri hariç tümü, fuhuş maksatlı insan ticaretidir. 2004 yılı içerisinde, Adana’da ortaya çıkarılan olay ise, zorla çalıştırılmak amacıyla ya da kölelik benzeri amaçla yapılan insan ticareti olarak değerlendirilebilir.²⁰⁸

2003, 2004 ve 2005 yıllarında başarılı operasyonlar neticesinde ortaya çıkarılan tacir ve kurban sayısı incelendiğinde, meydana gelen insan ticareti suçunda bir artış varmış gibi gözükmektedir. 2003 yılında tespit edilen 102 yabancı uyruklu kurbanına karşın, 2004 senesinde, 239 yabancı uyruklu kurban ortaya çıkarılmıştır.

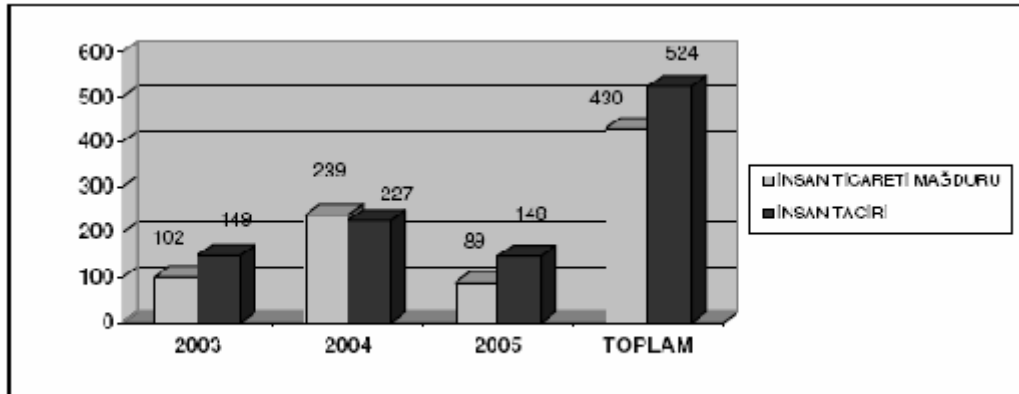
²⁰⁷ Polatcan, İsmet, Memur ve Resmi Heyetlere Karşı Hakaret ve Sövme Cürümleri, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1983, s.48.

²⁰⁸ Hürriyet, 2004, s.80.

2004 senesi içerisinde, Adana bölgesinde zorla çalıştırılırken kurtarılan ve Türkiye'nin ilk ve tek yerli insan ticareti suçunun kurbanlarının sayısı olan 27'nin de bu rakama eklenmesi durumunda, 2004 yılı toplam sayı 266'ya çıkmaktadır.²⁰⁹

2005 yılı 15 Nisan tarihine kadar, insan tacirlerinin elinden kurtarılan kurban sayısı ise 89'dur. Belirtilen senelerde tespit edilen tacir sayısı da aynı durumu ortaya koymaktadır. 2003 yılında tespit edilen tacir sayısı 149 iken, 2004 yılında bu sayı 227'ye yükselmektedir. 2005 yılının 15 Nisanına kadar olan süreçte belirlenen tacir sayısı, 2003 yılının ortaya çıkarılmış insan ticareti suçlarının toplamı kadar yani 148'dir. (Bakınız Tablo 1)

Tablo 1: 2003–2004 Yılında Türkiye’de İnsan Ticareti Mağduru Olarak Tespit Edilen Yabancıların ve İnsan Tacirlerinin Sayıları

Kaynak: EGM Kaynaklarından elde edilen yayımlanmamış verilere göre hazırlanmıştır.

Dünya genelinde oluşan insan ticareti suçları içerisinde, senelik olarak 700.000– 2.000.000 kurbanın alınıp satıldığı belirtilmektedir.²¹⁰ Yukarıda belirtilen bu rakamın yanında, Türkiye’de olan olaylarda tespit edilen tacir ve kurtarılan kurban sayısı, çok düşük seviyelerde kalmaktadır.²¹¹

Kanımızca, son üç sene içerisinde, hem suçlu hem de kurban sayısındaki artış, insan ticareti suçunun Türkiye’de yaygınlaştığı anlamından çok, Türkiye Devleti’nin insan ticareti suçu ile mücadele etme noktasında bilinçlendiği, yasal

²⁰⁹ Sançar, Türkan Yalçın, Çok Failli Suçlar, Şekçin Yayınevi, Ankara 1998, s.87.

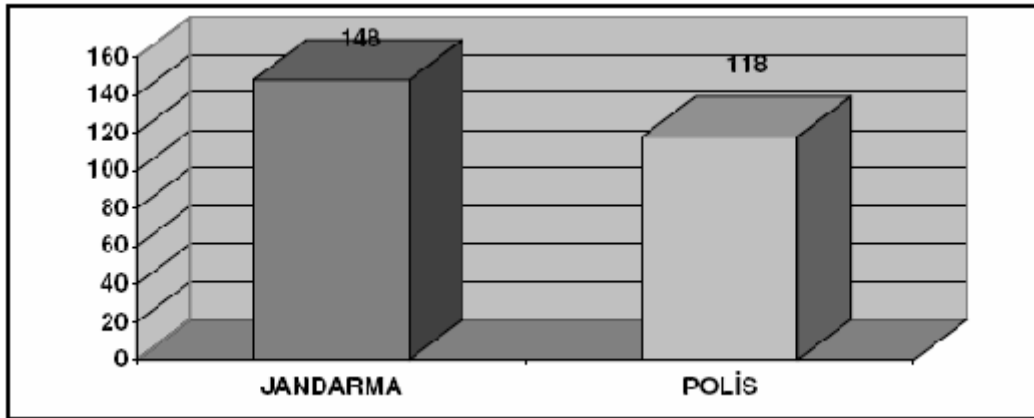
²¹⁰ CSCE, 1999, s.5.

²¹¹ Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 1999, s.97.

anlamda güçlendiği ve neticesinde daha çok suçlu ve kurban ortaya çıkardığı sonucunu ortaya koymaktadır. Çünkü 2003, 2004 ve 2005 seneleri suçla mücadele anlamında en somut adımların atıldığı, idari ve yasal düzenlemelerin yapıldığı yıllardır. Türkiye'nin sosyal ve ekonomik durumunda, insan ticareti suçunun artmasını gerektirecek önemli değişiklikler de yaşanmamıştır. Görüştüğümüz EGM yetkililerinin de fikirleri bu paraleldedir.

ABD Dışişleri bakanlığı tarafından hazırlanan insan ticareti raporunda, Türkiye, insan ticareti konusunda, hem transit hem de hedef ülke olarak belirtilmesine²¹² rağmen, bu durumu ispatlayacak tek bir örnek olay ortaya konamamıştır. Yukarıdaki verilen rakamlarda bu durumu doğrulamaktadır. Tüm olaylarda, kurbanlar hedef olarak seçilen Türkiye'ye getirilmiş ve kullanılmışlardır. Türkiye'den elde edilmiş ve başka ülkelere götürülmüş kurban olmadığı gibi, başka hedeflere götürülmek amacıyla getirilen kişilerin, Türkiye'den transit geçirildikleri yönünde bilgiye ulusal ve uluslararası düzeyde rastlanılmamıştır. (Bakınız Tablo 2)

Tablo 2: 2004 Yılında Tespit Edilen Kurbanların Kimin Tarafından Yakalandığı

Kaynak: <http://www.countertrafficking.org> (Erişim Tarihi:17.05.2010)

Türkiye'de 2004 yılı içerisinde 105 insan ticareti olayı meydana gelmiştir. Bu olaylarda, ortaya çıkarılarak kurtarılan kurban sayısı 266'dır. Meydana gelen

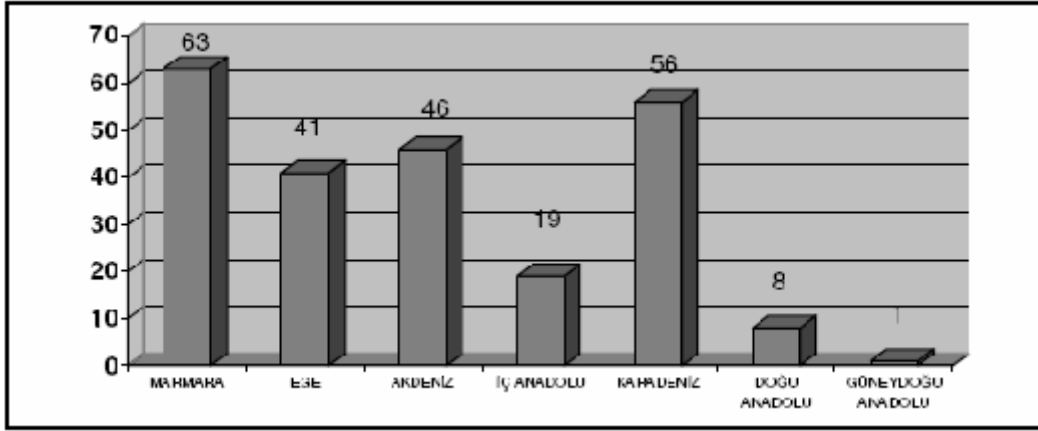
²¹² US Department of State, 2004, s.182.

olayların, ortaya çıkarılış bölgesi ve yakalayan kolluk kuvveti açısından bir değerlendirme yapmak gerekirse tablo yukarıda olduğu gibi şekillenecektir. Yakalanan 266 kurbanın 148 tanesi Jandarma tarafından tespit edilmiş olup, 118 kurban Polip tarafından ortaya çıkarılmış ve kurtarılmıştır.²¹³

Türkiye’de, şehirlerin haricindeki kırsal kesimlere, Jandarma kuvvetleri güvenlik hizmeti götürmektedirler. İnsan tacirlerinin, kurbanlarını insanların ulaşamayacakları, onlara yardım edemeyecekleri bölgelerde sakladıkları veya çalıştırdıkları, insan ticareti içerisinde genel bir yöntem olarak daha önce belirtilmişti. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, Türkiye’de de insan tacirlerinin kurbanlarını saklama eğiliminde oldukları, insanların gözünden kaçırmaya çalıştıkları söylenebilir. Kurbanların yarısından fazlasının Jandarma kuvvetlerince tespit edilmeleri kanımızca bu duruma işaret etmektedir.

Psikolojik bariyerlerin ardına koydukları kurbanlarını, fiziki olarak da insanlardan ayırmaya çalışan suç organizasyonları, bu şekilde kurbanlarına daha hâkim olabilmekte ve onları daha rahat sömürebilmektedirler. Türkiye’de kurtarılan kurbanların, ortaya çıkarıldığı bölgelerin incelemesi yapıldığında, insan tacirlerinin Türkiye’nin batı bölgelerini tercih etmiş oldukları görülecektir. 2004 yılı içerisinde ortaya çıkarılan 105 olay sonrasında, kurbanların 63’ü Marmara Bölgesinde, 56’sı Karadeniz bölgesinde, 46’sı Akdeniz Bölgesinde, 41’i Ege Bölgesinde, 19’u Anadolu Bölgesinde, 8’i Doğu Anadolu ve 1’i de Güneydoğu Anadolu Bölgesinde tespit edilip kurtarılmıştır. (Bakınız Tablo 3)

²¹³ Sözüer, Adem, Suça Teşebbüs, İstanbul 1994, s.105.

Tablo 3: İnsan Ticareti Kurbanlarının Bölgelere Göre Dağılımı

Kaynak: EGM Kaynaklarından elde edilen yayımlanmamış verilere göre hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, kar etmek motivasyonu ile hareket eden suç örgütleri, suistimal ettikleri ve üzerlerinden para kazandıkları kurbanlarını, Türkiye'nin doğusuna göre daha zengin olan Batı bölgesine götürmektedirler. 239 kurbanın 150'si Türkiye'nin daha gelişmiş batı bölgesinde ele geçirilmiş ve kurtarılmışlardır. İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde ortaya çıkarılan kurban sayısının sadece 28'dir.²¹⁴

II. TÜRK HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN DÜZENLENİŞ ŞEKLİ

A. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi

İnsan ticaretine ilişkin düzenleme 765 sayılı TCK.'ya 03.08.2002 tarih ve 4771 sayılı kanun'un²¹⁵ ikinci maddesinin (B) bendi ile getirilmiş ve yasaya 201 inci maddeden sonra gelmek üzere, göçmen kaçakçılığına ilişkin 201a ve insan ticaretine ilişkin 201b maddeleri ilave edilmiştir. Yapılan bu değişiklik, Türkiye'nin uluslar arası yükümlülüklerinden kaynaklanmıştır. Şöyle ki; Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine ek olarak hazırlanan "Kara, Deniz ve Hava Yoluyla

²¹⁴ Taşkın, Ahmet, Organ ve Doku Nakillerinde Hekimim Cezai Sorumluluğu, Adil Yayınevi, Ankara, 1997, s.80.

²¹⁵ RG.09.08.2002, s.24841.

Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol” ile “ İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve çocuk Ticaretinin önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol” sırasıyla 30.01.2003 tarih ve 4803 ila 4804 ²¹⁶ sayılı yasalar ile iç hukukumuza dahil edilmiş olup, her iki protokolda de taraf devletlere, bu protokollerde tanımı yapılan göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti eylemlerini suç haline getirmek üzere gerekli yasal düzenlemeleri yapmak görevi yüklenmiştir. Bu yükümlülüğün sonucu olarak 765 sayılı TCK’nın “Hürriyet Aleyhine İşlenen Cürümler” başlıklı ikinci babının “İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler” başlıklı altıncı faslına eklenen 201b maddesinde; “Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye 5 yıldan 10 yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere para cezası verilir.

Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan eylemler var olduğu takdirde, mağdurun rızası yok sayılır.

18 yaşını doldurmamış çocukların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirisine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen ceza verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiği takdirde faillere verilecek cezalar bir kat arttırılarak hükmolunur” hükmü sevk edilmiştir. Yasanın değişiklik gerekçesinde Palermo protokolüne paralel bir düzenleme yapıldığına yer verilmiş ise de, 201b/1’de yer alan suç tipi, Protokolün 3.maddesinin (a) bendinde unsurları gösterilen insan ticareti tanımına göre önemli eksiklikler içermektedir. Gerçekten de protokol insan ticaretinin yoğun olarak işlendiği; iş gücü istismarına,

²¹⁶

RG.04.02.2003, s.2015.

cinsel istismara ve organ alımına atf yapmıştır. Buna karşılık 201b maddesinde cinsel istismar ve fuhuş ibaresine yer verilmemiştir.²¹⁷

201b maddesinin birinci fıkrasında yer alan tanım dikkate alındığında; belirli amaçlarla hareket eden failin kişileri tedarik etmek, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek, barındırmak fiillerini, “tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle” işlenmiş olması gerekmektedir.²¹⁸

765 sayılı TCK nın ilk şeklinde insan ticaretine ya da bir kimsenin esarete tabi kılınmasına ilişkin açık bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte TCK.’nın 179 uncu maddesinde; bir kimseyi gayri meşru surette kişi hürriyetinden mahrum etmek” yaptırıma bağlandığından, yasada bir boşluk bulunmadığı belirtilmelidir.²¹⁹ Çünkü esaret, kölelik veya benzeri bir hale sokulan kimse kişi hürriyetinden mahrum edilmiş olacağından fail hakkında TCK. 179 uncu maddesinin uygulanması mümkündür. Medeni kanunun 23’üncü maddesinin ikinci fıkrası “kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka yada ahlaka aykırı olarak sınırlandırmaz” ibaresine yer vererek bireyin esarete rızasına imkan tanımamıştır. Bu bağlamda kişinin sağlık veya vücut bütünlüğüne ağır saldırı teşkil edece konularda da hürriyetten yoksun kalmaya rızasının geçerliliği yoktur.²²⁰

Şu halde 201b maddesindeki amaç fiillerden tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek, sevk etmek, barındırmak gibi hareketler mağdurun serbest hareket kabiliyetine ket vurduğundan bu hareketleri icra eden fail hakkında 179. maddenin uygulanması mümkündür.²²¹

Bu genel hükümlerin dışında 201b maddesinde yer alan sömürü biçimlerine göre insan ticaretine başka hükümlerinde uygulanması mümkündür.keza mağdurun

²¹⁷ Yenidünya, Caner Ahmet, İnsan ticareti suçu, Ankara, 2007, s.26.

²¹⁸ Kocasakal, Ümit, İnsan Ticareti Suçu, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2, Ocak 2003, s. 55–56.

²¹⁹ Erem, Faruk-Toroslu, Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2000, s.87.

²²⁰ Artuk, Özel... 2006, s.253.

²²¹ Hakeri, 2007, s.11.

cinsel yönden sömürülmesi, fuhuşa zorlanması maksadıyla tedarik edilmesi, nakledilmesi veyahut sevk edilmesi halinde TCK. nın 435 ve 436. maddelerinin uygulanmaları olanaklıdır. Bunun dışında yukarıda zikredilen amaç hareketlerle mağdurun vücut organlarının alınması halinde TCK 179. maddesine ilaveten, somut olayın özelliğine göre kasten yaralamaya ilişkin TCK. 'nın 456. maddesi veyahut 2238 sayılı organ ve doku alınması, saklanması, nakli hakkındaki kanunun 15. maddesinin tatbiki de mümkündür.²²²

Sonuç olarak, 765 sayılı TCK .ya 201b maddesi ilave edilmeden önce, yukarıda anılan çeşitli maddelerde insan ticareti suçunun cezalandırılabilirliği mevcut olmakla birlikte, 201b maddesinde insan ticareti suçuna özel olarak yer verilmiş olması suçla mücadelede farkındalık yaratmış olması bakımından yerinde olmuştur.

B. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Eylemin Düzenleniş Şekli

İnsan ticareti suçunu teşkil eden fiiller için başta ceza kanunumuz olmak üzere kanunlarda çeşitli yaptırımlar kabul edilmiş olmakla birlikte, bu suçlarla daha etkin bir şekilde mücadele edebilmek için “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ile “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol” ülkemiz tarafından da imzalanmış ve onaylanmıştır. 4471 sayılı Kanunla TCK 201/b maddesi olarak mevzuatımıza giren insan ticareti suçu, bu ek protokole dayanmaktadır. Ancak bu protokolde yer alan cinsel istismar amacıyla insan ticareti suçu TCK’da insan ticareti suçu kapsamında değil, fuhuş suçu kapsamında düzenlenmiştir.

Yeni TCK’nın 80. maddesi, 1926 tarihli TCK’nın 201/b maddesindeki düzenlemeyi suçun unsurları yönünden aynen almıştır. Ancak yeni düzenleme iki açıdan 1926 tarihli TCK’dan ayrılmaktadır:

²²² Kocasakal, Ümit, İnsan Ticareti Suçu, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.2, Ocak 2006, s.56.

a) Birinci fark, yaptırım açısından 1926 tarihli TCK 201/b maddesinde suçun cezası beş yıldan 10 yıla kadar hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere para cezası iken, yeni TCK'da (md. 80/1) sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Yaptırım açısından eski kanunun failin lehine olduğu görülmektedir.

b) İkinci olarak, mevcut düzenlemede (md. 201/b, son) suçun örgütlü olarak işlenmesi cezayı ağırlaştırıcı bir neden olarak kabul edilmişken bu düzenleme, yeni TCK'ya alınmamıştır.

İnsan ticareti suçunun işlenmesi için kullanılan tehdit, baskı, cebir, şiddet veya nüfuzu kötüye kullanma fiilleri nedeniyle fail ayrıca cezalandırılmayacaktır. Çünkü bu hareketler, insan ticareti suçunun unsurlarını oluşturmaktadır. Bileşik suç hükümleri uyarınca (md. 42) bu hareketlerin ayrıca cezalandırılmaları söz konusu olmaz. Ancak kaçırılan kişinin, örneğin organlarını vermeye zorlanması halinde fail, hem insan ticaretinden hem de 91. madde uyarınca organ ticareti suçundan ayrıca cezalandırılacaktır.

İnsan ticareti suçu ile yukarıda açıklanan insanlığa karşı suçlar arasında da bağlantı vardır. Çünkü köleleştirme, UCM Statüsü'nün 7. maddesinin 1. fıkrasında insanlığa karşı suç olarak kabul edilmiş ve 2 fıkrasında da tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre köleleştirme, “bir kişi üzerinde mülkiyet hakkına bağlı yetkilerin tamamının veya bazılarının kullanılması anlamına gelir” ve bu yetki “insan, özellikle de kadın ve çocukların ticaretinde kullanılmasını kapsar.” Bu açıdan köleleştirme suçunun kapsamına insan ticareti suçu da girmektedir.

C. İnsan Ticareti İle Bağlantılı Hukukumuzda Yer Alan Diğer Düzenlemeler

a. 1982 Anayasası

Anayasa'nın 50'inci maddesinde yer alan; “Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz (f.1). Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar (f.2).

Dinlenmek, çalışanların hakkıdır (f.3)” hükmü de işgücü istismarına yönelik eylemleri men etmektedir.

Anayasa’nın “kişi hürriyeti ve güvenliği” başlıklı 19’uncu maddesinde bireylerin keyfi bir şekilde özgürlüklerinden yoksun bırakılmayacakları esasına yer verilmiştir²²³. Bu madde ile bireyin bedeni hareket serbestisi korunmuştur. Bu özgürlük alanı, bireyin emniyet içinde olmasını, keyfi olarak yakalanıp tutuklanmamasını, dilediği gibi hareket edebilmesini, dolaşım ve özel yaşam özgürlüğünün müdahalelerden arındırılmasını gerektirmektedir²²⁴.

Kişi güvenliği, bireye, hem bedeni hem de manevi açıdan, devletin veya diğer bireylerin himmetinde olmama, özgürlüklerden yoksun bırakılmama hakkı vermektedir. Bu ilkeye aykırı hareket eden diğer bireyler yönünden, ceza hukuku yaptırımları ile koruma sağlanmaktadır. Nitekim TCK’nın 80’inci maddesi de, kişi güvenliği ve özgürlüğünü güvence altına alan hükümlerden birisidir.

Anayasa’nın 20’inci maddesinde ise; “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz” denilerek “özel yaşam özgürlüğü” güvence altına alınmıştır. Özel yaşam, bireyin, davranış ve ilişkileri, tercihleri ve yaşam tarzı konusundaki taleplerini, dilediği gibi yaşama ve davranma imkânını ifade eder.

Özel yaşam özgürlüğü, evlenme ve cinsel yaşamı, konut dokunulmazlığını ve haberleşmeyi kapsamaktadır. Böylece “özel yaşama saygı ilkesi”, bireyin başka kişilerle ilişkiler kurma ve bu yönde girişimlerde bulunma ile özellikle kişiliğini geliştirmek ve tamamlamak için duygusal alanda da diğer insanlarla ilişkilere girişme ve kurma hakkını ve nihayet cinsel yaşam özgürlüğünü kapsamına almaktadır²²⁵. İnsan ticaretine ilişkin TCK’nın 80’inci maddesi de, bireyin özel yaşam özgürlüğünü ve özellikle de cinsel özgürlüğünü koruma altına almaktadır.

²²³ Yüzbaşıoğlu, Tanör, s.166–167.

²²⁴ Kaboğlu, 2002, s.304–305.

²²⁵ Kaboğlu, 2002, s.293–294.

Yukarıda bahsedilen temel hak ve özgürlüklere ilişkin hükümler dışında, insan ticaretinin uluslararası sözleşmelerle yasaklanmış bir eylem olması bakımından, Anayasa'nın 90 ıncı maddesinin 5'inci fıkrası da dikkate alınmalıdır. Buna göre; usulüne göre yürürlüğe konulan uluslararası antlaşmalar kanun hükmünde olup, bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine müracaat edilemez. Keza usulüne göre yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri üstün tutulur.

b. 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

Fuhşa sürüklenmek üzere Türkiye'ye getirilen kadınların “Türk vatandaşlığına geçirilmeleri”, eylemin legal bir görüntü altında kolayca yapılmasını sağladığından, başvuru metotlarından biridir.

Ancak 04.06.2003 tarih ve 4866 sayılı Kanun'la değiştirilen Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 5'inci maddesi, evlenme ile vatandaşlığın kazanılmasına önemli sınırlamalar getirmiştir. Kanun'un 5'inci maddesinin önceki halinde; evlenme ile Türk vatandaşlığına geçme iradesini beyan eden yabancı kadın, otomatik olarak Türk vatandaşlığını iktisap ederdi²²⁶. Buna karşılık yeni düzenlemede bir Türk vatandaşı ile evlenme, kendiliğinden Türk vatandaşlığını bahşetmez. Ancak, bir Türk vatandaşı ile evlenme nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılar, en az üç yıldan beri evli olmaları, fiilen birlikte yaşamaları ve evliliğin devamı koşullarının varlığı halinde; yurt içinde en büyük mülkî idare amirliklerine, yurt dışında ise Türk konsolosluklarına yazılı olarak başvuruda bulunabilirler. Başvuru üzerine İçişleri Bakanlığınca yapılacak inceleme ve soruşturma sonucunda, aranan şartları taşıdıkları anlaşılan kişiler, bu durumun tespitine ilişkin karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanırlar. Bununla birlikte, bir Türk vatandaşı ile evlenen yabancı, evlenmekle eski vatandaşlığını kaybediyorsa, Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanır (403 sk.m.5).

²²⁶

Nomer, Ergin, Vatandaşlık Hukuku, İstanbul 2005, s.63–73.

İçişleri Bakanlığı evlenme sebebiyle vatandaşlığa geçiş için müracaat edilmesi üzerine yaptığı incelemede öncelikle yasadaki koşulların varlığını araştırır. Ayrıca ilgili kimse hakkında bir güvenlik soruşturması da yürütülür. Böylece kişinin Türk vatandaşlığına geçmesinde bir sakınca olup olmadığı belirlenir. Keza evliliğin “muvazaalı” olduğunun belirlenmesi de Türk vatandaşlığına geçmeye engeldir²²⁷.

Nitekim 5’inci maddede 4866 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik gerekçesinde de, “evlilik kurumunun yozlaşmasının ve sahte evlilikler yapılmasının önlenmesi için bu düzenlemenin kabul edildiğinden” söz edilmektedir²²⁸.

c. İnsan Ticareti Mağdurlarının Ücretsiz Tedavisine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı İle Sağlık Bakanlığı Genelgesi

İnsan ticareti mağdurlarının ücretsiz tedavilerinin sağlanması amacıyla 8.1.2002 tarihli ve 4736 sayılı Kanununun 1’inci maddesinin fıkrası hükmünden muaf olmaları hakkındaki 05.12.2003 tarih ve 2003/6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 02.01.2004 tarih ve 25334 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kararla ilgili Sağlık Bakanlığının 09.01.2004 tarih ve 544 (2004/02) sayılı Genelgesi ise tüm valiliklere duyurulmuştur. Keza Sağlık Bakanlığının konuyla ilgili 26.04.2004 tarih ve 6679 (2004/62) sayılı Genelgesi ilgili bakanlıklara, kamu kurum ve kuruluşlara, sivil toplum kuruluşlarına ve tüm valiliklere gönderilmiştir.

Anılan yasal düzenlemenin öngördüğü uygulamanın başlamasıyla birlikte, insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen ve sağlık hizmetleri giderlerini karşılayacak durumda olmayan yabancı uyruklu hastaların resmi sağlık kurum ve kuruluşlarınca sunulan sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanmalarına olanak sağlanmıştır. Önemle işaret edelim ki, araştırmamız boyunca bu konudaki uygulamaya ilişkin olarak gerek sivil toplum kuruluşlarından, gerekse diğer kamu kurum ve kuruluşlarından muhatap olunan herhangi bir olumsuzluktan söz edilmemiştir.

²²⁷

Nomer, 2001, s.65.

²²⁸

TBMM. Tutanak Dergisi, Dönem 22, Yasama Yılı:1, S.Sayısı:115, s.53.

d. İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunmalarına İlişkin İçişleri Bakanlığının Genelgeleri

Türkiye’de insan ticareti ile mücadele alanında yasal mevzuat alanındaki reformlar, uluslararası işbirliği, bilinçlendirme ve eğitim çabalarının yanı sıra suçun soruşturulması ve tespit edilecek insan ticareti mağdurlarına mevcut idari mevzuat doğrultusunda uygulanacak işlemler ve hareket tarzları 20’den fazla genelge ile düzenlenmiştir.

Bu genelgelerle; organize suç şebekelerinin çökertilmesi, tanık/mağdur konumundaki şahısların tespit edilmesi, deşifre edilmemeleri ve bu amaçla koruyucu tedbirlerin alınması, bu konumdaki yabancılara koruma, psikolojik destek ve iyileştirme sağlamak suretiyle ülkede kalışlarına izin verilmesi ve bu sayede kolluk kuvvetleri ile gönüllü işbirliği yapmaları teşvik edilerek tacirlerin tespiti, mağdurların ülkelerine güvenli ve gönüllü dönüşlerinin sağlanması, bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesi gibi çok çeşitli alanların düzenlenmiş olduğu görülmektedir.

Bu çabaların; Türkiye’de kolluk kuvvetini oluşturan ve görev-sorumluluk sahasına göre insan ticaretiyle polisiye anlamda fiilen mücadele eden hem Emniyet Genel Müdürlüğü, hem de Jandarma Genel Komutanlığı tarafından, merkezden koordine edildiği ve yürütüldüğü görülmektedir. Bu genelgelerden bazıları ise;

- 26.02.2004 Tarih ve 46114 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi
- 09.07.2004 Tarih ve 129483 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi
- 10.09.2004 Tarih ve 165347 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi
- 26.11.2004 Tarih ve 210276 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi
- 27 Mayıs 2005 Tarih ve 96996 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi
- 21 Kasım 2005 Tarih ve 197559 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi
- 27 Ekim 2006 Tarih ve 74 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi

e. İnsan Ticareti Mağdurlarına Yönelik Kısa Süreli Vize ve İkamet Uygulamasına İlişkin İçişleri Bakanlığı Genelgeleri

İnsan ticareti mağdurlarına tedavi, bakım ve hukuki izlek süresinde, Türkiye’de belli bir süre ikamet izni verilmesini teminen, “insani vize ve kısa süreli ikamet uygulaması” (altı ay süreli) başlatılmış ve uygulamasına geçilmiştir. Bu düzenleme ve uygulamalarla 4804 Sayılı Kanun ile onaylanan Palermo Protokolü’nün 6/3–5. maddesinde;

“3. Her Taraf Devlet, uygun durumlarda, sivil toplum kuruluşlarıyla, diğer ilgili kuruluşlarla ve sivil toplumun diğer unsurlarıyla işbirliği içinde özellikle aşağıdaki hususlara ilişkin hükümler dâhil, insan ticareti mağdurlarının fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden iyileşmelerini sağlamak için önlemler alınıp uygulanmasını değerlendirecektir.

- (a) Uygun barınma olanağı,
- (b) İnsan ticareti mağdurlarının anlayabilecekleri bir dilde özellikle yasal haklarına ilişkin danışmanlık hizmeti ve bilgi verilmesi,
- (c) Tıbbî, psikolojik ve maddi yardım,
- (d) Çalışma, öğrenim ve eğitim olanakları.

4. Her Taraf Devlet, bu madde hükümlerini uygularken, insan ticareti mağdurlarının yaşını, cinsiyetini ve uygun barınma, eğitim ve bakım dâhil, özel ihtiyaçlarını ve özellikle çocukların özel ihtiyaçlarını dikkate alacaktır.

5. Her Taraf Devlet, kendi ülkesi içinde bulunduğu sürece, insan ticareti mağdurlarının fiziksel güvenliğini sağlamak için çaba gösterecektir” şeklindeki hükümle, aynı sözleşmenin 7. maddesinde “insan ticareti mağdurlarının giriş yapılan devletlerdeki statülerini belirleyen;

“1. Her Taraf Devlet, bu Protokol’ün 6. maddesi uyarınca alınacak önlemlere ek olarak, uygun hallerde, insan ticareti mağdurlarının kendi ülkesinde geçici veya

daimi olarak kalmalarına izin veren yasal veya diğere uygun önlemleri almayı düşünecektir.

2. Her Taraf Devlet, bu maddenin 1. fıkrasının hükmünün yerine getirilmesinde, insancıl ve merhametli yaklaşımlara gereken değeri verecektir” tarzındaki düzenleme gereğı yerine getirilmiştir.

Bu kapsamda İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 09.01.2003 tarih ve 14581 sayılı genelge uyarınca insan ticareti mağdurlarının talepleri halinde ülkeden çıkışları yapılmayarak ilk aşamada bir ay süreyle geçici ikametlerine izin verilmiş, ihtiyaç olması halinde üç aya kadar uzatma imkânı tanınmıştır.

03.07.2003 tarih ve 108 sayılı genelge ile de; ikamet izni işlemlerinin 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 88'inci maddesi gereğince harçsız olarak yerine getirilmesi esası benimsenmiştir.

13.07.2006 tarihli genelge ile kısa süreli vize ve ikamet uygulamasının süresi genişletilmiştir. Gerçekten bu genelgede; “(...) mağdurların tedavi ve rehabilitelerinin gerçekleştirilmesi, suçun sanıklarına ilişkin yargılama süreci ve mağdurlara ikamet izni verilmesi konusundaki uluslararası uygulamalar ve tavsiye kararları çerçevesinde insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancı uyruklu şahıslara daha uzun sürelerle ikamet izni verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, bundan böyle (...) insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancı uyruklu şahıslara;

- Talepleri halinde azami altı aya kadar geçici ikamet izni verilmesi,
- İkamet tezkeresinin 492 Sayılı Harçlar Kanunu'nun 88'inci maddesine göre harçsız olarak düzenlenmesi,
- Sanıkların yargılanma ve mağdurların tedavi süreçleri takip edilerek ihtiyaç duyulması halinde ikamet izinlerinin aynı sürelerle uzatılması,
- Mağdurların durumu hakkındaki gelişmelerin düzenli olarak Bakanlığa aktarılması” hususları ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına bildirilmiştir.

III. İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

A. Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. m.79)

5237 sayılı TCK'nın 79/1'inci maddesi uyarınca; “doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan;

- a) Bir yabancıyı ülkeye sokmak veya ülkede kalmasına imkân sağlamak,
- b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlamak göçmen kaçakçılığı olarak tanımlanmaktadır.

“Göçmen Kaçakçılığı” ile “İnsan Ticareti” suçları, kişilerin sınırlar ötesi sevk edilmesi suretiyle işlenen suç tipleri olarak, sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır²²⁹. Nitekim iki suç tipi arasında; ortaya çıkış nedenleri, işleniş şekilleri ve korunan hukuki menfaat yönünden benzer özellikler bulunmaktadır²³⁰. Buna göre;

- Her iki suç tipinde de failler, maddi çıkar veya fayda elde etmek için mağduru sömürmektedir. Bu sömürü; göçmen kaçakçılığında mağdurun mal varlığının fail tarafından verilen ya da verileceği vaat edilen hizmet karşılığı elinden alınması şeklinde gerçekleşirken, insan ticaretinde zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tâbi kılmak, fuhşa sürüklemek, beden organlarının verilmesini sağlamak şeklinde ortaya çıkmaktadır.
- Her iki suçun da konusunu insanlar oluşturmakta ve bu kimseler de genellikle yabancılar olmaktadır.
- Gerek göçmen kaçakçılığında, gerekse insan ticaretinde mağdurların bir yerden diğer bir yere nakli söz konusudur. Göçmen kaçakçılığında olduğu gibi, insan ticaretinde de (zorunlu olmamakla birlikte) sınır aşan bir

²²⁹ The Protection Project, “Trafficking in Persons or Alien Smuggling?”, John Hopkins University School of Advanced International Studies, in: Global Issues: Responses to Human Trafficking, An Electronic Journal of the U.S. Department of State, Vol..8, No.:2, June 2003, s.37.

²³⁰ Doğan, s.24; ayrıca bkz. Arslan, Çetin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları (TCK m. 201/a)”, Yargıtay Dergisi, Cilt:29, Sayı:3, Temmuz 2003, s.278 vd.; Evik, Ali Hakan, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:IX, Sayı:3-4, Erzincan 2005, s.125.

karakter mevcuttur. Nitekim 80'inci maddede seçimlik hareketler arasında “kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak” tan söz edilmiştir.

- Her iki suç tipi de organize suçluluğun faaliyet alanları arasındadır.
- Her iki suç tipinde de mağdurun onuru ve temel hak ve hürriyetleri ihlal edilmektedir²³¹. Ancak insan ticaretinde mağdurun temel hak ve özgürlüklerine, onuruna yapılan saldırının boyutu göçmen kaçakçılığına oranla daha ağırdır.

Bu benzerliklere rağmen iki suç tipi arasında önemli farklılıklar mevcuttur. Esasen her ikisi de uluslararası suçlara ilişkin kısımda aynı bölüm içerisinde düzenlenmesine rağmen, göçmen kaçakçılığında suçun konusunu oluşturan insanların hak ve özgürlüklerinin yanı sıra devletlerin göç, istihdam ve sınır güvenliği politikaları korunmaktadır. Hâlbuki insan ticaretinde fiilin cezalandırılmasıyla korunan esas menfaat insan onuru ve özgürlüğüdür.

Göçmen kaçakçılığı suçunda rıza mevcuttur. Yasadışı olarak bir ülkeden başka bir ülkenin sınırlarına nakledilen göçmen, bu eyleme rıza göstermekte, diğer bir ifadeyle devletin sınır politikalarını ihlal eden bir suçlu gibi davranmaktadır. Zira göçmen kaçakçılığında, suçtan fayda sağlayacak kişilerden birisi de, ülke sınırlarını aşarak, hedef ülkeye yasadışı giriş yapan kişidir. Ancak insan ticareti suçunda ya rıza mevcut değildir ya da ifsat edilmiş bir rıza söz konusudur²³².

Bunun sonucu olarak da, insan ticaretine maruz kalan kişi mağdurdur ve bir ülkeye yasa dışı sokulmuş bulunsa bile, iradi hareket etmediğinden cezai sorumluluğundan bahsedilemez (bkz. TCK m.28, 30). Buna mukabil bir ülkeye yasa dışı sokulan göçmenler, göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulamaz iseler de (zira suçun maddi konusunu oluşturan göçmen, aynı zamanda mağdur olmasa da bu suçtan zarar gören niteliğindedir⁷⁶), ülkeye yasa dışı girmeleri dolayısıyla başka

²³¹ Doğan, 2001, s.25.

²³² Goldhammer, s.11; Klueber, s.4; “Human Trafficking: Recognizing the Victims”, s.4; Raymond, Janice G., “Intersections Between Migration and Trafficking”, A Comparative Study of Women Trafficked in the Migration Process, Patterns, Profiles and Health Consequences of Sexual Exploitation in Five Countries (Indonesia, the Philippines, Thailand, Venezuela and the United States), s.8; ENACT, s.24.

suçlardan, örneğin, Pasaport Kanunu'nun 33. maddesi vd. hükümlerine göre cezalandırılabilirler.

Göçmen kaçakçılığı suçu, yapısı gereği bir ülke sınırının geçilmesini ve dolayısıyla fiziksel hareketi gerektirir. Bu açıdan suçun oluşması için bir kaynak ülke, bir de hedef ülke olmak üzere iki ülkede eylem gerçekleştirilmelidir. Bununla birlikte TCK m.79'da göçmen kaçakçılığı suçunun seçimlik hareketleri arasında "ülkede kalmaya imkân sağlama" yer almakta ise de, bu hareket yönünden de başlangıçta ülke sınırının geçilmiş olması hususu gözden uzak tutulmamalıdır.

Buna karşılık insan ticareti suçunda, kişilerin ülkeye sokulması veyahut ülke dışına çıkarılması seçimlik hareketlerden olmakla birlikte, suçun oluşması bakımından mağdurların ülke sınırları içerisine veya dışına nakli zorunlu değildir. Yasada yer alan diğer seçimlik hareketlerin (tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak) varlığı açısından ülke sınırlarının geçilmesine ihtiyaç bulunmamaktadır²³³.

Göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti suçlarının iç içe geçebildiği ve ülkelerinden yasa dışı olarak yabancı bir ülkeye nakledilen kişilerin, burada insan ticaretinin konusu haline getirilebildikleri hususu göz ardı edilmemelidir. Nitekim bir fikre göre; insan ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasında gri bir alan mevcuttur. Buna göre; kendisine çalışma koşulları ve iş usulleri hakkında yanıltıcı ve açık olmayan bilgiler verilen göçmenlerin, hedef ülkeye vardıklarında istismarı bu gri alanda değerlendirilmelidir²³⁴.

Göçmen kaçakçılığı suçu, hedef ülkede sona ermekte ve ülke sınırının geçilmesine yardımcı olunan kişilerin, hedef ülkede kaçakçılardan ayrılmasına müsaade edilmektedir. İnsan ticareti suçunda ise, eğer bir ülke sınırı geçilmişse,

²³³ Goldhammer, s.11; The Protection Project, "Trafficking in Persons or Alien Smuggling?", s.37, 38; Omelaniuk, s.7; Raymond, s.8.

²³⁴ Graycar, Adam, Trafficking in Human Beings, International Conference on Migration, Culture & Crime, Israel, 7 July 1999; Newman, Graeme R., The Exploitation of Trafficked Women, U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services, Problem-Specific Guides Series No.:38, U.S.A. 2006, s.11; Musacchio, Vincenzo, "Migration, Prostitution and Trafficking in Women: An Overview", German Law Journal, Vol.:5, No.:9, s.1016.

mağdurların ayrılmasına imkân verilmez ve çeşitli yöntemlerle sömürü devam eder²³⁵.

Tehdit, baskı, şiddet, hile ve cebir unsurlarının varlığı suçu göçmen kaçakçılığından, insan ticaretine dönüştürmektedir²³⁶. Göçmen kaçakçılığı suçunda, hedef ülkeye varan kişi tehdit, şiddet, baskı ve cebire maruz kalmamaktadır. İnsan ticaretinde ise kişinin cinsel gücünün veya iş gücünün sömürülmesi amacıyla çoğunlukla tehdit, baskı, şiddet veya cebir gibi araçlara başvurulmaktadır.

Göçmen kaçakçılığı suçu, mağdurun hedef ülkeye ulaşması ile tamamlanırken, insan ticareti suçu hedef ülke veya bölgede istismar sürdüğü müddetçe devam etmektedir²³⁷.

Göçmen kaçakçılığı suçunun manevi unsuru yönünden failin “doğrudan doğruya veya dolaylı yoldan menfaat elde etmek” saikiyle hareket etmesi aranmıştır (m.79/1).

Buna karşılık insan ticaretinde failin “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadı” ile fiili işlemesi gerekmektedir (m.80/1).

Ancak belirtmeliyiz ki, failin kazanç veya maddi menfaat elde etmek düşüncesiyle hareket etmesi yasal düzenlemede aranmamış olsa da, insan ticareti suçu hemen her zaman kazanç elde etme saikiyle işlenmektedir.

B. İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu (TCK. m.117)

İş ve çalışma hürriyetinin ihlalini yaptırıma bağlayan TCK'nın 117'nci maddesinde;

²³⁵ Goldhammer, 2002, s.11.

²³⁶ Klueber, s.4; Vaz Cabral, Trafficking in Unaccompanied Minors in the European Union, s. 17; ENACT, s.24; Newman, The Exploitation of Trafficked Women, 2001, s.11.

²³⁷ Kocasakal, 2003, s.41.

“(1) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye, mağdurun şikâyeti halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası verilir.

(2) Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağılılığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılan kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis veya yüz günden az olmamak üzere adlî para cezası verilir.

(3) Yukarıdaki fıkrada belirtilen durumlara düşürmek üzere bir kimseyi tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakleden kişiye de aynı ceza verilir.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, işçiyi veya işverenlerini ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya evvelce kabul edilenlerden başka koşullar altında anlaşmalar kabulüne zorlayan ya da bir işin durmasına, sona ermesine veya durmanın devamına neden olan kişiye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir” denilmektedir.

Maddenin 1 ve 4’üncü fıkraları, 765 sayılı TCK’nın 201’inci maddesinin 1 ve 2’inci fıkralarının karşılığını oluşturmaktadır. Buna mukabil 2 ve 3’üncü fıkralarda yer alan fiiller, yeni suç tipleridir. Böylece TCK’nın 117 nci maddesinde dört ayrı suç tipine yer verildiğini belirtmemiz yerinde olur. Şu halde;

- 1’inci fıkrada iş ve çalışma hürriyetinin tamamen veya kısmen engellenmesi, zorlaştırılması veya ortadan kaldırılması (bkz. 765 sayılı TCK m.201/1),
- 2 nci fıkrada çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağılılığını sömürmek suretiyle kişi veya kişilerin ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız, düşük bir ücretle çalıştırılması veya bu durumda bulunan bir kimsenin insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılınması,

- 3'üncü fıkrada; 2'inci fıkrada sayılan durumlara düşürmek üzere bir kimsenin tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakledilmesi,
- 4'üncü fıkrada ise; işçi veya işverenlerinin ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya önceden kabul edilenlerden başka koşullar altında anlaşmalar kabulüne zorlanması ya da bir işin durmasına veya durmanın devamına neden olunması (bkz. 765 sayılı TCK m.201/4), yaptırıma bağlanmıştır.

TCK'nın 117 nci maddesinin 1 nci fıkrasında; “cebir veya tehdit kullanarak veya hukuka aykırı başka davranışlarla” çalışma hürriyetinin tamamen veya kısmen engellenmesi ya da zorlaştırılması yaptırıma bağlanmıştır. Söz konusu suç ile korunan hukuki değer, kişinin her türlü baskıdan uzak bir biçimde çalışabilme serbestisi, hürriyetidir. Bu noktada, TCK 117/1'de düzenlenen suç ile insan ticareti suçu birbirinden ayrılmaktadır.

Zira insan ticaretinde, bireyin zorla çalıştırılması, hizmet ettirilmesi, işgücünün sömürülmesi maksadıyla tedarik edilmesi, nakli, barındırılması, kaçırılması söz konusudur. Oysa TCK 117 nci maddenin 1'inci fıkrasında kişinin çalışma özgürlüğünün engellenmesi veya zorlaştırılmasından bahsedilmektedir. TCK'nın 117 nci maddesinin 2 nci fıkrasında ise; kişilerin çaresizliğini, kimsesizliğini veya bağıllığını sömürmek suretiyle işgücünün istismar edilmesi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi tutulması cezalandırılmıştır.

Görüleceği üzere 80 nci maddede yer alan araç fiillerin hepsi, 117 nci maddenin 2 nci fıkrasında zikredilmemiştir. Bu sebeple kişinin tehdit, baskı, cebir, şiddet veya kandırmak ile insan onuru ile bağdaşmaz şekilde çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılınması, m. 117/2'de düzenlenen suç tipinin ihlaline sebebiyet vermeyecektir²³⁸.

²³⁸ Bu ihtimalde somut olayın özelliğine göre, TCK'nın 80 inci maddesi uygulanabileceği gibi, eziyet (m. 96), tehdit (m. 106), cebir (m.108) veya kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (m.109) suçlarına ilişkin hükümler de tatbik edilebilir.

Bununla birlikte her iki suç tipinde de bireylerin çaresizliklerinden yararlanmak mevzuubahistir. Ancak insan ticaretinde çaresizliklerinden yararlanan kimseler, zorla çalıştırmak için tedarik edilmekte, kaçırılmakta, nakledilmekte iken, m. 117/2’de ücretsiz olarak veya düşük ücretle çalıştırılmakta, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılınmaktadır. Dolayısıyla TCK m.117/2’de yer alan suç tipi ile TCK 80’inci maddede yer alan insan ticareti arasında, araç fiil yönünden benzerlik bulunsa da, maddi unsuru oluşturan hareketin şekli ve manevi unsur bakımından farklılık mevcuttur.

Esasen TCK 80’inci maddenin, TCK m.117/2’de düzenlenen eylemden önceki bir aşamayı yaptırıma bağladığını belirtmemiz yerinde olacaktır²³⁹.

Dolayısıyla diyebiliriz ki, TCK 80’inci madde uyarınca tedarik edilen, nakledilen mağdurlar, daha sonra TCK m.117/2’de yer alan çalışma koşullarına tâbi tutulurlarsa, bu ayrı bir suç olarak değerlendirilmelidir.

Diğer taraftan, kişinin ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştırılmak ya da insan onuru ile bağdaşmayacak surette, çalışma ve konaklama koşullarına tâbi tutulmak amacıyla tedarik edilmesi, sevk edilmesi, bir yerden bir yere nakledilmesi TCK m.117/3’te ayrıca düzenlenmiştir.

Şu halde, bireyin TCK 80’inci maddede yer alan araç fiillerden hiç birine müracaat edilmeksizin, TCK m.117/2’de belirtilen duruma sokulmak maksadıyla tedarik edilmesi, nakledilmesi veya sevk edilmesi halinde sadece m.117/3’ten hüküm kurulmalıdır.

Buna karşılık, mağdurun m.117/2’deki duruma sokmak maksadıyla olsa bile, “tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak” tedarik edilmesi, sevk edilmesi veya nakledilmesi insan ticareti suçunu oluşturur. Bu bakımdan “çaresizliğinden yararlanarak bir kimsenin tedarik edilmesi, sevk edilmesi veya nakledilmesi” halinde, TCK 80’inci madde ile TCK m.117/3 arasında fikri

²³⁹

Soyer, 2002, s.108.

içtima (TCK m.44) durumu ortaya çıkmaktadır²⁴⁰. Doğaldır ki, bu şekilde tedarik edilen, sevk edilen veya nakledilen mağdur, m.117/2'deki koşullarla çalıştırılırsa, bu fiil ayrıca yaptırıma bağlanmalıdır. Zira TCK m.80'de düzenlenen hallerde, henüz bir çalışma başlamamıştır²⁴¹.

C. Fuhuş Suçu (TCK. m.227)

Fuhuş suçu ile “fuhuş yaptırmak maksadıyla insan ticareti” arasındaki ilişki ve farka da bu bölümde temas etmek gerekmektedir. Fuhuş suçuna ilişkin 227 nci maddede;

“(1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.

(2) Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır.

(3) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların, eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlât edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet

²⁴⁰ Arslan, Çetin- Temel, İlker- Aydın, Yusuf- Şen, Y. Furkan – Doğan, Koray- Bacaksız, Pınar, Türkiye’de İnsan Ticareti İle Mücadelede Yasa Uygulama İle İlgili Stratejik Bir Yaklaşım, IOM, Ankara 2006, s.41.

²⁴¹ Soyer, s.108. Soyer, suçlar arasındaki bağlantı ve farklılıkları ortaya koyduktan sonra “bir fiilin hem m.80, hem de m.117/2 veya 117/3 kapsamına girmesi pratikte pek mümkün görünmemektedir” sonucuna ulaşmıştır. Yazar’ın tespitlerine ana hatlarıyla iştirak etmekle birlikte, bu düşüncesine yukarıda arz ettiğimiz açıklamalar çerçevesinde katılmamız mümkün değildir.

ilişkinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(7) Fuhşa sürüklenen kişi, tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi tutulabilir” hükmüne yer verilmiştir.

Yasanın ilk şeklinde m.227/3’te; “fuhuş amacıyla ülkeye insan sokan veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre cezaya hükmolunur” denmekteydi. Ancak 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun’la fıkra metni maddeden çıkarılmıştır²⁴².

Ayrıca 5560 sayılı Kanun’la 80’inci maddenin 1’inci fıkrası da değiştirilerek, insan ticareti suçunun manevi unsuruna “fuhuş yaptırmak” saiki, maddi unsuruna da “ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak” hareketleri ilave edilmiştir.

Görüldüğü üzere, insan ticareti suçunda yer alan “kişinin fuhuş maksadıyla tedarik edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması” gibi eylemler, fuhuş suçuna ilişkin 227 nci maddede de (f.1,4) tekrarlanmıştır. Bu sebeple her iki suç tipi arasındaki ayrımın, net olarak belirlenmesi uygulama açısından önem arz etmektedir²⁴³.

İnsan ticareti suçunda, kişinin fuhuş maksadıyla tedarik edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması bakımından, araç fiillerin varlığı, diğer bir ifadeyle “tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulanması, nüfuzun kötüye kullanılması, kandırılması veya kişi üzerindeki denetim olanaklarından veya

²⁴² RG. 19.12.2006, s.26381.

²⁴³ Jahic, Gamla-Karan, Ulaş, “Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar”, TBBD., S.:67, Ankara 2006, s.98, 102.

çaresizliklerinden yararlanılarak rızanın elde edilmesi” gereklidir. Söz konusu araç fiillerin kullanılmaması halinde tedarik etme, kaçırma, bir yerden başka bir yere götürme, sevk etme veya barındırma fiilleri insan ticareti suçunu oluşturmayacaktır²⁴⁴.

Dolayısıyla yetişkin kimseler için insan ticareti suçu ile fuhuş suçu arasındaki ayırım, araç fiillerin bulunup bulunmamasına göre belirlenmelidir. Ancak TCK227’inci maddenin 4’üncü fıkrasında düzenlenen nitelikli halin (cebir veya tehdit kullanılması, hile ya da çaresizliğinden yararlanılması) veyahut 5’inci fıkrada düzenlenen durumun (nüfuzun kötüye kullanılması) mevcudiyeti halinde fuhuş ile insan ticareti suçunun unsurlarının örtüştüğü görülmektedir. Bu itibarla anılan ihtimalde, fikri içtima kurallarının tatbiki yerinde olacaktır (TCK m.44).

İnsan ticareti suçunun on sekiz yaşını doldurmamış kişilere karşı işlenmesi durumunda, araç fiillerden birinin varlığı aranmadığından dolayı (m.80/3), çocuğun fuhuş amacıyla tedarik edilmesi veya barındırılması halinde (m.227/1) fuhuşa teşvik suçu ile insan ticareti suçunun unsurları örtüşmektedir. Bu ihtimalde de, fikri içtima kurallarına göre uygulama yapılması gerekmektedir (TCK m.44).

Buna karşılık çocuğun veya yetişkinin fuhuşa teşvik edilmesi, fuhuşun yolunun kolaylaştırılması, fuhuş aracılık edilmesi fiilleri, insan ticareti suçunun maddi unsurları arasında düzenlenmediğinden, söz konusu fiiller TCK 227’nci maddede düzenlenen suçu oluştururlar²⁴⁵.

IV. KORUNAN HUKUKİ DEĞER, SUÇUN MADDİ KONUSU, FAİL VE MAĞDUR

A. Korunan Hukuki Değer

İnsan ticaretinin yaptırıma bağlanması ile korunan hukuki değer karma niteliktedir. İnsan ticareti suçuyla korunan hukuki yarar ilk elden, kişi özgürlüğü ve kişinin kendi geleceğini belirleme hakkını maddi olarak gerçekleştirilme hakkıdır.

²⁴⁴ Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, 2002, s.37.

²⁴⁵ Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, 2001, s.38.

Özellikle başka ülke vatandaşı kimselerin kendilerine tamamen yabancı olan ülkelere çeşitli vaadlerle götürülerek, orada zorla çalıştırılmaları veya fahişeliğe zorlanmaları bu suçun kişi özgürlüğünün yanı sıra kişinin çalışma özgürlüğü ile cinsel yaşamını özgürce yönlendirme hakkını da koruduğunu göstermektedir.²⁴⁶

İnsan ticareti, toplumun güvenliğini, genel sağlığı ve dirlik düzeni ihlal eden bir eylemdir. Öncelikle fiil; toplumu oluşturan bireylerin can ve mal güvenliğini tehdit eder bir mahiyet arz etmektedir. Kişilerin, esarete tâbi kılındığı, zorla fuhşa sevk edildiği, vücut organlarını vermeye mecbur bırakıldığı bir toplumda, güvenlik içinde yaşadıklarını söylemek mümkün değildir. Keza mağdurların birçoğunun yasa dışı yollardan ülkeye sokulduğu veyahut ülkeden dışarıya çıkarıldığı düşünülürse bu endişenin yerindeliği daha iyi anlaşılacaktır.

İnsan ticaretinin ülkenin sınır güvenliğini, dirlik ve esenliği bozucu bir fiil olduğundan şüphe bulunmamaktadır. Yasa dışı fuhşa zorlanan mağdurların, bulaşıcı hastalıkların yayılmasına sebebiyet verdikleri de bilinen bir gerçektir. Bu durum cinsel yolla bulaşan birçok hastalıkla, özellikle HIV, Hepatit gibi ölümcül hastalıklarla mücadeleyi olumsuz etkilemektedir. Tüm bu özellikleri itibarıyla insan ticareti, doğrudan veya dolaylı şekilde ülkenin kamu düzenini ihlal etmektedir. Ancak belirtelim ki, korunan hukuki değerler içerisinde “ülkenin kamu düzeninin muhafazası” ikincil niteliktedir.

İnsan ticareti suçunun ihdasıyla bireylerin uluslararası ve ulusal mevzuatta güvence altına alınmış temel hak ve hürriyetleri korunmaktadır. Nitekim suç tipinde mağdur; zorla çalıştırılmak veya hizmet ettirilmek, fuhuş yaptırılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak için tedarik edilmekte, kaçırılmakta, ülkeye sokulmakta, ülke dışına çıkarılmakta, sevk edilmekte, barındırılmaktadır.

Fail, mağdurun şahsi hürriyetini sınırlayan bu hareketleri icra edebilmek için tehdit, baskı, cebir, şiddet, nüfuz veya denetim olanaklarını kötüye kullanmak, çaresizlikten yararlanmak veya kandırmak gibi iradeyi ortadan kaldıran, ifsat eden araçlara müracaat etmektedir. Bu bakımdan insan ticareti suçu ile kişinin irade

²⁴⁶ Hakeri, Hakan, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları (TCK 201/a ve 201/b), Mart 2004, yıl,7 s.1-18

serbestîsi tehdit edilmekte ve bu suretle serbestçe hareket edebilme özgürlüğü ihlal edilmektedir²⁴⁷.

Şu halde; insan ticareti bireyin hem iç özgürlüğüne hem de dış özgürlüğüne yönelik bir eylemdir. Bu ayırım açısından bireyin özgür iradesini ortadan kaldıran, geleceğini tayin hakkını elinden alan araçların varlığı (cebir, tehdit, baskı, kandırmak vs.) iç özgürlüğü, kişinin aldığı kararlar doğrultusunda hareket edebilmesini, bir yerde kalmak veya gitmek şeklindeki serbestîsini engelleyen fiillerin (tedarik etmek, sevk etmek, nakletmek, barındırılmak vs.) varlığı ise; dış özgürlüğü ilgilendirmektedir²⁴⁸.

Kanaatimizce de insan ticaretinde hürriyete karşı suç vasfı ağırlık taşımaktadır. Bu suç tipi, bireyin bedeni varlığına, “güvenlik içinde yaşama” ile “kendi kaderini tayin” haklarına ve “serbest hareket edebilme özgürlüğüne” ağır bir müdahale oluşturmaktadır.

İnsan ticareti, “özgürlüğün temeli ve eşitliğin ölçütü” olan, “insan haysiyeti ve onurunu” hiçe sayan bir harekettir²⁴⁹. İnsan ticareti, insanı şahıs olmaktan çıkarıp, obje durumuna getirecek bir bağımlılık ilişkisi içine sokmakta, bireyi kişiliğini ifade etme yeteneğinden yoksun bırakmakta, hür iradesini ortadan kaldırmaktadır²⁵⁰. Bir kimsenin diğer bir kimseye ve onun fiziksel, ekonomik sömürüsüne tümüyle boyun eğecek biçimde köleleştirilmesi ve ticaret yoluyla nesne haline getirilmesi, kişiliğin ortaya konulmasını ve kişiliğe bağlı özgürlüklerin kullanılmasını imkânsız kılmakta ve bireyin toplum içindeki değerini ortadan kaldırmaktadır²⁵¹. Böylece, suç tipinin yaptırıma bağlanmasıyla insan haysiyetinin, onurunun dokunulmazlığının korunduğunu da söylemek yerinde olur.

²⁴⁷ Kocasakal, s.60; Koca, s.146; Arslan, Çetin, “İnsan Ticareti Suçu (TCK m.201/b)”, AÜHFĐ., C.:53, S.:4, Ankara 2004, s.45; Değirmenci, Olgun, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, TBBD., S.:67, Kasım/Aralık 2003, s.72.

²⁴⁸ Kocasakal, 2003, s.146.

²⁴⁹ Hakeri, Hakan, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları (TCK 201/a ve 201/b), KHUKA, Mart 2004, Yıl:7, s.12; Koca, s.146,147;; Tezcan-Erdem-Önok, s.78.

²⁵⁰ Summerer, Kolis, “Köleliğin Çağdaş Şekilleri, İnsan Ticareti ve Cinsel istismarla Mücadele Bağlamında Kadınların Korunması: İtalyan Mevzuatındaki Reformlar”, (Çeviren: R.Murat Önok), HPĐ., Sayı:7, Temmuz 2006, s.135; Stratenwerth, I, s. 174.

²⁵¹ Summerer, s.135; ayrıca bkz. Ünver, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, s.936.

İnsan ticaretinin yaptırıma bağlanmasıyla uluslararası toplum düzeni de korunmak istenmiştir. Keza çeşitli ülkelerden tedarik edilen mağdurların genellikle başka ülke sınırlarından geçirilerek hedef ülkeye götürülmeleri ve burada sömürülmeleri şeklinde tezahür eden insan ticareti, uluslararası toplumu rahatsız eden bir fiildir²⁵². Bu sebeptendir ki; eylemin cezasız kalmasının önüne geçmek amacıyla TCK'nın 13'üncü maddesinde; nerede, kim tarafından, kime karşı işlenirse işlensin insan ticareti suçu hakkında Türk Kanunlarının uygulanabileceği kabul edilmiştir.

B. Maddi Konu

Suçun maddi konusu, suç tipinde hareketin yöneldiği kişi ya da şeydir. Bu açıdan işlenen fiil ya bir eşyaya ya da bir şahsın fiziki, maddi yapısına veya bünyesine yönelir. Kimi suçlarda; maddi konu tipiklikte belirli bir nesne olarak gösterilir.

Örneğin, hırsızlık suçunda “taşınır bir mal” (TCK m.141/1), zimmet suçunda, “zimmete geçirilen mal” (TCK m.247/1), konut dokunulmazlığını ihlal suçunda “konut veya eklentisi” (TCK m.116), ulaşım araçlarının kaçırılmasında “ulaşım aracı” (TCK m.223) bu kapsamdadır.

Bu suçta esasen kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunun özel bir şekli sözkonusudur. Ancak kişi hürriyetinden yoksun kılma suçuna nazaranbu suçun uygulama alanını daraltan husus, failin saikidir.²⁵³

Kimi suçlarda ise, maddi konu bir insanın maddi veya manevi varlığı olabilir²⁵⁴. Gerçekten insan, cismi kadar maddi olmayan varlığı ile de gerçektir. Pozitif hukuk kuralları da bu gerçeği kabul etmiştir²⁵⁵. Bu çerçevede kasten öldürme suçunda maddi konu ölen kimsenin yaşamı (TCK m.81), kasten yaralama suçunda,

²⁵² Doğan, Koray, Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Ankara 2005, s.95–96.

²⁵³ Hakeri, Hakan, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları (TCK 201/a ve 201/b), KHUKA, Mart 2004, Yıl:7, s.12

²⁵⁴ Erem, Faruk-Danışman, Ahmet-Artuk, Mehmet Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2000, s.19.

²⁵⁵ Erem, 2000, s.237.

yaralanan kimsenin vücudu (TCK m.86), hakaret suçunda ise, hakaret edilen kişinin şerefidir (TCK m.125).

Suçun maddi konusunun belirlenmesi, özellikle cezanın tespiti aşamasında bir ferdileştirme vasıtası olarak fonksiyon icra eder. Nitekim TCK'nın 61'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (d) bendi uyarınca, hâkim somut olayda temel cezayı belirlerken suçun konusunun önem ve değerini de göz önünde bulundurur.

Suçun maddi konusu ile mağdur birbirinden farklı kavramlar olmakla birlikte, insan ticareti, bu hususta özellik taşıyan bir suç tipidir. Zira insan ticaretinde, eylem doğrudan mağdurun maddi ve manevi varlığı üzerinde gerçekleşmektedir. Fiilin, bireyi nesne haline getirmesi, bir eşya veya mal gibi alınır satılır, nakledilir, sevk edilir kılması sebebiyle, suçun mağduru aynı zamanda maddi konuyu da teşkil etmektedir.

Bu anlamda “canlı herhangi bir insan” insan ticareti suçunun maddi konusu olabilir. Canlı olmayan bedeninin nakli insan ticaretine sebebiyet vermez. Nitekim örneğin, ölmüş bir kimsenin cesedinin, vücut organlarının alınması maksadıyla nakledilmesi halinde insan ticareti suçu oluşmaz. Bu ihtimalde, TCK'nın 130/2 ve 91/2 nci maddelerinde yer alan suç tipleri gerçekleşebilir²⁵⁶.

Burada insan ticaretinin konusu, ticarete maruz bırakılan insandır dediğimizde, “göçmen kaçakçılığı suçu” (TCK m.79) ile bir kesişme olduğu düşünülebilir. Ancak iki suç tipi arasında bu özellik itibariyle de temel bir farklılık bulunmaktadır. Göçmen kaçakçılığında yasal olmayan yollardan ülkeye sokulan yabancı veya yurt dışına çıkarılan Türk veya yabancı, suçun maddi konusunu oluşturmaktadır (TCK m.79). Ancak bu kimseler, geniş anlamda işlenen eylemden zarar görmekle (ve suçtan zarar gören olmakla) birlikte, göçmen kaçakçılığı ülkelerin

²⁵⁶ TCK'nın 91 inci maddesinin 2 nci fıkrası yönünden 2238 sayılı Kanun'un 15 inci maddesinin de göz önünde tutulması yerinde olur. Zira 2238 sayılı Kanun'un 15 inci maddesi, yasaya aykırı organ ve doku alınmasını, aşılmasını, saklanmasını, naklini, alım satımının yapılmasını, alım satımına aracılık edilmesini veyahut komisyonculuğunun yapılmasını fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile yaptırıma bağlamıştır. TCK'nın 91 inci maddesinin 2 nci fıkrasında hukuka aykırı olarak ölüden organ ve doku alınması ise, bir yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir. Fikri içtima halinin söz konusu olduğu bu ihtimalde daha ağır cezayı müstelzim 2238 sayılı Kanun'un 15 inci maddesinin tatbiki yerinde olacaktır.

güvenlik ve kamu düzenlerini ihlal eden bir suç tipidir²⁵⁷ ve mağdur toplumu oluşturan bireylerdir²⁵⁸. Ülkeye yasa dışı yollardan giren göçmenlerin, Pasaport Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde cezai sorumluluğunun mevcudiyeti de bu düşüncemizi doğrulamaktadır. Hâlbuki insan ticareti suçunda, gerek suçun maddi konusu gerekse de suçun mağduru, ticarete konu edilen kimsedir.

C. Fail

Bu suçun faili herkes olabilir. İnsan ticareti suçu bu anlamda özgü bir suç değildir.

İnsan ticareti suçunun failinin özelliklerini, madde metninde yer alan seçimlik hareketleri esas alarak belirtebiliriz. Buna göre fail; "insan ticaretine konu olan kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçıran, başka bir yere götüren, sevk eden, barındıran kimse"dir.

“Ülkeye sokma” veya “ülke dışına çıkarma” hareketi, TCK80 nci maddenin ilk halinde bulunmamakta idi. Söz konusu hareketler, madde metnine 5560 sayılı Kanun ile dâhil edilmiştir. Ülkeye sokan veya ülke dışına çıkaran kişi, çoğunlukla sınır geçişi yapılan ülkenin sınır kontrolleri konusunda bilgisi olan kimsedir ve sınır kontrollerindeki zafiyetleri kullanmaktadır. Ülkeye sokan veya ülke dışına çıkaran, aslen insan ticareti mağdurlarını başka bir yere götüren veya nakleden kişidir. Söz konusu hareketin failinin, başka bir yere götüren veya nakleden failden farkı, Türkiye Cumhuriyeti sınırının geçilmiş olmasıdır.

“Tedarik eden” kişi, insan ticareti mağdurlarını kaynak ülkede tespit eden kişidir. Tedarik eden, insan ticareti mağdurlarını bulmakta ve mağdurların, sevk eden, başka bir yere götüren kimsenin eline geçmesine aracılık etmektedir. Mağduru ve yaşadığı ortamı tanınması, tedarik edene avantaj sağladığından, tedarik eden

²⁵⁷ Arslan, Göçmen Kaçakçılığı Suçları, 2002, s.285, 286.

²⁵⁸ Doğan, s.92-96, 106-109; Evik, s. 140 vd.; Arslan, Göçmen Kaçakçılığı Suçları, s.285-290.

genellikle mağdurun bulunduğu kaynak ülkede yaşayan ve mağdurla aynı sosyo-kültürel yapıdan gelen bir kimsedir²⁵⁹. Tedarik eden kimse çoğunlukla mağduru tanımakta ve mağdurla ilişkiye geçmiş, onun güvendiği bir kimse olmaktadır²⁶⁰.

“Kaçıran” kimse, fail olarak bir özellik göstermemektedir. Kendi hâkimiyet alanına sokacağı mağdurları, kendisi tespit edebileceği gibi, tedarik eden tarafından tespit edilen mağdurlar üzerinde de kaçırma eylemini gerçekleştirebilir.

“Bir yerden başka bir yere götüren” (nakleden) kimse, tedarik eden tarafından belirlenen ve kendisine teslim edilen veya kaçırılan kimse tarafından kaçırılarak getirilen mağdurları belirlenen bölgeye götürmektedir. Nakletme eylemi her çeşit ulaştırma vasıtası ile gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda kara yolu, deniz yolu veya hava yolu kullanılabilir. Nakleden çoğunlukla insan ticaretini gerçekleştiren organize suç örgütünün içyapısı hakkında bilgi sahibi değildir ve örgüt ile irtibatını aracılar vasıtasıyla yürütmektedir²⁶¹.

“Sevk eden” kimse, mağdurların belli bir bölgeden, belirlenen diğer bölgeye naklini sağlamaktadır. Nakleden kimseden farkı, sevk edenin mağdurlar ile birlikte fiziki hareketinin bulunmamasıdır.

“Barındıran” kimse, kendi egemenlik alanına giren mağdurun iâşe ve iskânını sağlayan kişidir. Barındırmak sözcüğünden, mağdurun yaşaması için gerekli koşulların oluşturulması, geçiminin sağlanması, konaklama, beslenme ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi anlaşılmalıdır.²⁶² Bununla birlikte failin belli bir amaç içinde olması da aranmalıdır. Mağdura bir kez yemek verilmesi barındırma seçimsel hareketi içinde değerlendirilmemelidir.²⁶³

D. Mağdur

²⁵⁹ Graycar, 2002, s.13.

²⁶⁰ Brunovskis, Anette- Tyldum, Grui, Crossing Borders An Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings, Faf-report 426, Norway 2004, 2001, s.57.

²⁶¹ Graycar, 2002, s.13.

²⁶² Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Cilt:3, 2001, s.2761

²⁶³ Kocasakal, 2003, s.156–157

İnsan ticareti suçunun mağduru, eyleme maruz kalan, onuru, hak ve özgürlükleri sınırlandırılan, saldırıya uğrayan gerçek kişidir. Bu suçta mağdur aynı zamanda suçun maddi konusunu da oluşturmaktadır.²⁶⁴ Burada TCK'nın 80'inci maddesinde mağduru işaret etmek üzere "kişiler" şeklinde çoğul bir ifadenin kullanılması kanımızca dilbilgisi hatası olarak telakki edilmeli ve düzeltici yorum yoluyla (hükmün amacına ve ruhuna uygun olarak), bu suçun mağdurunun "birden fazla kimse olması gerektiği" yönünde bir sonuca ulaşılmamalıdır. Nitekim Yüksek Yargıtay bir kararında insan ticareti eylemine maruz bırakılan her bir mağdur açısından ayrı ve bağımsız suçun oluşacağına hükmetmiştir.²⁶⁵ Keza maddenin 2 nci fıkrasında tekil bir ifade kullanılarak "mağdurun rızası geçersizdir" denilmesi de, böyle bir amaç güdülmediğini göstermektedir. Şu halde mağdur;

"Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla; tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliğinden yararlanarak rızasını elde etmek suretiyle, tedarik edilen, ülkeye sokulan veya ülke dışına çıkarılan, kaçırılan, bir yerden başka bir yere götürülen, sevk edilen veya barındırılan herhangi bir kimse"dir.

Bu anlamda mağdur yaş, ırk veya cinsiyetine bakılmaksızın herkes olabilir. Suç tanımında, mağdur olan kişide, insan olmanın dışında başka özel nitelikler aranmamıştır.

Mağdurun hukuki anlamda temyiz gücüne sahip olması şart değildir. Böyle bir yeteneğe sahip olmayan kişi de, iç dürtüleriyle bunları makul ölçülerde gerçekleştirebileceğinden, kendi kaderini belirleme yetkisine sahiptir. Ayrıca bu kimselerin de "insan onuru ve haysiyetinin dokunulmazlığı" çerçevesinde korunacakları tâbiidir²⁶⁶. Bu itibarla mağdurun fiilin işlendiği sırada hareket serbestisini kullanma imkânına sahip olup olmaması veya onu kullanmak isteyip

²⁶⁴ Hakeri, Hakan, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları (TCK 201/a ve 201/b), KHUKA, Mart 2004, Yıl:7, s.14

²⁶⁵ Sanığın, her bir mağduru hırsızlık yaptırmak amacıyla Bismil'den tedarik edip, trene bindirerek İstanbul'a götürmek şeklinde oluşan ve gelişen eyleminden dolayı sanığın her bir mağdur için ayrı ayrı cezalandırılması gerekir.(YARG.. 8.CD, 2008/19262E, 2009/9026K, Yayınlanmamış)

²⁶⁶ Erman, 1989, s.50-55.

istememesi ya da akıl hastalığı, yaş küçüklüğü sebebiyle iradesinin zayıf olması önem arz etmez. Kişinin o andaki (aktüel) hareket serbestisi korunduğu gibi gelecekteki (potansiyel) hareket serbestisi de korunmaktadır. Bu bakımdan mağdurun hareket serbestisinin kısıtlandığını bilmesi veyahut anlayabilmesi aranmaz. Hareket serbestisinin kısıtlandığını bilmeyen bayılmış bir kimse veya kendini bilemeyecek derecede sarhoş olan kişi de mağdur olabilir²⁶⁷. TCK'nın 80'inci maddesinde yazılı amaçlarla ve araç fiillerle, kişinin ticarete konu edilmesi yeterlidir.

TCK'da insan ticaretine maruz kalan mağdurun 18 yaşından küçük olması durumunda, suça ait araç fiillerden birisine (tehdit, baskı, cebir, kandırma vs.) başvurulmamış olsa dahi, suçun oluşacağı kabul edilmiştir (m.80/3). Ancak mağdurun yetişkin bir kimse olması halinde suçun oluşabilmesi suç tipinde yer alan eylemlerin, iradeyi etkileyen araç fiillerden birine başvurulmasıyla ilişkilendirilmesidir. Böylece kanun koyucu 18 yaşını doldurmamış mağdurlar açısından mefruz cebir haline yer vermiştir. Kanaatimizce fiziksel ve ruhsal gelişimleri itibariyle daha korumasız olan ve iradeleri daha kolay etki altına alınabilecek küçüklerin üst düzeyde korunmasını amaçlayan²⁶⁸ bu düzenleme tarzı yerinde olmakla birlikte, çocuklara karşı gerçekleştirilen insan ticareti fiillerinde araç fiillere müracaat edilmesi halinde ne şekilde hareket edileceği yasa da gösterilmemiştir. Bu ihtimalde cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli bir halin varlığını kabul etmek yerinde olurdu²⁶⁹. Bu durum şimdilik sadece TCK 61'inci madde çerçevesinde değerlendirilebilecektir.

V. SUÇUN UNSURLARI

Suçun unsurlarına gelince: Suçun unsurları demek, bir fiilin suç sayılabilmesi için bulunması gerekli olan unsurlar demektir. O halde, bu unsurlar bir arada bulunmadıkça bir fiili suç olarak nitelendirmek mümkün değildir. Suçun unsurlarını,

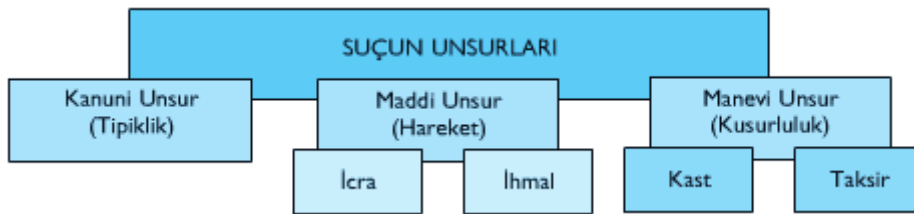
²⁶⁷ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, 2001, s.248–249.

²⁶⁸ Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, 2001, s.29.

²⁶⁹ Doktrinde bu düzenlemenin yerinde olmadığını belirten Koca'ya göre de; “18 yaşını doldurmamış çocuklar arasında da bir ayırım yapılarak, 12 yaşından küçük çocuklara karşı cebir, şiddet, tehdit, kandırma, baskı gibi iradeyi etkileyen araç hareketlere başvurulmasıyla eylemin gerçekleştirilmesini suçun ağırlatıcı sebebi saymak, 12–18 yaş arasındaki çocuklar bakımından ise kanundaki düzenlemeyi kabul etmek yerinde olurdu”.

kanuni unsur, maddi unsur ve manevi unsur olmak üzere başlıca üç noktada toplayabiliriz. Suçun kanuni unsuru, fiilin ceza kanununda yazılı tanıma uygun olmasıdır. Eğer fiil, kanundaki tanıma uymamaktaysa, bünyesinde bütün suç unsurlarını toplamış olsa bile suç sayılmaz. O halde, işlenmiş bir fiilin suç sayılıp sayılmayacağı hususunda ilk defa bu fiilin kanundaki tiplerden birine uyup uymadığını araştırmak gerekir. Suçun kanuni unsuruna tipiklik de denilmektedir. Bu unsur, “Kanunsuz suç olmaz” ilkesinin sonucudur. (Bkz. Şekil 1)

Şekil 1 : Suçun Unsurları

Kaynak : Erman, Sahir, Hakaret ve Sövme Suçları, Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 1989, s.59.

A. Maddi Unsur

Suçun maddi unsurundan maksat, tipe uygun fiildir. Ceza hukukunda fiil denildiğinde ise, bundan hareket, netice ve bu ikisini birbirine bağlayan nedensellik bağı anlaşılır. Bu üç alt unsur birlikte, suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır.²⁷⁰

Maddi unsur en basit tanımıyla; suçun dış dünyaya yansıyan yönüdür. Nitekim "hareket", "netice" ve "nedensellik" gibi maddi unsurun temel kavramları, kişinin dış dünyasına yani görülebilen dünyaya ilişkindir. Hukuk, hareketi ancak bir suçun tanımında yer aldığı takdirde suçun unsuru olarak değerlendirmektedir. Bir suç

²⁷⁰ Artuk, Mehmet Emin – Gökçen, Ahmet – Yenidünya, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2006, s.438.

tanımı içinde yer almayan hareketin, kişinin cezai sorumluluğunu doğurması söz konusu değildir.

Hukukun yasakladığı hareket, "icrai" olabileceği gibi (Kasten öldürme, kasten yaralama, rüşvet vb.) "ihmali" nitelikte de (Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi; kamu görevlisinin görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olması vb.) olabilir²⁷¹.

Ancak her halükarda bu hareketin "iradi" olması şarttır. İradi olmayan hareket suç sayılamaz. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 280.maddesi, görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubunun cezalandırılacağını belirtmektedir. Hastanın yaralanmasının, kesici-delici alet yaralaması olduğu yönünde belirtiler gören bir hekimin bu durumu yetkili makamlara bildirmesi gerekmektedir. Ancak ağabeyi tarafından yaralanan bu hastanın sırf ağabeyini korumak maksadıyla, bu durumu bildirmemesini isteyerek hekimi "tehdit" etmesi iradilik şartını ortadan kaldıracaktır. Bu durumda tehdit altında bulunan bu hekimin suçu bildirmemesi nedeniyle cezalandırılması mümkün değildir. Ancak aynı hekim, tehdit halinin ortadan kalkması durumunda suçu gecikmeksizin bildirme yükümlülüğündedir.

Suçtan söz edebilmek için, kişinin yapmış olduğu hareketin dış dünyada bir değişiklik meydana getirmesi yani bir neticeye yol açması gerekmektedir. Bu değişiklik, maddi olabileceği gibi fizyolojik veya psikolojik de olabilecektir.

Ceza kurallarına bakıldığında bu neticenin bir zarar şeklinde gerçekleşebileceği gibi bir tehlike şeklinde de gerçekleşebileceğinin düzenlendiği görülmektedir. Örneğin; kasten veya taksirle yaralama (TCK m.86,89) suçunda

²⁷¹ Dış dünyada değişiklik meydana getiren iradi insan davranışı ya bir şeyi yapmak, işlemek ya da yapmamak, işlememek şeklinde kendini gösterir. İcrai hareket, yasak şeklinde ortaya çıkan ve toplum düzenini bozucu davranışların yapılmasını emreden normlara aykırılıktır. Diğer bir anlatımla "yapma", "işleme" diyen, yasaklama kuralını bozan olumlu davranışlar icrai suçlara vücut verir.

netice, kişinin "vücuduna acı verilmesi, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulması" olarak kendini göstermektedir.

Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali (TCK m.175) suçunda ise "Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünü, başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde ihmal etmek", suçun oluşması için yeterli olmakta ayrıca akıl hastasının bir zarara yol açmış olması aranmamaktadır.

Hareket ve neticenin ayrı ayrı meydana gelmesi suçun maddi unsurunun oluşması için yeterli değildir. Ayrıca bu hareket ve netice arasında bir bağ olması gerekmektedir. Dış dünyada meydana gelen bir değişikliğin (neticenin) bir kimseye yüklenebilmesi ve dolayısıyla onun sorumlu olabilmesi, söz konusu neticenin o kimsenin hareketinden meydana gelmesine bağlıdır. Diğer bir deyişle, hareket ile netice arasında bir nedensellik bağı, bir sebep-sonuç ilişkisi bulunmalıdır²⁷². Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bir kararında nedensellik bağının önemi, "... Ceza hukuku açısından bir kimsenin sorumlu tutulabilmesi için, yapılan davranış (hareket) ile meydana gelen haksız sonuç (netice) arasında mutlaka nedensellik bağı kurulması aranmaktadır. Nedensellik bağlantısının bulunmadığı durumlarda ise, bireylerin ceza sorumluluğu söz konusu değildir..." şeklinde ifade edilmiştir²⁷³.

Kendiliğinden hak alma suçunun maddi unsurunun hukuki vasfını tayin etmek bazen güç olabilmektedir. Bu itibarla savcı iddianamesinde yargılama konusu fiilin hukuki vasfını ve hangi maddelerden sanığın yargılanacağını tespit için, maddi olayı çok yönlü ele alıp, tüm detayları ile incelemesi icap etmektedir. Zira savcı, failin gerçekte kendisine ait olduğunu iddia ettiği hakkı almak amacıyla mı yoksa bir hak iddiası bulunmadan mı fiili gerçekleştirdiğini tespit etmeli ki, suçun hukuki vasfını doğru olarak tayin edebilsin.

Nitekim uygulamada sıkça rastlanan bir durum olan, failin aynı fiilinden dolayı yapılan yargılamasında, tanık anlatımları ve yargılamanın seyrine göre ve

²⁷² Artuk, Mehmet Emin – Gökçen, Ahmet – Yenidünya, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2006, s.438.

²⁷³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 29.05.2001 gün ve E.2001/2-87, K.2001/110 sayılı kararı.

duruşmada tartışılan delillerin değerlendirilmesi sonucu failin bir hak iddiası ile fiili gerçekleştirdiği ispatlanmaya çalışılmaktadır. Böylece hırsızlık, yağma, konut dokunulmazlığını ihlal gibi daha ağır cezayı gerektiren suçların vasfının değişmesi sonucu kendiliğinden hak alma suçuna ilişkin hükümlere tabi olunmak istenmektedir. Hâkim duruşmada suç vasfının değişme ihtimalini görürse bu durumu sanığa ihtar ederek sanığın ek savunmasını almak zorundadır.

a. Suç Tipinin Maddi Unsur Yönünden Arz Ettiği Özellikler

İnsan ticaretinin maddi unsur yönünden arz ettiği özellikleri aşağıdaki gibi belirtmek mümkündür: İnsan ticareti, hareketin şekli yönünden icrai bir suçtur. Bununla beraber “ihmal suretiyle icra suçu” veya “garantörsel ihmali suç” şeklinde işlenmesi de mümkündür.

Bilindiği üzere ihmal suretiyle icra suçlarında, belli bir neticenin gerçekleşmesini önlemek hususunda özel bir yükümlülük altında bulunan fail, bu neticenin gerçekleşmesine kendisi neden olmasa bile, oluşumunu engellemediği için ihmali davranışla suçu işlemiş kabul edilmektedir. İhmal suretiyle icra suçlarında failin neticeye engel olma yükümlülüğünün varlığı şarttır. Bu yükümlülük hukuki bir niteliğe sahip olup, kanun, sözleşme veyahut daha önce gerçekleştirilmiş olan tehlikeli hareketten doğabilir.

TCK, kasten öldürme ve kasten yaralama suçlarının, ihmali hareketle işlenmesi halini özel olarak düzenlemiştir (m.83, 88). Bu kapsamda insan ticareti fiillerinden haberdar olduğunda bunu önlemek mükellefiyeti bulunan kolluk görevlisinin, suçun işlenmesine seyirci kalması halinde ihmal suretiyle icra şeklinde fiili işlemiş olacağı belirtilebilir. Keza verilen bir diğer örnek de, belirli bir süre hipnotize edilmek üzere anlaşmış bulunan mağdurun, bu sürenin bitiminde uyandırılmayarak, maddede belirtilen amaçlarla bu şekilde tutulmasıdır²⁷⁴.

İnsan ticareti suçu, hareketin sayısı yönünden birden fazla hareketli bir suç tipidir. Nitekim suçun oluşması bakımından öncelikle iradeyi etkileyen araç fiiller

²⁷⁴

Hakeri, Göçmen... 2004, s.14.

ika edilmeli, daha sonra suçu oluşturan asıl veya ikinci grup hareketler icra edilmelidir²⁷⁵. Buna karşılık mağdurun 18 yaşını doldurmamış olması halinde, araç fiillerin icrasına ihtiyaç bulunmadığı (m.80/3) unutulmamalıdır.

İnsan ticareti aynı zamanda seçimlik hareketli bir suçtur. Maddede belirtilen hareketlerden her hangi birinin, yine maddede düzenlenen araç fiillerle birlikte yerine getirilmesiyle suç oluşur²⁷⁶. Seçimlik hareketlerden hepsinin birden yapılması suçun birden fazla olduğuna işaret etmez. Ortada yine de tek suç vardır²⁷⁷.

Ancak bu ihtimalde hâkim, cezayı alt sınırdan uzaklaşarak tayin edebilir (bkz. TCK m.61/1). Örneğin, mağdurun hem tehdit ve hem de cebir kullanılarak tedarik edilmesi ve bu suretle bir yerden başka bir yere götürülmesi halinde, ortada tek bir insan ticareti suçu vardır²⁷⁸.

b. Araç Fiiller

aa. Tehdit, Baskı, Cebir veya Şiddet

Tehdit, baskı, cebir veya şiddet kişinin davranışları üzerinde zorlayıcı bir etkide bulunmaya imkân sağlayan vasıtalarlardır. Bu ortak özelliklerine rağmen, iradeyi etkileme biçimleri birbirinden farklıdır. Örneğin, şiddet, tehditten, gelecekte vuku bulacak bir kötülüğe değil, hali hazırda icra edilen bir kötülüğe ilişkin olması dolayısıyla ayrılır²⁷⁹.

Sözlükte “bir kimsenin isteğinin aksine bir hareketi yapmaya veya yapmamaya zorlanması”²⁸⁰ veyahut “istenmeyen bir hareketin yapılması için maddi baskı yapılması, iradenin fesada uğratılması”²⁸¹ şeklinde tarif edilen cebir, özgür iradeyi ortadan kaldıran²⁸², maddi ve manevi zorlamayı içeren bir eylemdir²⁸³.

²⁷⁵ Tezcan-Erdem-Önok, 2007, s.80.

²⁷⁶ Değirmenci, 2002, s.81.

²⁷⁷ Kocasakal, 2003, s.149.

²⁷⁸ Koca, 2003, s.150.

²⁷⁹ Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2007, s.71; Koca, Mahmut, Yağma Cürümleri, Ankara 2003, s.138.

²⁸⁰ Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, 2001, s.193.

²⁸¹ Şener, Esat, Hukuk Sözlüğü, Ankara 2001, s.115

²⁸² Artuk ,M. Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner, Özel Hükümler, s.139.

²⁸³ Cihan, Erol, Cebir Kullanma Cürmü, İstanbul, 1978, s.8.

Böylece “şiddet” maddi cebir, maddi kuvvet kullanma, “tehdit” ise manevi cebir, manevi zorlama olarak karşımıza çıkmaktadır²⁸⁴.

5237 sayılı TCK’nın 108’inci maddesinde; “bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması hâlinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur” denilmek suretiyle cebir kavramının, kişiye karşı fiziki güç kullanma anlamına geldiği kabul edilmiştir. Cebrin icrasıyla direnci kırılan mağdur, failin istek ve arzularına uygun hareket etmek zorunda kalmaktadır. Suçun işlenmesi bakımından, icra hareketlerinin devamı süresince mağdurun cebre maruz kalması şart değildir, önemli olan başlangıçtaki direncinin bu vesileyle kırılmış olmasıdır.

Cebir, bizzat mağdur üzerinde icra edilmelidir. Yakınları üzerinde gerçekleştirilen ve bu suretle onun fiile rızasını sağlamayı amaçlayan cebir, esasen mağdura karşı tehdit niteliğindedir²⁸⁵.

İnsan ticareti suçunda cebir, mutlak (visabsoluta) ve zorlayıcı (viscompulsiva) kuvveti kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle cebir, iradenin oluşumunu engelleyen (örneğin, narkoz etkisi altında tutmak, uyuşturucu madde, uyku hapi vermek) ya da mevcut iradenin harekete geçmesini mutlak olarak imkânsız hale getiren (örneğin, bağlamak, tutmak, hapsedmek) araçlarla icra edilebileceği gibi, mağdurun iradi karar özgürlüğünü ihlal eden bir davranışla da gerçekleştirilebilir²⁸⁶. Ayrıca burada cebir, sadece kişiler üzerinde değil, kişinin iradesini ortadan kaldırmaya yönelik olarak eşya üzerinde haksız şekilde kullanılan maddi kuvveti de kapsamaktadır. Keza TCK’nın 80’inci maddesinde cebrin mutlaka kişiye yönelik olması şeklinde bir sınırlama yer almamaktadır.

²⁸⁴ Koca, Mahmut, Yağma Cürümleri, 2003, s.131–132.

²⁸⁵ Erem, Faruk-Toroslu, Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2000, s.212.

²⁸⁶ Koca, 2003, s.205–152.

“Şiddet” yukarıda da belirttiğimiz üzere maddi kuvvet kullanma anlamına gelmekte olup, “cebir” kavramı (bkz. TCK m.108) ile eş anlamlıdır²⁸⁷.

Yasada vurguyu kuvvetlendirmek maksadıyla “cebir veya şiddet” şeklinde bu iki terime bir arada yer verildiği düşüncesindeyiz. Tehdit “manevi cebir” kavramını karşılamakta olup, kişinin psikolojik yönden mukavemetini ortadan kaldırarak onun iradesini etkisiz hale getiren bir harekettir²⁸⁸. Bu eylem ile bireyin serbest karar alabilme ya da aldığı kararlar doğrultusunda hareket edebilme özgürlüğü, gelecekte yapılacak haksız nitelikte bir fenalığın bildirilmesi sureti ile engellenmektedir²⁸⁹.

Bildirim sözlü olması şart değildir, yazı, işaret veya davranışlarla da gerçekleştirilebilir²⁹⁰. Somut olayda tehdidin konusu, mağdurun hayatı, vücut bütünlüğü, malvarlığı veya şeref ve haysiyeti olabilir²⁹¹. Tehdit, mağdurun fiile boyun eğmesini sağlayacak ciddilikte bulunmalıdır. Zira ancak bu nitelikte bir tehdit, iradeyi ortadan kaldırabilir. Hâkim, tehdidin bu nitelikte olup olmadığını somut olayın özelliklerine göre araştırmalıdır.

Suç tipinde yer verilen araç hareketlerden bir diğeri “baskı”dır. Sözlükte bu terimle ilgili olarak; “hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu, tazyik” açıklamasına yer verilmiş, ardından “baskı altında tutmak”, “özgürlüğünü engellemek, kısıtlamak”, “baskı yapmak” ise, “bir kimseyi bir işi yapmaya zorlamak, zor kullanmak” şeklinde tarif edilmiştir²⁹².

Böylece “baskı” kavramı yönünden de, mağdurun iradesini etkilemeye yönelik maddi veya manevi zor kullanılması söz konusudur. Esasen cebir, şiddet ve tehdidin varlığı halinde zaten mağdur üzerinde bir baskı oluşturulduğu açıktır. Bu sebeple doktrinde maddede “cebir, şiddet ve tehdidin” yanı sıra “baskı” terimine yer verilmesinin özel bir anlamı olduğu, terimin “cebir veya tehdit boyutuna gelmemiş

²⁸⁷ Özgenç, 2001, s.404.

²⁸⁸ Çınar, Ali Rıza, Tehdit Suçu, Ankara 2002, s.63.

²⁸⁹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.214, 215

²⁹⁰ Yargıtay 09.12.2003, 24409/12351, Legal Hukuk Dergisi, Ocak 2004, s.193.

²⁹¹ Toroslu, 2001, s.140.

²⁹² Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, 1997, s.100.

ancak irade üzerinde tesire sebebiyet veren diğer zorlayıcı davranışları” kastettiği belirtilmiştir²⁹³.

Bizim de iştirak ettiğimiz diğer bir fikre göre ise; suçun oluşabilmesi, mağdurun kendi geleceğini tayin etme serbestîsinin elverişli vasıtalarla ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Kişinin serbestçe karar verebilme ve verdiği kararlar doğrultusunda hareket edebilme yeteneğini tamamen bertaraf edebilecek düzeye ulaşmamış bir kuvvet sarfının, suçu oluşturacağını söylemek hükmün amacı ve kanunilik prensibi açısından yerinde değildir²⁹⁴. Şu halde, “baskı” ile kastedilen zor kullanımı, “cebir, şiddet ve tehdit” kapsamında ve ağırlığında bulunmalıdır.

İnsan ticareti suçunda, suçun işlenmesinde araç olarak müracaat edilen cebirin sınırının da aşılmamış olması gerekmektedir. TCK’nın 80’inci maddesinde cebirin sınırı ve bunun aşılması halinde ne şekilde hareket edileceğine ilişkin bir kurala rastlanmamaktadır. Hâlbuki “cebrin” unsur ya da nitelikli hal olarak düzenlendiği bazı başka suç tiplerinde açık düzenlemeye yer verilmiştir.

Örneğin, cebirin unsur olduğu cinsel saldırı suçuna ilişkin 102 nci maddenin 4’üncü fıkrasında, “mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda failin ayrıca kasten yaralamadan sorumlu tutulacağı” belirtilmiştir.

Keza cebirin nitelikli hal olarak düzenlendiği kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin TCK109’uncu maddenin 6 ncı fıkrasında; “cebrin, kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin gerçekleşmesine sebebiyet vermesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı” ifade edilmiştir.

bb. Nüfuzu Kötüye Kullanmak

²⁹³ Koca, İnsan... 2003, s.152.

²⁹⁴ Kocasakal, 2001, s.81.

Nüfuz, sözlükte “içine geçme, söz geçirme, güç, erk, etkili olmak, egemenliği altında bulundurmak” anlamına gelmekte olup²⁹⁵, “bir kimsenin başkalarına sözünü geçirme ve dilediğini yaptırma gücü” olarak da tanımlanabilir²⁹⁶. Nüfuz sahibi, mağdur üzerinde “söz geçirme yetkisi ve gücü” olan, mağduru etkisi altına alacak, sözünü dinletebilecek bir kimsedir²⁹⁷. Bu kişinin mağdur üzerinde otorite yetkisi de bulunabilir. Diğer bir ifadeyle, mağdura emretme ve itaat ettirme yetkisinin bulunduğu hallerde otorite yetkisinin, otorite yetkisinin varlığı halinde ise, nüfuzun mevcut olduğu söylenmelidir²⁹⁸.

Şu halde diyebiliriz ki, bir kimsenin başka bir kimse üzerinde nüfuz sahibi olması, bir görevden, akrabalık ilişkisinden, mağdurla arasındaki hizmet ilişkisinden, gelenek ve göreneklerden, aynı yerde barınmaktan kaynaklanabilir²⁹⁹. Örneğin, patronun sekreteri³⁰⁰, ustanın çırağı, aynı evde oturmasalar bile ağabeyin kardeşi, amca ve dayının yeğeni, failin kendisinden küçük amca, dayı, hala, teyzesi veyahut kamu görevlisinin vatandaş üzerinde nüfuz ve hâkimiyetinin varlığından söz edilebilir.

Yargıtay da 765 sayılı TCK döneminde, “nüfuz icrasının” araç fiil olarak düzenlendiği fuhuş için aracılık suçuyla ilgili (m.436) bir kararında; “maddede belirtilen “nüfuz icrası” sanığın aile, sözleşme ve diğer bağlarla elde ettiği diğer hak ve yetkilerden yararlanmak suretiyle, mağdur üzerinde etki yapmasıdır ki, ana babanın kızı, kocanın karısı üzerinde nüfuz sahibi olduğunda şüphe yoktur” demiştir.

Burada mağdurun, ailevi, sözleşmesel veya başka türlü bağlar dolayısıyla ilişki içinde bulunduğu kimseler tarafından ve bu kimselerin onun üzerinde sahip oldukları etki ve manevi güçten yararlanılarak eyleme rıza göstermesi sağlanmaktadır³⁰¹. Bu açıdan nüfuz kullanmanın, bir öneri veyahut tavsiyeden daha ileri gitmesi, mağdur üzerinde başka türlü davranma imkânını engelleyen bir baskı

²⁹⁵ TDK. Okul Sözlüğü, s.554; TDK. Türkçe Sözlük, s.1484; Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Cilt:2, s.2368.

²⁹⁶ Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, 2002, s.925.

²⁹⁷ Koca, İnsan... 2003, s.153.

²⁹⁸ Kocasakal, 2002, s.64.

²⁹⁹ Önder, Ayhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Bası, İstanbul 1994, s.475.

³⁰⁰ Yargıtay 24.12.1981, 4063/4049 (Önder, s.474,475).

³⁰¹ Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.32; Tezcan-Erdem-Önok, 2002, s.81.

oluşturması gerekir³⁰². Failin yönlendirmesi, mağdurun karar vermesine veyahut kararını gerçekleştirmesine çok düşük düzeyde etki ediyorsa, seçme ve serbest hareket edebilme özgürlüğü varlığını korumaktadır. Buna karşılık, failin yapmış olduğu etki sonucunda mağdura fazla bir seçenek kalmıyorsa, hareketlerine büyük oranda fail tarafından yön veriliyorsa yeterli bir nüfuz kullanma söz konusudur³⁰³

İnsan ticareti açısından, mağdurun her hangi bir nedenle üzerinde nüfuz sahibi olan kimselerce, bu nüfuzun kullanılması suretiyle yasada belirtilen maksatlara ulaşmak için bir yerden bir yere nakledilmesi, ülkeye sokulması, ülke dışına çıkarılması, kaçırılması, barındırılması veya sevk edilmesi halinde nüfuz kötüye kullanılmış olmaktadır. İfade edelim ki, nüfuzun meşru kullanımı ile gayri meşru kullanımı arasındaki ayırım da, TCK80'inci maddede belirtilen maksatlara göre yapılmalıdır. Bir kimsenin, zorla çalıştırmak, esarete tâbi kılmak, fuhşa sürüklemek, organlarının verilmesini sağlamak düşüncesiyle ticarete konu edilmesi halinde, nüfuzun meşru kullanımından zaten bahsedilemez.

cc. **Kandırmak**

Kandırmak, bir kimsenin kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek, aldatmak anlamlarına gelmektedir³⁰⁴. Bu teriminin anlam ve mahiyeti tespit edilirken dolandırıcılık suçuna ilişkin 157 nci maddede yer alan “hileli davranışlarla bir kimseyi aldatmak” ibaresi esas alınmalıdır³⁰⁵. Nitekim Palermo Protokolü’nde “hile, aldatma” şeklinde bir düzenleme yapılarak, mağdurun iradesini etkileyici araç olarak hem hileye hem de aldatmaya yer verilmiştir.

Bir kimse diğer bir kimseyi belirli bir yönde davranışa sevk edecek bir yanılgıya soktuğunda veya bunun şartlarını hazırladığında hileden bahsedilir³⁰⁶. Bu çerçevede mağduru hataya düşüren, aldatan, onun algılama ve buna uygun karar verme yeteneğini etkileyen, her türlü hileli davranış kandırmak kavramı içinde

³⁰² Hofmann, Menschenhandel, 2001, s.356.

³⁰³ Hofmann, Menschenhandel, 2000, s.359.

³⁰⁴ Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, 2001, s.419.

³⁰⁵ Tezcan-Erdem-Önok, s.81; Kocasakal, 2002, s.63.

³⁰⁶ Cihan, s.62; Hofmann, Menschenhandel, 2001, s.374.

düşünülmelidir³⁰⁷. Buradaki hileli davranışlar, sahte, suni hareketler ile gerçeğin çarpıtılması, gizlenmesi ve saklanmasıdır³⁰⁸. Mağdurun düştüğü hatadan yararlanılması, fark edilmesine rağmen ses çıkarılmayarak suçun işlenmesinde mağdurun bu yanılgısından istifade edilmesi de kandırma kavramına dâhildir³⁰⁹. Esasen tüm bu davranışlar sonucunda aslında var olmayan bir görüntü yaratılmakta ve bu suretle mağdur üzerinde psikolojik bir tesir oluşturulmaktadır. Bu itibarla basit bir yalan, “kandırmak” olarak değerlendirilmemeli, yalanın bir sahneye koyma ile birlikte söylenmesi, yani yalana doğru görüntüsünün verilmesi aranmalıdır.

Nitekim Yargıtay 11. Ceza Dairesi’nin 21.02.2006 tarih ve 5558/1119 sayılı kararında; “hile, nitelikli bir yalandır. Yalan belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun denetleme olanağını ortadan kaldırmalı” denilmektedir³¹⁰.

Suçun oluşması açısından kandırmanın; “kandırıcı nitelikte ve elverişli” olması gerekmektedir. Bu niteliğe sahip olmayan bir yalan veya kandırma halinde bu ögenin varlığından söz edilemez. Kullanılan hileli davranışların bu mahiyette olup olmadığı, somut olayın özellikleri ve bu arada aldatılanın durumu da dikkate alınarak belirlenmelidir.

Yargıtay somut olayın özelliklerine göre hile ve yalanın aldatıcılık vasfını değerlendirmiştir. Nitekim örneğin, Yargıtay 5. Ceza Dairesi’nin 23.12.2004 tarih ve 8598/8042 sayılı kararında; “sanığın, olay günü evlerinin önünde oynamakta olan mağduru, “gel, atari oynayalım” diyerek kendi evine gelmesini sağlayıp alıkoyarak, (...) suçunu işlediği anlaşıldığından eyleminin (..) hile ile alıkoyma niteliğinde bulunduğu anlaşılmıştır” denilmektedir.

İnsan ticareti suçunda en çok kullanılan araç fiillerden biri kandırmadır. Özellikle kaynak ülkede veya internet ortamında faaliyet gösteren iş bulma veya

³⁰⁷ Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 52. Auflage, München 2004, Önder, Ayhan, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul 1994, s.368; Erem-Toroslu, s.529; Selçuk, Sami, Dolandırıcılık, İstanbul 1982, s.114.

³⁰⁸ Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2005, s.343.

³⁰⁹ Hofmann, Menschenhandel, 2000, s.375.

³¹⁰ Yargıtay 09.12.2003, 24409/12351, Legal Hukuk Dergisi, Ocak 2004, s.193.

seyahat acenteleri, eğitim danışmanlık merkezleri veya evlenme ajansları yoluyla fiil işlenmektedir. Gazete ilanları marifetiyle, mağdurlar yurt dışında yüksek gelir getiren (yaşadıkları ülkeye oranla) bir işte çalışacakları, burslu olarak eğitimlerini sürdürecekleri ya da istedikleri özellikleri taşıyan (özellikle yabancı uyruklu) bir erkekle evlenecekleri konusunda aldatılmaktadır. Yabancı bir ülkeye bu düşüncelerle sevk edildikten veyahut nakledildikten sonra genellikle fuhşa sürüklenmektedirler.

dd. Kişilerin Çaresizliklerinden Yararlanmak

“Çaresizlik” sözlükte; “çare bulamamak, bir çıkar yolu olmamak, biçare kalmak, başka çıkar yolu kalmadığı için öyle hareket etmeye mecbur olmak, ihtiyaç ve yoksulluk içerisinde bulunmak, zaruret hali” şeklinde tarif edilmiştir³¹¹.

Bu tanım çerçevesinde “kişilerin çaresizliklerinden yararlanmak”, failin sebebiyet vermediği, ancak etkisinde bulunulan bir takım maddi veya manevi imkânsızlıklardan faydalanılarak mağdurun sömürülmesidir. Mağdur birçok sebeple düşkün durumda, fiile mukavemet edemeyecek bir halde bulunabilir³¹².

Mağdurun içinde bulunduğu, ancak üstesinden gelemediğinden onu güçsüz duruma sokan çaresizlik; sosyal (örneğin, yabancı bir ülkede mülteci olarak yaşaması ve her an sınır dışı edilme korkusu hissetmesi, yaşanılan ülkede can güvenliğinin tehlikede olması) ailevi (örneğin, çocuğunun amansız bir hastalığa yakalanması ve tedavisi için paraya ihtiyaç duyulması), ekonomik (örneğin, işsizlik, yoksulluk, ağır borç yükü altına girmesi, iflas etmesi) problemlerden kaynaklanabileceği gibi, bedeni ve ruhi rahatsızlıklarından da (örneğin, el ve ayaklarını hareket ettirememesi, felçli olması, akıl hastası olması, sağır ve dilsiz olması) kaynaklanabilir. Özellikle bir bölgede yoksulluk ve doğal afetlerden kaynaklanan zorlukların insanları çaresiz düşürdüğü ve insan tacirlerinin işini kolaylaştırdığı kabul edilmektedir³¹³. Böyle bir zor altında bulunan mağdurun eyleme direnç gösterme imkânı bulunmadığından, rıza göstermiş olsa bile, bu rızanın geçerli bir rıza olmayacağı belirtilmelidir.

³¹¹ Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, I, s.529; TDK. Türkçe Sözlük, s.395.

³¹² Soyaslan, Özel Hükümler, s.480; Önok, s.209.

³¹³ Hofmann, Menschenhandel, s.118-127; Ferguson, s.3; The 2004 Tsunami and Trafficking, s.17.

Son olarak belirtelim ki, çaresizlik objektif kıstaslara göre değil, sübjektif ölçülere göre tespit edilmelidir. Zor koşulların herkes üzerindeki etkisi aynı olmayabilir. Gerçekten başkaları bakımından çaresizlik kabul edilemeyecek bir durum, somut olayda mağdurun çaresizliğini sonuçlayabilir³¹⁴.

Ayrıca burada mağdurun böyle bir duruma kendi hatasıyla düşmüş olması veyahut kaçınılabılır olması da önem arz etmez. Örneğin, bulunduğu ülkeye illegal yollardan giren mağdurun, sınır dışı edilme korkusu dolayısıyla çaresizlik içerisine düşmesi mümkündür³¹⁵.

ee. Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından Yararlanmak

Sözlükte “denetlemek”, “bir işin doğru ve usulüne uygun yapılıp yapılmadığını incelemek, kontrol etmek” anlamına gelmektedir³¹⁶. Bu açıdan kişiler üzerindeki denetim olanakları, suçun işlenmesinde mağdurun iradesini etkileyerek fiile rıza göstermesini temin eden bir unsur olarak kullanılmaktadır. Bu araç fiil yönünden mağdur, bulunduğu konum veya şartlar itibariyle doğrudan fail tarafından veya kendisi üzerinde kontrol hak ve yetkisine sahip diğer kimselerce, söz konusu hak ve yetkinin sağladığı fırsatların kullanılması suretiyle maddede yazılı fiillere razı edilmektedir³¹⁷.

Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere, “kişiler üzerinde denetim olanaklarından yararlanma” ile “nüfuzun kötüye kullanılması” tabirleri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır³¹⁸. Zira bir kimse üzerinde nüfuz sahibi olan kişi, aynı zamanda o kimse üzerinde denetim olanaklarına da sahiptir. Buna karşılık denetim olanağına sahip bir kimsenin, mağdur üzerinde her zaman nüfuz sahibi olduğu söylenemez³¹⁹.

Örneğin, bir çocuğu bir süreliğine emanet alarak gezmeye götüreren kimsenin durumu gibi. Ayrıca “denetim olanakları” genellikle bir denetlenen ve denetleyen

³¹⁴ Hofmann, Menschenhandel, s. 358; Tröndle-Fischer, §180b, kn.5.

³¹⁵ Hofmann, Menschenhandel, s.358, 359; Tröndle-Fischer, §180b, kn.5.

³¹⁶ TDK. Türkçe Sözlük, s.496.

³¹⁷ Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.32.

³¹⁸ Koca, 2003, s.66.

³¹⁹ Koca, 2003, s.66.

ilişkinin gerektirmekte olup, ailevi ilişkiler genellikle nüfuzla irtibatlıdır. Bu araç fiile örnek olarak, yabancı kadının ülkede kaçak çalıştığını öğrenen kolluk görevlisinin, onun mevzuata aykırı bu durumunu düzeltmek karşılığında çıplak fotoğraflarını çekirtmek üzere porno internet sitesi işletmecisine yönlendirmesi gösterilebilir³²⁰.

c. Asıl-Amaç Fiiller

aa. Ülkeye Sokmak Ya Da Ülke Dışına Çıkarmak

Ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak seçimlik hareketlerini açıklamadan önce “ülke” kavramından ne anlaşılması gerektiğini belirtmeliyiz.

Ülke, sözlükte; bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümünü ifade etmektedir. TCK'nın 8'inci maddesinin 2 nci fıkrasında; suç;

- a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,
- b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,
- c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,
- d) Türkiye'nin kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformda veya bunlara karşı, işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır” denilerek ceza kanununun yer itibariyle uygulanması bakımından Türk ülkesine nelerin dâhil olduğu belirtilmiştir.

İnsan ticareti yönünden ülkeden anlaşılması gereken, Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenlik yetkilerine sahip olduğu yeryüzü parçasını (coğrafi alanını) ifade etmektedir³²¹.

³²⁰ Tezcan-Erdem-Önok, 2002, s.82.

³²¹ Arslan, Göçmen Kaçakçılığı Suçları, s.295.

“Ülkeye sokmak” mağdurun sınırlardan geçerek Türk ülkesine dâhil olmasıyla gerçekleşir. Nitekim “sokmak” sözlükte; içine veya arasına girmesini sağlamak, yasak şeyi gizlice getirmek veya götürmek anlamına gelmektedir³²².

“Ülke dışına çıkarmak” ise, mağdurun Türk ülkesi sınırlarından başka bir ülkenin egemenliği altındaki coğrafi alana sokulması ile tamamlanır. Nitekim “çıkarmak” kelimesi sözlükte, birinin veya bir şeyin bulunduğu yerden çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak şeklinde açıklanmaktadır³²³.

Gerek “sokmak” gerekse de “çıkarmak” hareketleri yönünden insan ticareti, ani suç niteliğindedir³²⁴. Ayrıca ülkeye sokulan veyahut ülkeden çıkarılan mağdurun faille birlikte veyahut onun refakatinde bulunması gerekmektedir³²⁵.

Ülkeye sokulan ya da ülke dışına çıkarılan mağdur, Türk veya yabancı olabilir. Ayrıca ülkeye giriş veya çıkışın yasal veyahut yasa dışı yoldan olması arasında da fark bulunmamaktadır. Bu ihtimalde göçmen kaçakçılığına ilişkin 79’uncu maddenin tatbiki de gündeme gelmeyecektir. Zira kişinin, 80’inci maddede belirtilen maksatlarla ve araçlarla ülkeye sokulması veyahut ülkeden çıkarılması halinde, özel hüküm niteliği taşıyan insan ticareti suçu tatbik edilmelidir. Fikri içtima kurallarına göre de (TCK m.44) aynı sonuca ulaşmak mümkündür³²⁶. Buna karşılık, ülkeye yasa dışı sokulan veyahut ülkeden yasa dışı çıkarılan kimsenin, bu safhadan sonra insan ticareti için tedarik edilmesi halinde, fail, hem göçmen kaçakçılığı hem de insan ticareti suçundan ayrı ayrı cezalandırılmalıdır

bb. Tedarik Etmek

³²² TDK. Türkçe Sözlük, s.1786.

³²³ Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, I, s.556; TDK.Türkçe Sözlük, s.423.

³²⁴ Evik, Ali Hakan, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:IX, Sayı:3-4, Erzincan 2005, s.160.

³²⁵ Doğan, 2001, s.116.

³²⁶ Tezcan-Erdem-Önok, s.76; Doğan, s.145.

Seçimlik hareketlerden bir diğeri tedarik etmektir. “Tedarik” araştırıp, bulma, sağlama, hazırlık yapma, elde etme, temin etme³²⁷; “tedarik etmek” ise, bulmak, sağlamak, araştırıp elde etmek, hazır bulundurmak³²⁸ anlamlarına gelmektedir.

İnsan ticareti yönünden tedarik etmek, maddede belirtilen maksatlarla ve araç fiillerin icrasıyla mağdurların araştırılması, tespit edilmesi ve bu suretle temin edilmesini ifade etmektedir³²⁹. Esasen insan ticareti, kişinin meta haline getirildiği bir aracılık faaliyeti olduğuna göre, talebin karşılanması bakımından bireylerin ticarete dâhil edilmesi bu kapsamdadır³³⁰.

Örneğin, failin belirtilen maksatlarla kişileri başkaları için hazır bulundurması ve bu maksatlarla temin etmesi halinde suç gerçekleşir. Keza yurt dışında böbrek nakline ihtiyaç duyan hastalar için, yoksulluk ve çaresizlik içerisinde bulunan kimseleri tespit ederek, bu amaçla yönlendiren kimse de hareketin bu şeklini gerçekleştirmiş olur.

İnsan ticareti, tedarik etmek hareketi yönünden ani suç niteliğindedir. Tespit edilen kimsenin insan ticaretine dâhil olmasını sonuçlayacak davranışın gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanır ve biter.

cc. Kaçırma

Seçimlik hareketlerden “kaçırma”, mağdurun bulunduğu yerden başka bir yere götürülmesi, kendi güvenlik alanından çıkarılarak failin nüfuz ve hâkimiyet sahasına sokulmasıdır³³¹. Kaçırmanın varlığından söz edebilmek için mağdur, bulunduğu yerden başka bir yere nakledilmelidir. Ancak bu naklin şekli önemli olmadığı gibi, nakledilen yerin failin götürmek istediği yer olması da şart değildir³³².

³²⁷ Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, s.738; Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, s.1201; TDK. Türkçe Sözlük, s.1929; Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, III, s.3074.

³²⁸ Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, s.738; TDK. Türkçe Sözlük, s.1929; Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, III, s.3074.

³²⁹ Dönmezer, 1983, s.89.

³³⁰ Kocasakal, 2003, s.67.

³³¹ Yarg.CGK. 03.02.1992, 5–29/1 (Yaşar, s.966,967)

³³² Önder, Özel Hükümler, s.555; Koca, s.156.

Nitekim failin, mağduru düşündüğü yere kadar götürememesi, kaçırma hareketinin tamamlanmasına engel teşkil etmez³³³.

İnsan ticareti suçu açısından kaçırma; maddede sayılan amaçlarla mağdurun, fail tarafından, kendi hukuk alanından çıkarılıp, onun hukuk alanına sokulması ve bu suretle hareket serbestisinin fail lehine yok edilmesidir³³⁴.

Mağdurun yerinin değiştirilmiş olması, her zaman failin mağdur üzerinde hâkimiyet kurduğu anlamına gelmez. Hâkim, somut olayın özelliğine göre, mağdurun failin nüfuz ve etkisi altına girip girmediğini takdir etmelidir.

Nitekim örneğin, umumi yerler, parklar, bahçeler failin hâkimiyet alanı olarak düşünülemeyeceği gibi, takip edilme sebebiyle de mağdur, failin nüfuz sahasına sokulamamış bulunabilir. Bu hallerde suç, teşebbüs aşamasında kalmıştır. Nitekim Yargıtay, çevresinden çıkardığı mağduru uzak mesafelere götürmesine rağmen, devamlı izlenmesi nedeniyle kendi nüfuz ve hâkimiyetine sokamayan failin eyleminin teşebbüs safhasında kaldığını belirtmiştir. Bununla birlikte failin kendisini takip edenlerden kurtulmayı başardıktan sonra yakalanması suçun tamamlanmasını etkilemeyecektir.

dd. Bir Yerden Başka Bir Yere Götmek

“Götmek” sözlükte; “taşımak, ulaştırmak, bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek, bir şeyi yakından uzağa götmek, nakletmek” anlamlarına gelmektedir³³⁵. Burada söz konusu seçimlik hareketi “nakletmek” şeklinde de belirtebiliriz. Nakletmek, nakil işini yapmak, bir yerden başka bir yere geçirmek, iletme demektir³³⁶. Böylece TCK’nın terimi (götmek/nakletmek), ifade ettiği anlamı da belirtmek suretiyle suç tipinde kullandığı anlaşılmaktadır. İnsan ticareti suçunun maddi unsurunu oluşturan bu seçimlik hareket yönünden kişinin, fail veya onun adına hareket eden bir kimse refakatinde bir yerden başka bir yere ulaştırılması

³³³ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.510, 511.

³³⁴ Erem-Toroslu, s.315; Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.32.

³³⁵ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, s.786.

³³⁶ Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Cilt:2, s.2393; Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, s.1452.

söz konusudur³³⁷. Mağdurun bulunduğu yerden hareket edilerek, bir başka yere götürülmesi ile suç tamamlanır³³⁸.

Kanaatimce burada götürülmek istenen yere kadar gitmiş olmak gerekir. Zira kanun açıkça “bir yerden başka bir yere götürmeyi” aramıştır. Dolayısıyla örneğin, Kadıköy’den Beykoz’a gitmek için yola çıkan bir araç, yolda polis tarafından durdurulsa ve fail yakalansa, suç teşebbüs aşamasında kalmış olur.

ee. Sevk Etmek

“Sevk etme” sözlükte; “bir tarafa doğru gitmesine itici sebep teşkil etmek, yöneltmek, göndermek, yollamak, yönetmek, idare etmek” anlamına gelmektedir³³⁹. Bu seçimlik hareket yönünden; mağdurun yalnız başına³⁴⁰ bir yerden başka bir yere gitmesi için gerekli koordineyi yapmak, mağdura eşlik etmeden nakil için gerekli faaliyetleri idare etmek söz konusudur.³⁴¹ Bu itibarla mağdur bulunduğu yerden başka bir yere tek başına gönderildiği anda suç tamamlanır, yoksa istenilen yere varmış olması şart değildir³⁴². Zira burada yaptırıma bağlanan mağdurun yer değiştirmesi konusunda itici bir güç teşkil edilmesidir.

ff. Barındırmak

“Barındırmak” sözlükte “barınmasını sağlamak, korumak, muhafaza etmek, yaşamasını, yerleşip oturmasını sağlamak” anlamlarına gelmektedir³⁴³.

Bu seçimlik harekette; mağdurun yaşaması için gerekli koşulların oluşturulması, diğer bir ifadeyle geçiminin sağlanması, konaklama, beslenme ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi anlaşılmalıdır. Barındırmanın geçici ya da daimi

³³⁷ Dönmezer, Genel Adap, s.377; Önder, Özel Hükümler, s.597; Kocasakal, s.68; Koca, s.156; Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.30; Önok, s.208.

³³⁸ Tezcan-Erdem-Önok, s.84; Koca, s.156.

³³⁹ Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Cilt:3, s.2761; Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, s.1743.

³⁴⁰ Dönmezer, Genel Adap, s.377; Önder, Özel Hükümler, s.597; Arslan, s.160; Arslan- Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.30.

³⁴¹ Önder, Özel Hükümler, s.597;Koca, s.156; Kocasakal, s.68; Arslan-Temel-AydınŞen-Doğan-Bacaksız, s.30.

³⁴² Koca, s.156.

³⁴³ Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, C.:1, s.281.

olması veyahut barındırılan yerin açık veya kapalı olması arasında farklılık bulunmamaktadır. Bununla birlikte hareketin belirli bir öneminin olması da aranmalıdır. Mağdura bir kez yemek verilmesi barındırma olarak değerlendirilmemelidir. Ancak kanaatimizce mağdurun durumunu bilmesine rağmen, onun bir gece de olsa otelinde kalmasına müsaade eden otel sahibi seçimlik hareketi gerçekleştirmiş olur.

B. Manevi Unsur

İnsan ticareti suçunun manevi unsuru kasttır. Fail bilerek ve isteyerek madde metninde belirtilen hareketleri gerçekleştirmelidir. Suçun taksirle işlenebilmesi mümkün değildir.

İnsan ticareti suçunun “olası kastla” işlenip işlenemeyeceği hususu üzerinde de durulmalıdır. Esasen kasten işlenebilen bir suç (TCK m.21), kural olarak doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da işlenebilir. Yeter ki, suçun kanuni tanımında doğrudan kasta işaret eden bir ibareye yer verilmemiş olsun. Eğer böyle bir ibare yer almışsa, o suç olası kastla işlenemez, sadece doğrudan kastla işlenebilir.

Örneğin, TCK m.154/2 (köy tüzel kişiliğine ait olduğunu veya öteden beri köylünün ortak yararlanmasına terk edilmiş bulunduğunu bilerek), 197/2 (sahte parayı bilerek kabul eden), 267 (işlemediğini bildiği halde), 315 (bunların amaçlarını bilerek), 321 (devletin yetkili makam ve mercilerinin emir veya kararlarına bilerek) bu niteliktedir.

İnsan ticareti suçuna ilişkin 80’inci maddenin düzenlemesi incelendiğinde doğrudan kasta işaret eden bir ibareye rastlanmamaktadır. Bu itibarla suçun olası kastla işlenmesinin mümkün bulunduğu düşünülebilir. Ne var ki, insan ticaretinin manevi unsuru yönünden taşıdığı bir diğer özellik olası kastla işlenmesini olanaklı kılmamaktadır. Gerçekten tipiklikte, fiilin belirli bir amaç veya saikle işlenmiş olmasının arandığı hallerde de, suçun olası kastla işlenemeyeceği kabul edilmelidir³⁴⁴. İnsan ticareti suçunda da kanun koyucu failin genel kastı dışında,

³⁴⁴ Demirbaş, s.342; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Genel Hükümler, s.564; Özbek, İzmir Şerhi, s.288.

belirli saiklerle hareket etmesini aramıştır. Bu Saikler madde metninde; “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak” şeklinde gösterilmiştir.

a. Zorla Çalıştırmak, Hizmet Ettirmek

TCK’da yapılan insan ticaretinin tanımında fuhşun ve cinselliğin istismarı yer almamıştır. Ancak fuhuş içerikli insan ticareti olaylarında kanunda yazıldığı gibi zorla çalıştırma ve kişilerin çaresizliklerinden faydalanma gibi hususların olması suçun insan ticareti kapsamında değerlendirilebileceğini göstermektedir. 5237 sayılı TCK’nın 80’inci maddesinde de insan ticareti fiili tanımlanmış ve yaptırıma bağlanmıştır. Burada da;

“(1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle

Kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hâllerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur” denilmektedir.

İnsan ticareti suçu teşkil eden fiiller için başta ceza kanunumuz olmak üzere kanunlarda çeşitli yaptırımlar kabul edilmiş olmakla birlikte, bu suçlarla daha etkin bir şekilde mücadele edebilmek için “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”, ile “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol” ülkemiz tarafından da imzalanmış ve onaylanmıştır. 4471 sayılı Kanunla TCK 201/b maddesi olarak mevzuatımıza giren insan ticareti suçu, bu ek protokole dayanmaktadır. Ancak bu protokolda yer alan cinsel istismar amacıyla insan ticareti suçu TCK’da insan ticareti suçu kapsamında değil, fuhuş suçu kapsamında düzenlenmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar başlığı altında yer alan Cinsel Saldırı (Md.102), Çocukların Cinsel İstismarı (Md.103), Reşit Olmayanla Cinsel İlişki (Md.104) ve Cinsel Taciz (Md.105) maddeleri ile Genel Ahlaka Karşı Suçlar başlığı altında yer alan Müstehcenlik (Md.226), Fuhuş (Md.227) ve Dilencilik (Md.229) suçları da insan ticareti kapsamında değerlendirilen fiilleri cezalandırmaktadır. Her ne kadar TCK’ da fuhuşun ve cinselliğin istismarı ayrı maddelerde değerlendirilse de Protokoldeki amacı kapsamamaktadır.

Yine aynı şekilde 01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemeleri Kanunu’nda da insan ticareti suçunun soruşturması ile ilgili olarak soruşturmayı yapacak görevlilere çeşitli imkânlar tanınmıştır. Buna göre insan ticareti ile ilgili olarak;

- Madde de bu suçun işlenmesi halinde taşınmazlara ve alacaklara el konulabilmesine,
- Madde de iletişimin dinlenip kayda alınabilmesine,
- Madde teknik araçlarla izleme yapılabilmesine,

- Madde de şirket yönetimleri için kayyım tayin edilebilmesine,
- Madde de zorlama amaçlı el koyma işlemi yapılabilmesine imkân tanınmıştır.

b. Vücut Organlarının Verilmesini Sağlamak

İnsan ticareti suçunun gerçekleşmesi bakımından, faili suç işlemeye yönelten amaçlara ulaşılmasına gerek bulunmamaktadır. Bu amaçlar elde edilmiş ve bunların icrası, kanunda suç olarak düzenlenmişse, ortada ayrı bir yaptırımı gerektiren haksızlık söz konusudur. Bu çerçevede, organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla cebir, tehditle kaçırılan mağdurun, örneğin, böbreği alınarak başka bir kimseye nakledilmişse, fail ayrıca “organ ve doku ticareti suçuna” ilişkin 91’inci madde uyarınca cezalandırılır.

c. Fuhuş Yaptırmak

Bu suçta failin saiki önemlidir. İnsan ticareti suçunun ayrı bir suç olarak düzenlenmesinin nedeni mevcut düzenlemelerin yukarıda sayılan saikleri kapsamamasıydı. Faildeki bu saikler insan ticareti suçunu diğer suçlardan ayırmaya yarar.

Fail sayılan bu saikler dışında bir saikle hareket etmişse örneğin velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın çocuğu kaçırması halinde çocuk kaçırma suçunu (md. 234) cinsel amaçla (1926 tarihli TCK md. 429–430: şehvet hissi ve evlenme maksadı) kaçırma halinde kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunun ağırlaştırıcı halini (md. 109/5) oluşturacaktır.

Kuramsal olarak cinsel suçları, bir başkası üzerinde gayrimeşru bedensel ya da psikolojik hâkimiyet kurarak cinsi saik taşıyan ya da cinsel yöntem içeren davranışların gerçekleştirilmesi olarak anlamaktayız. Gayrimeşruluğun temel belirleyici ölçüsü ise yetişkinler açısından “onam” yani yaşamızdaki deyimle “rıza”dır. Ancak saptırılmış rıza ya da rıza gösteremeyecek ölçüde savunmasız ve

dirençsiz olarak gösterilen rıza da fiili gayrimeşru kılacaktır. Irza geçme cinsel suçların tipik örneğini oluşturmaktadır. Irza geçmenin tipik özelliği mağdurun bedeni üzerinde gayrimeşru hâkimiyet kurarak ya da taciz, cebir, tehdit yolları ile gerçekleştirilen ve mağdur tarafından “istenmeyen cinsel ilişkidir”.

227. madde bu hususta yeterli koruma sağlar görünse de cinsel saldırı fiillerinin hem fuhuş suçu ile hem insan ticareti suçu ile bağlantılandırılması da önerilebilir. Bu bağlamda küçüklere fuhuş ve insan ticareti suçuna önyak olma saiki ile girişilen cinsel davranışlar söz konusu olduğunda cezaların artırılması önerilebilir.

C. Hukuka Aykırılık Unsuru

A. Genel Olarak

İnsan ticareti suçunda, tipe uygun eylemin icrasıyla birlikte, hukuka aykırılık da gerçekleşir. Ancak başka bir hukuk kuralı, bu fiilin işlenmesine cevaz veriyorsa, hukuka aykırılıktan ve dolayısıyla fiilin suç teşkil ettiğinden bahsedilemez. Bu şekilde ceza normunun yasakladığı fiilin işlenmesine izin vererek, onun hukuka aykırı ve dolayısıyla suç olmasını önleyen kurala “hukuka uygunluk sebebi” denilmektedir.

İnsan ticareti suçunda hukuka uygunluk sebepleri açısından, “meşru müdafaa”nın gerçekleşme imkânı pek mümkün görünmemektedir. Zira kişinin kendisine yönelik bir saldırıyı bertaraf etmek amacıyla insan ticareti fiilini işlemesi halinde, tecavüze yönelik ve orantılı bir savunmadan bahsedilemez (TCK m.25/1).

Buna karşılık “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun”da (m.29,30,31) yer alan “hükümlülerin çalıştırılması” kapsamında gerçekleştirilen fiiller, “kanun hükmünü icra” (TCK m.24/1) kapsamında olduğundan hukuka uygundur.

B. Mağdurun Rızası

İnsan ticareti bakımından “ilgilinin (mağdurun) rızası” geçerli bir hukuka uygunluk sebebi olarak düşünülemez. En başta 80’inci maddenin 2 nci

fıkrasındaki;“birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir” hükmü buna engeldir. Fıkrada yer alan “suçu oluşturan hareketler” ibaresi karışıklığa sebebiyet vermekle birlikte, burada kastedilen iradeyi ortadan kaldırmaya matuf araç fiillerdir.³⁴⁵ Nitekim hükmün gerekçesinde de; “belirtilen amaçları elde etmek üzere girişilen ve suçu oluşturan yardımcı fiiller varsa, artık mağdurun rızasının yok sayılacağı belirtilmiştir. Örneğin, bir kimsenin organlarını vermek hususundaki rızası yukarıda belirtilen fiiller sonucunda elde edilmiş ise, suçun oluşması bakımından bu rıza yok sayılacaktır” denilmektedir.

Doktrinde 80’inci maddenin 2 nci fıkrasının gereksiz bir kuralı düzenlediği belirtilmiştir. Gerçekten kişinin rızası, araç fiiller vasıtasıyla elde edilmişse, zaten geçerli bir rızadan bahsedilmesi mümkün değildir. Bireyin tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulanarak, nüfuzu kötüye kullanarak, kandırılarak, üzerindeki denetim olanaklarından veyahut çaresizliğinden yararlanılarak elde edilen rızası, serbest bir iradeye dayanmadığından görünüşte de olsa geçerli kabul edilemez.

Kaldı ki; insan onuru ile bağdaşmayacak, vücut bütünlüğünü ihlal edecek konularda da rızasının geçerli bulunmadığı belirtilmelidir. TCK’nın 26 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında “kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilemez” denilerek, rızanın hangi koşullarda geçerli olduğu belirtilmiştir. Buna göre; rıza, kişinin mutlak surette üzerinde tasarruf edebileceği bir hakka ilişkin olmalı, kişinin rıza açıklamaya ehliyeti olmalı ve rıza suçtan önce veya suçun icra hareketlerinin devam ettiği sırada açıklanmış bulunmalıdır.

VI. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. Teşebbüs

İnsan ticareti suçu, maddede belirtilen araç fiilleri kullanmak suretiyle (çocuklar açısından bunlara müracaat edilmesine gerek olmaksızın) “ülkeye sokmak,

³⁴⁵ Tezcan, Erdem, Önok, s.83

ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak” hareketlerinin yapılmasıyla tamamlanır. Diğer bir ifadeyle, failin, mağdur üzerinde egemenlik kurarak, asıl fiilleri icra ettiği anda suç gerçekleşir. Maddede belirtilen (zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak, esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak) amaçların elde edilmesine gerek bulunmamaktadır.

Araç fiillere müracaat edilmesine rağmen, asıl fiiller gerçekleştirilememiş veyahut asıl fiillerin de icrasına başlanıp, icra hareketleri tamamlanamamış ise (örneğin, nakletmek için mağdur araca bindirildiği sırada polisin olaya el koyması, kaçırılmak istenen mağdurun bir türlü failin hâkimiyet sahasına sokulamamış bulunması gibi) teşebbüsten söz edilir (TCK m.35/1). Bu ihtimalde; fail meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, suça teşebbüsten dolayı cezalandırılır (TCK m.35/2).

Mağdur üzerinde iradeyi ortadan kaldırmaya yönelik davranışları gerçekleştirmeye başlayan fail, icra hareketlerinden kendi iradesiyle vazgeçerse gönüllü vazgeçmeye ilişkin hükümden istifade eder (TCK m.36). Bu ihtimalde vazgeçme anına kadar tamamlanan kısım başlı başına bir suça vücut verdiği takdirde, asıl maksadını oluşturan insan ticaretine teşebbüsten değil, sadece o suçtan cezalandırılır.

B. İştirak

İştirak açısından insan ticareti bir özellik arz etmez. Bu suça iştirakin her şekli mümkündür. Suçun kanuni tanımında yer alan fiilleri gerçekleştiren kimselerden her biri fail olarak cezalandırılır (TCK m.37/1). Nitekim örneğin, mağdur üzerinde araç hareketleri (örneğin, cebir, tehdit veya baskı) gerçekleştiren (A) ile bundan istifade ederek mağduru kaçıran (B), suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur.

İnsan ticareti sonucunda mağdurun sevk edildiği hizmetlerden istifade eden kişilerin, ceza hukuku açısından durumuna da burada değinmek gerekir. İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi'nin 19'uncu maddesinde taraf devletlere,

istismar konusu hizmetlerin kullanımını, kişinin insan ticareti mağduru olduğunu bilmek koşuluyla iç hukuka göre suç olarak düzenleme mükellefiyeti getirilmiştir.

TCK’da böyle bir suç tipine veyahut özel düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu ihtimalde örneğin, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla sevk edilen mağdurun, organının nakledildiği kişi, insan ticareti suçunun failini yönlendirmişse, olayın özelliğine göre azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilir. Buna karşılık, insan ticareti suçunun tamamlanmasının ardından, mağdurun tâbi tutulduğu konulardan yararlanan kimse, bu durumu bilse dahi insan ticaretine iştirak etmiş olmaz.

Ancak bu kişilerin mağdur üzerinde gerçekleştirilen fiillerin özelliklerine göre, hürriyeti tahdit, (TCK m.109), yaralama (TCK m.86), çalışma hürriyetini ihlal (m.117), fuhşa aracılık (TCK m.227) veya cinsel saldırı ya da istismar (TCK m.102, 103) suçları çerçevesinde cezalandırılması mümkündür.

C. İçtima

İnsan ticareti suçu bakımından suçların içtima konusunda değişik ihtimaller ortaya çıkabilir. Aşağıda bunlardan bir kısmına temas edeceğiz. 765 sayılı TCK’nın 201/b maddesinin son fıkrasında düzenlenen “suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde cezanın artırılacağına” ilişkin hükme, 80’inci maddede yer verilmemiştir. Bu itibarla yeni TCK açısından insan ticareti bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenirse, failler, hem suç işlemek için örgüt kurma (m.220), hem de insan ticareti suçundan ayrı ayrı cezalandırılır. Nitekim 220’inci maddenin 4’üncü fıkrasında; “örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur” denilmektedir.

İnsan ticareti suçunun maddi unsurunda seçimlik hareketlere yer verildiğinden, somut olayda bunlardan birden fazlasına müracaat edilmesi eylemin teklifiğini etkilemez, ortada yine tek suç vardır. Örneğin fail mağduru önce tehdit etse, daha sonra cebir ve şiddet uygulayarak bir yerden başka bir yere götürse ve orada barındırorsa, her ne kadar seçimlik hareketlerden birden fazlası yapılmışsa da, ortada tek bir insan ticareti suçu vardır.

VII. YAPTIRIM VE KOVUŞTURMA

A. Yaptırım

İnsan ticareti suçunun yaptırımı; “sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezasıdır” (m.80/1). Böylece suç tipinde hapis cezası ile adli para cezasına birlikte yer verilmiştir. Adli para cezasını düzenleyen TCK’nın 52 nci maddesinin gerekçesinde, ekonomik kazanç elde etme amacının güdüldüğü belli suçlarda, kanunda ayrıca gösterilmesi halinde hapis cezasının yanı sıra adli para cezasına da hükmedileceği belirtilmiştir.

Kanımızca da, insan ticareti gibi kazanç gayesiyle işlenen suç tiplerinde, cezanın etkisini artırmak düşüncesiyle, hapis cezasının yanında adli para cezasına yer verilmesi yerinde olmuştur.

Adli para cezasının tespitinde, gün para cezası sistemi benimsenmiştir (TCK m.52, 80/1). 80’inci maddede adli para cezasının gün biriminin üst sınırı gösterilip, alt sınırı belirtilmediğinden, genel hüküm olan 52 nci madde uyarınca gün biriminin alt sınırı beş gündür. Ayrıca gün biriminin tayininde işlenen suçun ağırlığı nazara alınmalıdır (TCK m.61/1). Bir gün biriminin parasal miktarı, en az yirmi, en fazla yüz Türk Lirasıdır. Hâkim, bu sınırlar dâhilinde bir meblağı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi hallerini göz önünde bulundurarak tayin etmelidir (m.52/2). İnsan ticareti suçu için öngörülen hapis cezası nazara alındığında asli dava zamanaşımı onbeş yıldır (TCK. m.66/1-d).

İnsan ticareti suçunda eşya ve kazanç müsaderesine ilişkin hükümlerin uygulanması da olasıdır. Bu çerçevede, mağdurların naklinde veyahut barındırılmasında kullanılan taşınır veya taşınmazlar, iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla müsadere edilir (eşya müsaderesi, TCK m.54).

Suçta kullanılan taşınır veya taşınmaz eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veyahut müsaderesinin başka surette imkânsız hale gelmesi durumunda, bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilir (m.54/2). Keza fuhşa sürüklemek, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek veyahut vücut

organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla mağdurun tedariki, nakli, ülkeye sokulması, ülkeden çıkarılması, barındırılması veyahut kaçırılması için alınan her türlü maddi menfaat ya da kazanç ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik değerler de müsadereye tâbidir (kazanç müsaderesi, TCK m.55). Şayet müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlara el konulamamış veya bunlar merciine teslim edilmemiş ise, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir (TCK m.55/2).

B. Kovuşturma

İnsan ticareti suçu re'sen soruşturulan bir suçtur. Ayrıca suçtan zarar görenin şikâyeti aranmaz.

Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir (CMK m.12/1). Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir (CMK m.12/2). İnsan ticareti suçu, suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yetkinin örgütün merkezi esas alınarak belirlenmesi yerinde olacaktır.

İnsan ticareti suçu hakkında; evrensellik prensibinin bir gereği olarak nerede işlenmiş olursa olsun, failin Türk vatandaşı ya da yabancı olup olmamasına bakılmaksızın, yabancı ülkede mahkûmiyet veyahut beraat kararı verilmiş olsa da Adalet Bakanı'nın talebi üzerine Türkiye'de Türk kanunlarına göre yargılama yapılır (TCK m.13).

Bunun için failin Türkiye'de bulunması da şart değildir. Yabancı ülkede bu suçlarla ilgili henüz devam eden bir yargılamanın mevcudiyeti veya soruşturma sonucunda takipsizlik kararı verilmiş olması da, Adalet Bakanı'nın talebiyle Türkiye'de yeniden yargılama yapılmasını engellemez. Şayet yabancı ülkede yargılama yapılmış ve mahkûm olunan ceza kısmen veya tamamen infaz edilmiş ise, infaz edilen bu ceza miktarının, Türkiye'de hükmolunan cezadan mahsup edilmesi gerekir (TCK m.16).

İnsan ticareti suçunda hapis cezasının üst sınırı on yıldan fazla olduğundan görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir.³⁴⁶

Bununla birlikte fiil, haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenmişse yargılama, Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür (CMK m.250/1 b). Bu bakımdan insan ticareti suçunun örgütlü suçlulukla birleştiği hallerde, mağdurlar üzerinde örgüt üyelerince “cebir ve tehdit” uygulanan tüm hallerde CMK250 nci maddeyle yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri'nin yetkili olduğunu söylemek yerinde olur.

³⁴⁶

Bkz:5275 Sayılı Kanun m.12, 14

SONUÇ

Uluslararası göç hareketleri her geçen yıl daha da yoğunlaşmakta ve beraberinde olumlu ve olumsuz sonuçlar getirmektedir. Bu olumsuz sonuçlardan bir tanesi göçmenlerin suçlu alt kültürü ihraç etmesi, göç ettikleri ülkelerde çeşitli suçlu gruplar kurmaları sonucu oluşan göçmenlerin suç işlemesi sorunudur. Yabancı göçmen barındıran ülkeler göçmenlerin beyin göçü, işgücü, kültür zenginliği gibi getirileri ile yukarıda sayılan götürülerini birlikte hesap ederek bunları dengeleyecek göç politikaları geliştirmek durumundadırlar. Ancak bu dengeyi kurmak çok kolay olmamaktadır.

Yasal göç yollarının daha sıkı kanunlar yoluyla sınırlandırılmış olmasının kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkan illegal göç yalnızca suç örgütlerinin pazarını genişletmekle kalmamakta, aynı zamanda bu sınırlamaların aşılması için daha aşırı suç şekillerinin ortaya çıkmasına da olanak tanımaktadır. Bu dengeyi iyi kurmak zorunda olan hükümetler yapıcı göç politikalarını uygulamaya sokmalı ve bütüncül ve kapsayıcı olması gereken böyle bir politikanın şeffaflık içerisinde ve temel hakları koruyan bir yapıda olması gerekmektedir.

İki kutuplu dengenin bozulması ve Küreselleşmenin etkisiyle, son on yılda, dünya üzerindeki insan hareketliliği artmıştır ve artmaya devam etmektedir. Daha iyi koşullarda yaşamak amacıyla yapılan göç için, günümüzde bir farklılaşma ve değişimden bahsetmek mümkündür. Göç olgusunda son yıllarda oluşan en büyük değişim ise, yasal yollardan göç etme imkânının gün gittikçe azalması ve göç etmek isteyen kişilerin yasa dışı yollara başvurmalarıdır.

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı yasa dışı göç içerisinde kabul edilen, iki farklı suç çeşididir. Zaman zaman, birbirlerinin yerine kullanılsalar da, bu iki suç çeşidi, değişik anlamlar içermektedir. Göçmen kaçakçılığı, kişilerin, kendi istekleriyle yasal yollardan giremedikleri ülkelere gitmek için, bu işi yapan suç organizasyonlarından yardım almaları ve hedefledikleri ülke sınırlarına yasa dışı yollardan sokulmaları olarak tanımlanabilir. İnsan ticareti ise, kandırarak ya da zor kullanarak elde edilen kişilerin vücut ve işgüçlerinin, maddi gelir elde etmek

amacıyla, suç organizasyonlarınca kullanılmalarıdır. Tarihte de örneklerine rastlanılan insan ticareti, günümüzde varlığını ve etkisinin artırarak devam ettirmektedir. Özellikle, Sovyetlerin yıkılması ve soğuk savaş döneminin sona ermesinden sonra yeniden alevlenen ve artış gösteren insan ticareti suçu, senelik 7–10 milyar dolar büyüklüğü olan, uyuşturucu ve silah kaçakçılığından sonra, suç organizatörlerine en fazla gelir kazandıran suç durumundadır.

İnsan ticareti yaygın olarak, fuhuş amaçlı yapılmaktadır. ABD hükümetine göre, senelik olarak insan ticaretine konu olan kişilerin yarısından fazlası, seks ve seks bağlantılı işlerin içine sokulmaktadır. Fuhuş dışında amaçlarla İnsan ticareti içerisine çekilen diğer kurbanlar ise, zorla çalıştırılmakta, organları alınarak satılmakta ya da çocuksuz ailelere para karşılığı evlatlık olarak verilmektedirler.

İnsan ticaretinin, çok karlı bir suç çeşidi olmasının ve çok yaygınlaşmasının çeşitli nedenleri vardır. Öncelikle dünyada gelir dağılımındaki adaletsizlik ve bazı bölgelerdeki kişilerin çok zor koşullarda yaşamak zorunda kalmaları suçun temel nedenidir. Kaynak ülkelerdeki sosyal çöküntüler, kötü yönetim, suç gruplarının bu ülkelerde rahat faaliyetleri, resmi görevliler arasındaki yozlaşma ve yaygın rüşvet, bu ülkelerde kadına bakış açısı, dünya genelinde insan ticareti suçunun tam anlamıyla bilinmemesi ve insan tacirlerinin aldıkları cezaların, elde edilen kar karşısında çok düşük kalması, dünyada yasa dışı iş gücüne ve yasa dışı fuhuşa oluşan talep, suçun diğer nedenlerindedir.

Gelişen teknolojik imkânlar sayesinde, zengin ülkelerdeki yaşam koşulları ve hayat tarzı, dünyanın her tarafında bilinir olmuştur. Bu imkânlara ve rahat hayata ulaşma arzusu, zengin devletlerin koydukları göç politikaları nedeniyle, yasal yollardan karşılanamayınca, kişiler yasa dışı yollara başvurmakta ve suç organizasyonlarının eline düşmektedirler. Suç organizasyonları, kurbanları elde etmek için bazı yöntemler kullanmaktadırlar. Genellikle kandırma ve zor kullanma içeren yöntemler, kişilerin yaşadıkları çevreye, kişinin hayattan beklentilerine, ailesinin durumuna bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Gazetelere verilen dolgun ücretli iş ya da evlilik ilanları, kurbanları tanıyan ve onlara yakın kişilerin kurbanları kandırmak için kullanılmaları ya da doğrudan kurbanın kaçırılması bilinen

yöntemlerdendir. İnsan tacirleri, elde ettikleri kurbanları isteklerince kullanmak için, farklı yollara başvurumaktadırlar. Kurbanların ağır borç yükü altına sokulmaları, kendilerinin ya da ailelerinin tehdit edilmeleri, kurbanlara aşırı şiddet uygulanması, bir takım fiziksel ve psikolojik işkencelere tabi tutulmaları, bu yöntemlere verilebilecek örneklerdendir.

Dünyada senelik olarak, iki milyona yakın kişinin, kurban olarak suistimal edildiği, suç organizasyonlarına korkunç karlar getiren insan ticareti suçu, Türkiye açısından da sorun teşkil etmektedir. Bu sorun, suçun ülkemizde çok büyük boyutlarda gerçekleşmesinden değil, bu suçla ilgili olarak Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda oluşan imajı ile ilgilidir.

Türkiye, gerek coğrafi konumunun etkisiyle ve gerekse bulunduğu bölgedeki diğer ülkelere göre daha iyi sosyal, siyasî ve ekonomik koşullara sahip olması nedeniyle insan tacirleri için hedef ülke konumundadır. Uluslararası kamuoyunda, Türkiye'nin insan ticareti içerisinde transit ülke olduğu ifade edilse de ortaya çıkarılan olaylar ışığında böyle bir değerlendirmenin gerçeği yansıtmadığı düşünülmektedir.

Türkiye'de 2003 yılında 102, 2004 yılında 266, 2005 yılının nisan ayına kadar da 89 kurban insan tacirlerinin elinden kurtarılmıştır. Tespit edilen tacir sayısı ise, 2003 yılı için 149, 2004 yılı için 227 ve 2005 Nisan ayına kadar olan dönem için ise 148'dir.

Dünyada senelik olarak, iki milyon kişinin insan tacirlerince kullanıldığı ifade edilmektedir. AB ülkelerine, senede satılmak üzere sokulan kadın sayısı 500,000, ABD'ye 50,000 olarak tahmin edilmektedir. Rakamlar dikkate alındığında, dünyada olduğu tahmin edilen insan ticareti olaylarının yanında, Türkiye'de meydana gelen suçun boyutu çok alt seviyelerde kalmaktadır. Ancak Türkiye, insan ticareti olay sayısına ve suçla mücadele de ortaya koyduğu kararlılığa rağmen, insan ticareti ile mücadele şekli ve kurbanlara davranış biçimleri ile ilgili olarak AB ülkelerinin ve ABD'nin eleştirilerine muhatap olmaktadır.

Her ne kadar Türkiye’de yabancı/göçmen nüfuzu çok yüksek olmasa da Türkiye’nin artan ekonomik, kültürel ve politik önemi, her yıl daha fazla yabancı turist ve göçmeni ülkemize çekmektedir. Bu artış önümüzdeki yıllarda daha da artacak gibi görünmektedir. Bu nedenle göç politikaları geliştirilirken yabancılar ve suç konusu dikkatle analiz edilmesi gereken bir daldır.

Bu çalışma, konuyla ilgili araştırmacılara bir düşünsel altyapı sunmuş ve bu çalışmanın daha detaylı ve kapsamlı alan araştırmalarına kapı aralamasını ummuştur. Bu çalışmada kullanılan veri kaynakları ve eldeki bilgiler oldukça sadece yüzeysel bir analize olanak sağlamıştır. Her ne kadar okuyucuya doyurucu bilgiler sunulsa da, daha komplike veri kaynakları ve analiz yöntemleri ile yapılacak çalışmaların gerekliliği de not edilmelidir.

Türkiye, insan ticareti ile ilgili neredeyse tüm uluslararası metinleri imzalayarak, bu konudaki yaklaşımını ilan atmış durumdadır. İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, BM Sınır Asan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesine Ek İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı ile Mücadele Protokolleri, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek, Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi ile ilgili ihtiyari Protokol, Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme, Kötü Şartlardaki Çocuk İşsizliğin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Acil Önlemler Sözleşmesi, Cebri veya Mecburi Çalıştırma Hakkında ILO Sözleşmesi, Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi, Türkiye’nin imzaladığı uluslararası belgelere örnek olarak verilebilir.

Uluslararası alanda, suçla mücadele bağlamında oluşmuş iradeye ortak olduğunu, bu belgeleri imza ederek ilan eden Türkiye, sadece bunla da kalmamış, kendi iç hukukunu bu belgelere uygun hale getirerek, mücadeleyi ulusal ve uluslararası alanda devam ettirme kararlılığını ortaya koymuştur. Türkiye, insan ticaretinin tüm yönleriyle tanımlandığı ve cezalandırıldığı bir ülkedir.

Türkiye, yasal olduğu kadar idari anlamda da düzenlemeler yaparak, mücadeleyi üst seviyelere taşıma niyetindedir. 2004 yılından bu yana, sivil toplum örgütlerinin de katkıları ile insan ticareti kurbanları için sığınma evi oluşturmuş ve faaliyete geçirmiştir.

2005 yılı nisan ayı itibariyle, beş farklı bölgede sığınma evi hazırlığı yapılmaktadır. İmkanlar nispetinde, sığınma evinde barınan kurbanların, her türlü olanaktan faydalanması sağlanmıştır. Sağlık Bakanlığının talimatı ile kurbanların ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanmaları, ülkelerine dönüşte çıkış işlemlerinin cezasız yapılması, isteyen kurbanlara şartsız olarak altı ay süre ile insani vize verilmesi, bu uygulamalar içerisindedir. Birçok Batılı devlet, bu imkânlardan yararlandırmak için kurbanlara şartlar öne sürmekte ve vize süresini bir ay ile sınırlandırmaktadırlar. Bu şartlarda, Türkiye'nin standart üstü bir tavır sergilediği ortadır.

Türkiye'nin insan ticareti ile mücadele kapsamında, ortaya koyduğu iradeye, imzaladığı uluslararası anlaşmalara, aldığı önlemlere, gerçekleştirdiği başarılı operasyonlara, yakalanan kurban ve tacir sayılarına rağmen, Avrupa Birliği ülkelerinden ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından, bu suça karşı yeterli önlem almamakla itham edilmesi, kanımızca haksızlıktır. Diğer dünya devletleri ve Türkiye'nin insan ticareti ile ilgili karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapıldığında, ülkemizin suçla mücadelede dünya standardını yakaladığı, bu ithamları hak etmediği ve yeterince başarılı olduğu düşünülmektedir.

Refah düzeyi yüksek ülkeler ile geri kalmış ülkeler arasındaki gelir dağılımı ve sosyal yaşam standardı uçurumu arttıkça ve insan tacirlerinin sunduğu mal ve hizmetlere dünya pazarında talep olduğu sürece, insan ticareti varlığına devam edecektir. Alınacak tedbirler ve yapılacak düzenlemelerle suç tamamen ortadan kaldırılamasa da, en aza indirmenin mümkün olabileceği değerlendirilmektedir.

Türkiye, uluslararası platformlarda başını ağrıtan insan ticareti suçunu, tamamen ortadan kaldırmaya yönelik yaptığı başarılı çalışmalara ek olarak, bir takım adımlar atmalı, önlemler almalı, düzenlemeler yapmalıdır. İnsan ticareti ile uğraşan

uzmanlar insan ticareti suçu ile mücadele etmek için; insan ticareti suçunun temel nedenlerinin ortadan kaldırılmasını, kişileri bilinçlendirme kampanyalarının düzenlenmesini, uluslararası göç politikalarının gözden geçirilmesini ve yeniden yapılandırılmasını, devletlerin iç hukuklarında insan ticaretini tüm boyutlarıyla ortaya koyacak ve caydırıcı cezalar öngören düzenlemeler yapmalarını, insan ticareti ile yapılacak mücadelenin uzman ekiplerce yürütülmesini, ulusal ve uluslararası boyutta işbirliğine gidilmesini, uluslararası alanda kabul edilmiş ve suçla mücadele esnasında standart oluşturabilecek tüm metinlerin tüm devletlerce kabul edilmesini, eğitim faaliyetlerinin artırılmasını ve hepsinden önemlisi mücadelenin suç kurbanını koruyacak bir biçimde yürütülmesini önermektedirler. Yapılan bu öneriler paralelinde, Türkiye Devletinin yapması gerekenler ise şu şekilde sıralanabilir.

Birincisi, Türkiye, insan ticaretinin ne olduğu ile ilgili kampanyaların yanı sıra, ortaya koyduğu mücadeleyi tam anlamı ile dünyaya anlatabilmek için, bilgilendirme kampanyaları düzenlemelidir. Ortaya koyduğu iradeyi, aldığı yasal önlemleri, yaptığı idari düzenlemeleri tam olarak dünyaya anlatabilirse, üzerindeki, çoğunlukla haksız olan eleştirileri hafifletebileceği ve uluslararası destekle mücadelesini daha verimli bir şekilde devam ettirebileceği düşünülmektedir.

İnsan ticaretinin özel bir yönünün olduğu ortadadır. İnsan ticareti ile mücadele edebilecek, uzman kişilerin çalıştırıldığı, özel uzman soruşturma bürolarının kurulması, mücadelede etkinliğin sağlanması için etkili olabilir. Bu amaçla Türkiye’de suçla mücadele eden birimlerin gözden geçirilmeleri ve yeniden organize olmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akıncı, Şahin, Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (Organ-Doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukuki Sonuçlar, Yetkin Yayınları, Ankara 1996.

Alacakaptan, Uğur, Suçun Unsurları. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970.

Alpkaya, Gökçen, Eski Yugoslavya İçin Uluslararası Ceza mahkemesi, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.

Arık, Kemal Fikret, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Üzerine Bir İnceleme, AÜSBF Yayınları, No:187–190, Ankara 1965.

Arsalan, Çetin, İnsan Ticareti Suçu, AÜHFD, C. 53, S. 4, Ankara 2004, s.79

Arslan, Çetin, Göçmen Kaçakçılığı Suçları, Yargıtay Dergisi, Cilt 29, Sayı 3, Temmuz 2003.

Arslan Çetin, Temel, İlker, Aydın, Yusuf, Şen, Y. Furkan, Doğan Koray, Bacaksız, Pınar, Türkiye’de İnsan Ticareti ile Mücadelede, Yasa Uygulama İle ilgili, Stratejik Bir Yaklaşım, IOM, Ankara 2006.

Arslan, Çetin, Göçmen Kaçakçılığı Suçları (TCK md.201/a), YD, Sa.3, Ankara 2003.

Artuk, M. Emin – Gökçen, Ahmet – Yenidünya, Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yedinci Baskı, Turhan, Ankara 2006.

Artuk, Mehmet Emin – Gökçen, Ahmet – Yenidünya, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2006.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, 1997.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, 1997.

Aybay, Rona, Amerikan, İngiliz ve Türk Hukuk Sistemlerinde Yurtdışına Çıkma ve Yurda Girme Özgürlüğü, Ortadoğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi Yayınları, No.26, Ankara 1975.

Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Cilt:3, s.2761

- Bolat, Gürbüz**, İnsan Ticareti Suçlarında Tanım ve Tanımlama Problemleri, Polis Dergisi, Y:11, S.45, Ankara 2005.
- Bozkurt, Gülnihal**, Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.38, S.1-4, 1981.
- Brunovskis, Anette- Tyldum, Grui**, Crossing Borders An Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings, Faf-report 426, Norway 2004.
- Centel, Nur**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınevi, İstanbul 2001,
- Ceylan, Ümit**, Organize Suçluluk ve Çıkar amaçlı Örgüt Suçu, Turhan Kitabevi, Ankara 2003.
- Cihan, Erol**, Cebir Kullanma Cürmü, İstanbul 1978,
Commission on Security and Cooperation in Europe, 1999.
- Correll, Shelley J.** "Gender and the career choice process: the role of biased self-assessments." American Journal of Sociology, 2001.
- CSCE, 1999.
- Çakmut (Yenerer), Özlem**, Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi, Legal Yayınları, İstanbul 2003.
- Çelikel, Aysel**, Yabancılar Hukuku, 7. Baskı, Beta yayınevi, İstanbul, Ocak 1997.
- Değirmenci, Olgun**, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda, İnsan Ticareti Suçu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Kasım/Aralık 2006.
- Demirbaş, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002.
- Doğan, D. Mehmet**, Büyük Türkçe Sözlük, 7.Baskı, Ankara 1990.
- Doğan, Koray**, Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Ankara 2005.
- Doğru, Osman**, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları I, Adalet Bakanlığı Yayınları, 2. Bası, Ankara 2003.
- Dönmezer, Sulhi**, Ceza Hukuku Özel Kısım Genel Adap ve aile Düzenine Karşı Cürümler, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1983.
- Economic Commission** for Europe, 2000.
- Erem, Faruk-Toroslu, Nevzat**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8.Baskı, Ankara, 2000.
- Erem, Faruk-Danışman, Ahmet-Artuk, Mehmet Emin**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2000

- Erman, Sahir**, Hakaret ve Sövme Suçları, Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 1989.
- Ersoy, Yüksel**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, İmaj Yayıncılık, Ankara 2002.
- Ersoy, Yüksel**, Çalışma Hürriyetine Karşı Suçlar (TCK .m. 201 ve 275 sayılı kanunun ilgili hükümleri) Ankara 1973.
- Evik, Ali Hakan**, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:IX, Sayı:3-4, Erzincan 2005.
- Evik, Vesile Sonay**, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, Beta Yayınevi, İstanbul 2004.
- Nomer, Ergin**, Vatandaşlık Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2005.
- Gedik, Doğan**, Türk Ceza Hukukunda Müsadere, Adil Yayınevi, Ankara 2001.
- Goldhammer**, “Human Trafficking: Recognizing the Victims”, s.4; Raymond, Janice G., “Intersections Between Migration and Trafficking”, A Comparative Study of Women Trafficked in the Migration Process, Patterns, Profiles and Health Consequences of Sexual Exploitation in Five Countries (Indonesia, the Philippines, Thailand, Venezuela and the United States, 2002.
- Göksu, Turgut**, Göç ve Türkiye'nin Güvenliği, Ankara. 2003.
- Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Bası, Ankara 2007.
- Gökçen, Ahmet**, Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü (TCK m. 312/2), Ankara 2001.
- Gölcüklü, Feyyaz/Gözübüyük, Şeref**, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yetkisi, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.
- Gözler, Kemal**, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa, 2002.
- Graycar, Adam**, Trafficking in Human Beings, International Conference on Migration, Culture & Crime, Israel, 7 July 1999;
- Gülşen, Recep**, Hürriyeti Tehdit Suçları (TCK m.179–187), Adalet Yayınevi, Ankara 2002.
- Hafizoğulları, Zeki**, Türk Ceza Hukuku Sisteminde Zaruret Hali, AÜHFD, C.28, 1971 Hafizoğulları, Zeki, Zina Cürümleri, İstanbul 1983.
- Hakeri, Hakan**, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları, Kamu Hukuku Dergisi(KHUKA), 2004.

Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Altıncı Baskı, Seçkin, Ankara 2007.

Hofmann, Menschenhandel. Beziehungen zur Organisierten Kriminalität und Versuche der strafrechtlichen Bekämpfung, 2002.

HUGHES, Rupert. "Design Protection of Auto Spares: the Automotive Spares Industry Perspective", International Business Lawyer, March 2000.

ILO, 2004.

ISSM, 2004.

İçel, Kayıhan, Suçların İctimai, İÜHF yayınları, İstanbul 1972.

ICMPD, Draft Training Manual, s.21-22.

Jahic, Gamla-Karan, Ulaş, "Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar", TBBD., S.:67, Ankara 2006.

Jescheck, Hans-Heinrich- Russ, Wolfgang- Willms, Günther, Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, 10. Auflage, Band 4, Berlin, New York 1988.

Kaboğlu, İbrahim Ö., Özgürlükler Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2002.

Kienapfel, Diethelm, Grundriss des österreichischen Strafrechts. Besonderer Teil. C.: I, Delikte gegen Personenwerte, 2. Aufl., Wien 1984,

Koca, Mahmut, İnsan Yağması (sömürüsü) Suçu, AÜHFD, C.52, 2003.

Koca, Mahmut, Üzülmez, İlhan, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Korunması Mağdura Tanınan Haklar, Hukuki Perspektif Dergisi, Temmuz 2006.

Koca, Mahmut Yağma Cürümleri, Ankara, 2003.

Kocasakal, Ümit, İnsan Ticareti Suçu, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S;2, Ocak 2003.

Luckoo E., ve Tzvekova M., Combatting Trafficking in Persons: A Directory of Organizations, London, 2002.

Newman, Graeme R., The Exploitation of Trafficked Women, U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services, Problem-Specific Guides Series No.:38, U.S.A. 2006.

Önder, Ayhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Bası, İstanbul 1994.

Önok, R. Murat, 5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre Uluslar arası Suçlar, Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Y.2, S.5, Nisan 2005.

- Özen, Muharrem**, Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa, Şekçin Yayınevi, Ankara, 1995.
- Özgenç, İzzet**, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul 1996.
- Erdem, Mustafa, R/ Özbek, Veli Ö.**, Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler,(Kişilere ve Mala Karşı Suçlar) Temel Bilgiler, Ankara 2001.
- Özgenç, İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, Ankara 2010.
- Polatcan, İsmet**, Memur ve Resmi Heyetlere Karşı Hakaret ve Sövme Cürümleri, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1983.
- Rothman, Reprint**, Berolzheimer, The World's Legal Philosophies, Reprint, South Hackensack, 1968.
- Sancar, Türkan Yalçın**, Mütessesil Suç, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995.
- Türkan Yalçın**, Çok Failli Suçlar, Şekçin Yayınevi, Ankara 1998.
- Sever, Hanifi - ARSLAN, Salih**, İnsan Borsası, Adalet, Ankara 2008.
- Soyaslan, Doğan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Üçüncü Baskı, Yetkin, Ankara 2005.
- Soysal, Mümtaz**, 100 Soruda Anayasanın Anlamı, İstanbul 1997.
- Summerer, Kolis**, "Köleliğin Çağdaş Şekilleri, İnsan Ticareti ve Cinsel istismarla Mücadele Bağlamında Kadınların Korunması: İtalyan Mevzuatındaki Reformlar", (Çeviren: R.Murat Önok), HPD., Sayı:7, Temmuz 2006.
- Şener, Esat**, Hukuk Sözlüğü, Ankara 2001.
- Taşkın, Ahmet**, Organ ve Doku Nakillerinde Hekimin Cezai Sorumluluğu, Adil Yayınevi, Ankara 1997.
- TBMM. Tutanak Dergisi**, Dönem 22, Yasama Yılı:1, S.Sayısı:115.
- Tezcan, Durmuş, ERDEM, M.Ruhan, ÖNOK, R. Murat**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hükümler, Seçkin, Ankara 2007.
- The Protection Project**, "Trafficking in Persons or Alien Smuggling?", John Hopkins University School of Advanced International Studies, in: Global Issues: Responses to Human Trafficking, An Electronic Journal of the U.S. Department of State, Vol..8, No.:2, June 2003.
- Toroslu, Nevzat**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2007,
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 2006.
- US Department of State, US, London, 2004.

USCRI, 2000.

Yenidünya, Ahmet Caner, İnsan Ticareti Suçu, Turhan Yayınevi, Ankara 2007.

İNTERNET KAYNAKLARI

Ekin, Nusret, Küreselleşmenin İki Yüzü: "İstenmeyen Kaçak Göçmenler- Davetli Bilgi İşçileri", http://www.sosyalsiyaset.com/documents/nusret_ekin1.htm (Erişim Tarihi : 26.04.2010)

Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No- 197), in: <http://conventions.coe.int> (erişim tarihi: 01.09.2010).

<http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 28.04.2010)

http://www.afyonhaber.com/index.php?sayfa_id=1&haber_id=8881&h_k_id=5

(Erişim tarihi: 22.05.2010)

http://www.afyonhaber.com/index.php?sayfa_id=1&haber_id=8881&h_k_id=5 (Erişim tarihi: 22.05.2010)

<http://www.gucluhaber.com/gundem/65-gundem-haberleri/17477-turkiye-organ-ticareti-cenneti--haberi.html> (Erişim Tarihi: 22.05.2010)

<http://www.gucluhaber.com/gundem/65-gundem-haberleri/17477-turkiye-organ-ticareti-cenneti--haberi.html> (Erişim Tarihi: 22.05.2010)

http://www.haberantalya.com/haber_detay.asp?haberID=8803 (Erişim Tarihi : 22.05.2010)

<http://www.istanbulcocuklari.org.tr/cocukhaklarisozlesmesi.asp> (Erişim Tarihi: 22.05.2010)

<http://www.protectionproject.org> (Erişim Tarihi : 10.09.2010)

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> (Erişim Tarihi : 22.05.2010)

<http://www.unaids.org> (Erişim Tarihi : 22.08.2010)

<http://www.unaids.org> (Erişim Tarihi:17.09.2010)

ICMPD, Draft Training Manual, s.22, 87.

Interpol, "Trafficking in Women and Children", <http://www.interpol.int/public/thb/women/default.asp..> (Erişim Tarihi : 20.04.2010)

Interpol, "ChildrenandHumanTrafficking",
<http://www.interpol.int/public/thb/women/default.asp> (Erişim Tarihi : 22.05.2010),
s.1-2.

İlkiz, Fikret, "Gerekçeli Durum Saptaması",
<http://eu.ibsresearch.com/newsdisplav.asp?upsaleid=2069>. (Erişim Tarihi:
22.04.2010)

Türkiye'nin 19 Mart 2009 tarihinde imzaladığı sözleşmenin metni için bkz.
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Word/197.doc> (erişim tarihi:
01.09.2010).